

TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

TURUNÇGİLLER

DURUM VE TAHMİN: 2010/2011

Ayten ZAN SANCAK

Eda AYGÖREN

ARALIK 2010

YÖNETİCİ ÖZETİ

Turunçgil dünya üzerinde yetiştirilen genç bir bitki topluluğudur. Turunçgillerin kökeni Güneydoğu Asya'dır. Modern anlamda turunçgil tarımı 19. yüzyılda ABD'de başlamış ve hızla yayılmıştır. Turunçgil yetiştiriciliği dünyada 40 derece kuzey enlemi ile 40 derece güney enlemi arasında yapılmaktadır. Turunçgiller dünyada en fazla yetiştirilen ve tüketilen meyve grubudur (21). Turunçgiller (narenciye); portakal, limon, mandarin ve altıntop (greyfurt) gibi "Citrus" cinsine ait türleri içermektedir. Bu bitkilerin meyvelerinden gıda olarak faydalanıldığı gibi meyve kabuklarından, yapraklarından veya çiçeklerinden parfümeride koku vermekte kullanılan uçucu yağlar da elde edilmektedir.

2009 yılı USDA verilerine göre dünya üzerinde yaklaşık 82 milyon ton turunçgil üretimi gerçekleştirilmektedir. Dünya turunçgil üretiminde portakal en fazla üretilen çeşittir. Portakal üretimini mandalina, limon ve greyfurt takip etmektedir. Dünya portakal üretiminde Brezilya, ABD ve AB27 ilk sıralarda yer alırken, mandalina üretiminde Çin, AB27 ve Japonya, limon üretiminde Meksika, AB27 ve Arjantin, greyfurt üretiminde ise Çin, ABD ve Meksika ilk sıralarda yer almaktadır.

2009 yılı USDA verilerine göre dünya üzerinde 15 milyon ton turunçgil ticarete konu olmaktadır. Ticarete konu olan turunçgillerin %52'si ihracat kalemini, %48'i ise ithalat kalemini oluşturmaktadır. Dünya

toplam turunçgil ihracatının %45'ini portakal, %25'ini mandalina, %19'unu limon ve %11'ini greyfurt oluşturmaktadır. Dünya toplam turunçgil ithalatında da aynı sıralama dikkat çekmektedir.

Dünyada ticaret hacimleri ülkelerin ekonomik güçlerine paralel olarak ilerleme gösterse de tarım sektöründe durum farklıdır. Tarım ürünlerinin üretimi ülkelerin potansiyellerinden ziyade iklim koşullarına bağlıdır. Bu sebeple narenciye ihracatının belirli ülkelerde öne çıkmasının sebebi bu ülkelerin iklimlerinin narenciye üretimine uygun olmasından kaynaklanmaktadır. Dünya portakal ihracatında Güney Afrika, Mısır ve ABD ilk sıralarda yer alırken, mandalina ihracatında Çin, Türkiye ve Fas, limon ihracatında Meksika, Türkiye ve Arjantin, greyfurt ihracatında ise ABD, Güney Afrika ve Türkiye ilk sıralarda yer almaktadır.

Turunçgil yetiştiriciliğinin ülkemizde oldukça eski bir geçmişi bulunmakta olup, Cumhuriyetten sonra hızla gelişmiştir. Türkiye turunçgil yetiştiriciliği için ekolojik şartlar bakımından oldukça uygundur.

Türkiye'de yetiştirilen çeşitlerin büyük bir kısmı İtalya üzerinden gelmiştir. Türkiye, dünya turunçgil üretim alanının en kuzey sınırındadır. Bu nedenle, Türkiye'de turunçgil yetişen tüm bölgelerde, zaman zaman dondurucu düşük sıcaklık zararları görülür. Şu halde turunçgil yetiştiriciliğinde başarının ilk ve en önemli koşulu, bahçeleri, don tutmayan ya da çok az don tutan yörelerde kurmaktır. Ayrıca bahçe yerinin soğuk havaya ve soğuk rüzgarlara açık yönlerde olmamasına dikkat edilmelidir (21).

Türkiye'de turunçgil pazarlama yılı Eylül ayında başlar ve Mayıs ayları ortalarına kadar devam eder. 2009 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'de 3,5 milyon ton turunçgil üretimi gerçekleştirilmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de en çok portakal (%48) yetiştirilmektedir. Portakal üretimini mandalina (%25), limon (%22) ve greyfurt (%5) takip etmektedir. Türkiye'nin turunçgil üretim potansiyeli çok yüksek olmasına rağmen yeterli üretim ve ihracat rakamlarına henüz ulaşamamıştır. Halen üretimin büyük kısmı yurt içinde tüketilmekte ve %34'lük kısmı ise ihraç edilmektedir.

Turunçgiller ülkemizde en fazla Akdeniz, Ege ve kısmen de Doğu Karadeniz Bölgelerinde yetiştirilmektedir. 2009 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'de turunçgil üretiminin %87'si Akdeniz Bölgesi'nden sağlanmaktadır. Türkiye toplam turunçgil üretiminin %86'sı Mersin, Adana, Antalya ve Mersin illerinden sağlanmaktadır. Portakal üretimi Adana ve Antalya'da, mandalina üretimi Adana ve Hatay'da, limon üretimi Mersin'de, greyfurt üretimi Adana'da yoğunlaşmıştır.

2009 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye toplam turunçgil ihracatı 1.179 bin ton olup %34'ünü limon, %31'ini mandalina, %23'ünü portakal ve %12'sini greyfurt oluşturmaktadır. Türkiye turunçgil

ihracatının önemli bir kısmını Rusya Federasyonu (%31), Irak (%13), Ukrayna (%11) ve Romanya (%7) ülkelerine yapmaktadır. Türkiye'nin narenciye ithalatı yok denecek kadar azdır.

Narenciye ürünleri, dalından koparıldığı anda tüketime hazır ürünlerdir. Çabuk bozulabilir nitelikteki bu ürünleri, tüketicinin istediği tazelik, biçim ve zamanda, istediği yerde hazır bulundurmak gerekir. Bu tür ürünlerin tüketiciye ulaştırılmasında ambalajlama, depolama faaliyetleri ile ürünün pazarlanması oldukça önemlidir. Narenciye ürünlerinin taşınması son derece hassas bir konudur. Ambalajlama ve ürünün taşınması itinaya gerektirir. Yurt içinde, söz konusu ürünler genellikle üzeri açık kamyonlar ile taşınmaktadır. Ürünler bozulmayı önlemek için genellikle gece toptancı hallerine ya da diğer satış yerlerine gönderilmektedir. Soğuk hava tertibatlı taşıyıcılar yalnızca diğer ülkelere yapılan dış satımlar için kullanılmaktadır (42).

Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü (TEAE) bir yandan bilgi ve veri tabanını oluşturmasını sağlarken; diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından takip edecek ilgili kişi, grup ve kuruluşları bu gelişmelerden zamanında ve doğruya en yakın olarak haberdar edip bilgilendirmeyi sağlamak amacıyla ürün bazında Durum-Tahmin Raporu hazırlamaktadır.

Bu raporlarda, içinde bulunulan yıla ait üretim, kullanım, ihracat ve ithalatta ortaya çıkan gerçekleştirmeler "Durum", bir sonraki yılda muhtemel gelişmeler ise "Tahmin" adı altında sistematik olarak incelenmektedir. Bu incelemeler, şüphesiz dünyadaki gelişmelerin ışığı altında cereyan etmektedir.

Bu çalışmada dünyada ve Türkiye'de turunçgil yetiştiriciliğinin mevcut durumu ve yıllar itibari ile değişimleri, ürünlerin üretim miktarları, dış ticaretleri ve tüketimleri incelenmiştir. Ayrıca ülkemizde "Turunçgil Durum ve Tahmin Raporları"; Turunçgil üreticilerinden, birliklerden, sanayicilerden, ilgili kurum ve kuruluşlardan ve konuyla ilgilenen tüm kesimlerden bilgi talep edilerek incelenmiştir.

İÇİNDEKİLER

DÜNYA'DA TURUNÇGİLLER	1
PORTAKAL	2
Durum: 2008/2009	5
Tahmin : 2009/2010	5
Öngörü : 2010/2011	6
MANDALİNA	7
Durum: 2008/2009	9
Tahmin : 2009/2010	10
Öngörü : 2010/2011	10
LİMON	12
Durum: 2008/2009	14
Tahmin : 2009/2010	15
Öngörü : 2010/2011	16
GREYFURT	17
Durum: 2008/2009	19
Tahmin : 2009/2010	19
Öngörü : 2010/2011	20
TÜRKİYE'DE TURUNÇGİLLER.....	25
PORTAKAL	28
Durum: 2008/2009	30
Tahmin : 2009/2010	31
Öngörü : 2010/2011	31
MANDALİNA	32
Durum: 2008/2009	34
Tahmin : 2009/2010	34
Öngörü : 2010/2011	34
LİMON	35
Durum: 2008/2009	37
Tahmin : 2009/2010	37
Öngörü : 2010/2011	37
GREYFURT	38
Durum: 2008/2009	39
Tahmin : 2009/2010	40
Öngörü : 2010/2011	40
EK TABLOLAR	41

BİLGİ NOTLARI

---

1. İyi Tarım Uygulamaları (İTU)'nın Kapsamı ve GLOBALGAP İle İlişkisi 21
2. CLAM (Akdeniz Narenciye Üretici Birliği), FRESHFEL (Avrupa Yaş Meyve Sebze Örgütü) ve SHAFPE (G. Yarımküre Taze Meyve İhr. Der.) 23
3. Yaş Meyve Sebze Ticaretinde Uyuşmazlık Çözümlerine İlişkin Yeni COFREUROPE Koşulları 24

TABLolar

Tablo 1: Dünya Portakal Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	3
Tablo 2: Dünya Mandalina Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	8
Tablo 3: Dünya Limon Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	13
Tablo 4: Dünya Greyfurt Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	18
Tablo 5: Türkiye'de Turunçgil Dikim Alanı, Üretim, Verim ve Ağaç Sayısı (2008-2009)	25
Tablo 6: Türkiye Portakal Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	29
Tablo 7: Türkiye Mandalina Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	33
Tablo 8: Türkiye Limon Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	36
Tablo 9: Türkiye Greyfurt Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)	39

ŞEKİLLER

Şekil 1: Dünya Narenciye, Portakal, Mandalina, Limon ve Greyfurt Üretimi (Bin Ton)	1
Şekil 2: Dünya Portakal Üretimi (%) (2009)	2
Şekil 3: Dünya Portakal Üretiminde Önemli Ülkeler (2009)	2
Şekil 4: Dünya Portakal İhracatında Önemli Ülkeler (2009)	3
Şekil 5: Dünya Portakal İthalatında Önemli Ülkeler (2009)	3
Şekil 6: Dünya Portakal Arzı	4
Şekil 7: Dünya Portakal Kullanımı	4
Şekil 8: Dünya Portakal Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Ton) (2009)	4
Şekil 9: Dünya Mandalina Üretimi (%) (2009)	7
Şekil 10: Dünya Mandalina Üretiminde Önemli Ülkeler (2009)	7
Şekil 11: Dünya Mandalina İhracatında Önemli Ülkeler (2009)	8
Şekil 12: Dünya Mandalina İthalatında Önemli Ülkeler (2009)	8
Şekil 13: Dünya Mandalina Arzı	8
Şekil 14: Dünya Mandalina Kullanımı	8
Şekil 15: Dünya Mandalina Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Ton) (2008)	9
Şekil 16: Dünya Limon Üretimi (%) (2009)	12
Şekil 17: Dünya Limon Üretiminde Önemli Ülkeler (2009)	12
Şekil 18: Dünya Limon İhracatında Önemli Ülkeler (2009)	13
Şekil 19: Dünya Limon İthalatında Önemli Ülkeler (2009)	13
Şekil 20: Dünya Limon Arzı	14
Şekil 21: Dünya Limon Kullanımı	14
Şekil 22: Dünya Limon Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Ton) (2009)	14
Şekil 23: Dünya Greyfurt Üretimi (%) (2009)	17
Şekil 24: Dünya Greyfurt Üretiminde Önemli Ülkeler (2009)	17
Şekil 25: Dünya Greyfurt İhracatında Önemli Ülkeler (2009)	17
Şekil 26: Dünya Greyfurt İthalatında Önemli Ülkeler (2009)	17
Şekil 27: Dünya Greyfurt Arzı	18
Şekil 28: Dünya Greyfurt Kullanımı	18
Şekil 29: Dünya Greyfurt Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Ton) (2008)	19
Şekil 30: Yaş Meyve ve Sebzenin Tüketiciye Doğrudan Pazarlama Sistemleri	26
Şekil 31: Yaş Meyve ve Sebzenin Tüketiciye Araçlar Yoluyla Pazarlama Sistemleri	27
Şekil 32: Türkiye Portakal Üretimi (%) (2009)	28
Şekil 33: Türkiye Portakal Üretiminde Önemli İller (%) (2009)	28
Şekil 34: Türkiye’de Üretilen Portakal Çeşitlerinin Miktarları (Ton) (2008-2009)	28
Şekil 35: Türkiye’nin Portakal İhracatı Yaptığı Ülkeler (2009)	29
Şekil 36: Türkiye Portakal Arzı	29
Şekil 37: Türkiye Portakal Kullanımı	29
Şekil 38: Türkiye Portakal Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Ton) (2009)	30
Şekil 39: Türkiye Mandalina Üretimi (%) (2009)	32
Şekil 40: Türkiye Mandalina Üretiminde Önemli İller (%) (2009)	32
Şekil 41: Türkiye’de Üretilen Mandalina Çeşitlerinin Miktarları (Ton) (2008-2009)	32
Şekil 42: Türkiye’nin Mandalina İhracatı Yaptığı Ülkeler (2009)	33
Şekil 43: Türkiye Mandalina Arzı	34
Şekil 44: Türkiye Mandalina Kullanımı	34
Şekil 45: Türkiye Limon Üretimi (%) (2009)	35
Şekil 46: Türkiye Limon Üretiminde Önemli İller (%) (2009)	35
Şekil 47: Türkiye’nin Limon İhracatı Yaptığı İlk Beş Ülke (2009)	36

Şekil 48: Türkiye Limon Arzı	36
Şekil 49: Türkiye Limon Kullanımı	36
Şekil 50: Türkiye Greyfurt Üretimi (%) (2009).....	38
Şekil 51: Türkiye Greyfurt Üretiminde Önemli İller (%) (2009).....	38
Şekil 52: Türkiye'nin Greyfurt İhracatı Yaptığı Ülkeler (2009)	38
Şekil 53: Türkiye Greyfurt Arzı	39
Şekil 54: Türkiye Greyfurt Kullanımı	39

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1: Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001-2009/2010	42
Ek Tablo 2: Dünya Mandalina Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001-2009/2010 ..	45
Ek Tablo 3: Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001- 2009/2010	49
Ek Tablo 4: Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001- 2009/2010 ...	52
Ek Tablo 5: Dünya Portakal Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001 -2009/2010	55
Ek Tablo 6: Dünya Mandalina Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (Ton) 2000/2001- 2007/2008	57
Ek Tablo 7: Dünya Limon Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)	58
Ek Tablo 8: Dünya Greyfurt Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (Ton) 2000/2001- 2007/2008 ...	59
Ek Tablo 9: Dünya Portakal Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)	60
Ek Tablo 10: Dünya Mandalina Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)	61
Ek Tablo 11: Dünya Limon Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)	62
Ek Tablo 12: Dünya Greyfurt Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)	63
Ek Tablo 13: Türkiye'de Turunçgil Üretimi	64
Ek Tablo 14: Türkiye'de Bölgelere Göre Turunçgil Üretimi (Ton) (2005-2009)	65
Ek Tablo 15: Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İhracatı	67
Ek Tablo 16: Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalina İhracatı	69
Ek Tablo 17: Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İhracatı	71
Ek Tablo 18: Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İhracatı	73
Ek Tablo 19: Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İthalatı	75
Ek Tablo 20: Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalina İthalatı	75
Ek Tablo 21: Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İthalatı	76
Ek Tablo 22: Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İthalatı	76
Ek Tablo 23: Türkiye Turunçgil Ortalama Üretici Fiyatları (YTL/Kg)	77

DÜNYA'DA TURUNÇGİLLER

Turunçgil dünya üzerinde yetiştirilen genç bir bitki topluluğudur. Turunçgillerin kökeni Güneydoğu Asya'dır. Modern anlamda turunçgil tarımı 19. yüzyılda ABD'de başlamış ve hızla yayılmıştır. Turunçgil yetiştiriciliği dünyada 40 derece kuzey enlemi ile 40 derece güney enlemi arasında yapılmaktadır. Turunçgiller dünyada en fazla yetiştirilen ve tüketilen meyve grubudur (21).

Turunçgiller (narenciye); portakal, limon, mandarin ve altıntop (greyfurt) gibi "Citrus" cinsine ait türleri içermektedir. Zengin bir C vitamini içeriğine sahip olan turunçgil insan sağlığı için son derece önemlidir. Taze olarak tüketiminin yanında; meyve suyu, konsantr, reçel, marmelat olarak çeşitli ürünlere işlenebildiği gibi kabuklarından da esans elde edilebilmektedir (30).

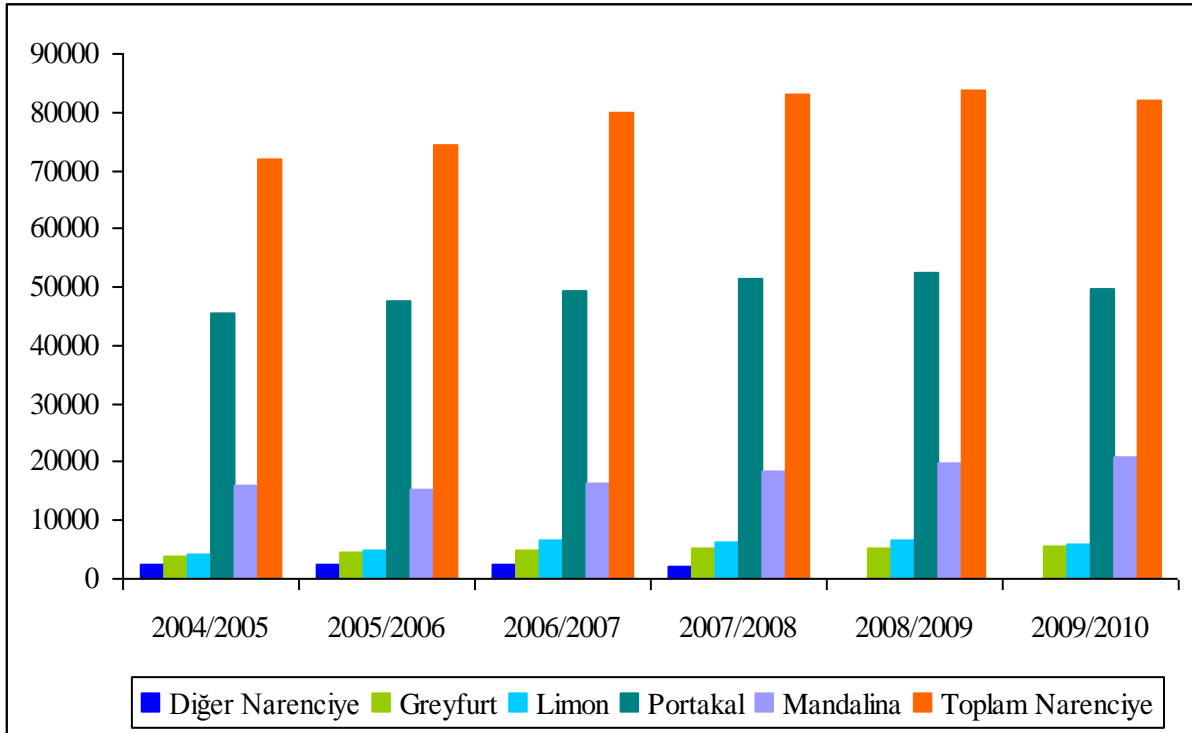
Genellikle narenciye meyvelerinin pazarlama dönemi Ekim-Ocak ayları arası olup, Mart ayına kadar uzayabilmektedir.

2009 yılı USDA verilerine göre dünya üzerinde yaklaşık 82 milyon ton turunçgil üretimi gerçekleştirilmektedir. Dünya turunçgil üretiminde portakal en fazla paya sahip türdür. Portakal üretimini mandalina, limon ve greyfurt takip etmektedir. Dünya portakal üretiminde Brezilya, ABD ve AB27 ilk sıralarda yer alırken, mandalina üretiminde Çin, AB27 ve Japonya, limon üretiminde Meksika, AB27 ve Arjantin, greyfurt üretiminde ise Çin, ABD ve Meksika ilk sıralarda yer almaktadır.

2009 yılı USDA verilerine göre dünya üzerinde 15 milyon ton turunçgil ticarete konu olmaktadır. Ticarete konu olan turunçgillerin %52'sini ihracat, %48'ini ise ithalat oluşturmaktadır. Dünya toplam turunçgil ihracatının %45'ini portakal, %25'ini mandalina, %19'unu limon ve %11'ini greyfurt oluşturmaktadır.

Şekil 1: Dünya Narenciye, Portakal, Mandalina, Limon ve Greyfurt Üretimi (Bin Ton)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

PORTAKAL

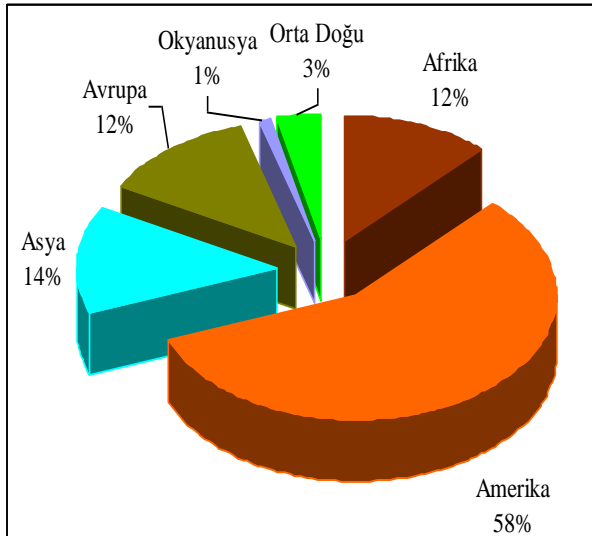
Portakallar (*Citrus cinensis* L. Osbeck) orijinini kuzey doğu Hindistan ve Çin'den almıştır. Orta derecede dona dayanımı, geniş iklim şartlarına uyum sağlayabilmesi ve çok sayıda çeşide sahip olması portakalın pek çok yetiştirme bölgesine yayılmasını sağlamıştır. Portakallar morfolojik özellikleri, kimyasal bileşimi bakımından yuvarlak portakallar, kan portakalları, göbekli portakallar ve tatlı (asitsiz) portakallar olarak gruplara ayrılırlar (5).

Turunçgil ürünleri içerisinde portakal en fazla üretilen türdür. 50 milyon ton olan dünya portakal üretiminin yarısından fazlası Amerika kıtasında (29 milyon ton) üretilmektedir. Amerika kıtasını Asya, Avrupa, Afrika, Orta Doğu ve Okyanusya takip etmektedir (Şekil 2).

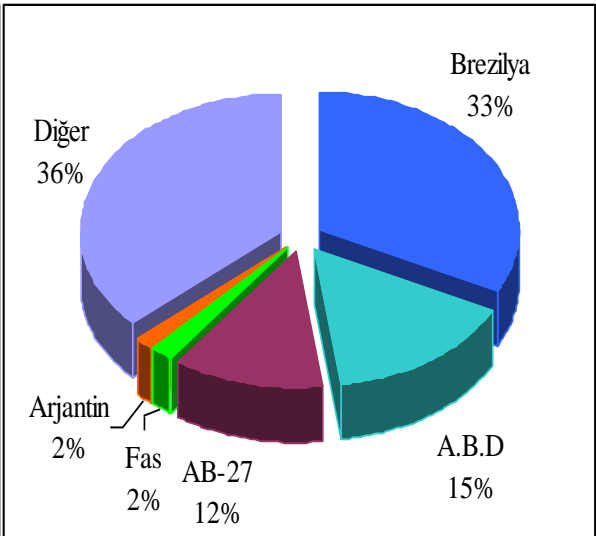
2009 yılında dünya portakal üretimi 50 milyon ton olup, bir önceki pazarlama yılına göre azalma göstermektedir. Dünya portakal üretiminde en önemli üretici ülkeler Brezilya, ABD, AB 27, Fas ve Arjantin'dir. Türkiye, dünya portakal üretiminde 13. sırada yer almakta ve dünya portakal üretiminin % 0,32'sini karşılamaktadır (Şekil 3).

Şekil 2: Dünya Portakal Üretimi (%) (2009)

Şekil 3: Dünya Portakal Üretiminde Önemli Ülkeler (%) (2009)

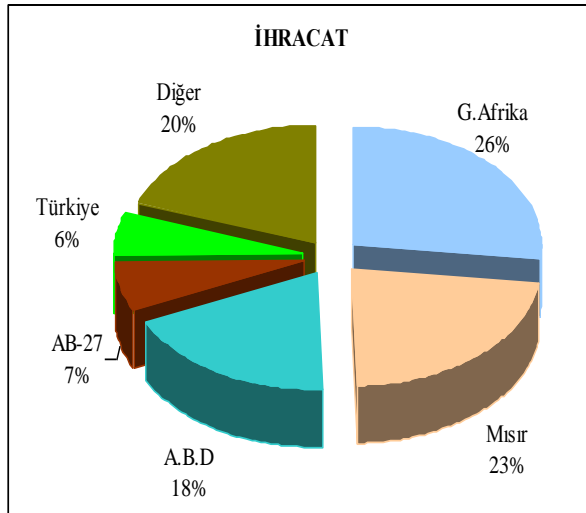
Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

Tarım ürünlerinin birçoğunda olduğu gibi portakalda da re-export (yeniden ihraç) yapılmaktadır. Hollanda, Almanya, Avusturya ve Belçika gibi ülkelerde portakal üretimi olmadığı halde portakalı diğer ülkelerden ithal edip daha sonra ihraç etmektedirler.

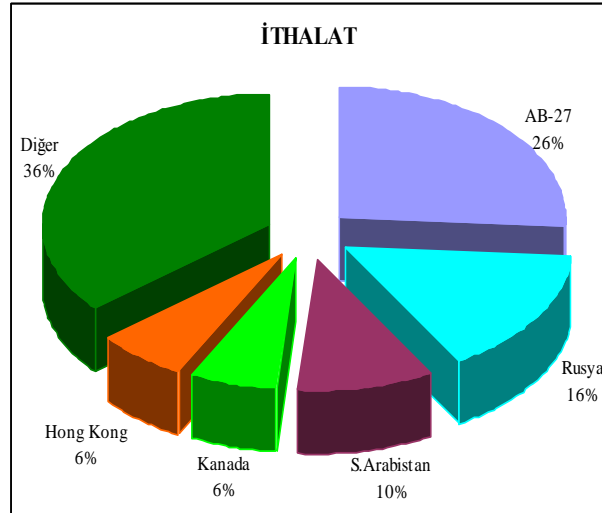
2009 yılı verilerine göre dünya toplam portakal ihracatı 3,5 milyon ton'dur. Üretimde en yüksek paya sahip olan bazı ülkeler bu konularını yüksek iç talep ve re-export nedeniyle ihracatta devam ettirememektedirler. Örneğin; Brezilya dünya portakal üretiminde ilk sıralarda yer alırken, dünya portakal ihracatındaki payı oldukça düşüktür (Şekil 4-5).

Dünya portakal üretiminde 14. sırada yer alan Güney Afrika, dünya portakal ihracatında %26'lık pay ile ilk sırada yer alırken, ithalatta 20. sırada yer almaktadır (Şekil 4-5).

Şekil 4: Dünya Portakal İhracatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Şekil 5: Dünya Portakal İthalatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

Türkiye, dünya portakal üretiminde 13. sırada yer almasına rağmen, ihracatta 5. büyük ülke konumundadır. Üretim miktarına göre portakal ihracatında dünyada ilk sıralarda yer alması Türkiye'nin portakal dış ticaretinde önemli rekabet şansının olduğunu göstermektedir. Türkiye, dünya portakal ithalatında ise 17. sıradadır.

Gelişmiş ülkelerde kullanım kolaylığı nedeni ile taze tüketimden ziyade taze sıkılmış portakal suyu tüketimi ve konsantre portakal suyu tüketimi artmaktadır. Bu konuda dünyadaki en büyük işletme kapasitesine sahip olan ülkeler ABD ve Brezilya'dır (33).

Tablo 1: Dünya Portakal Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

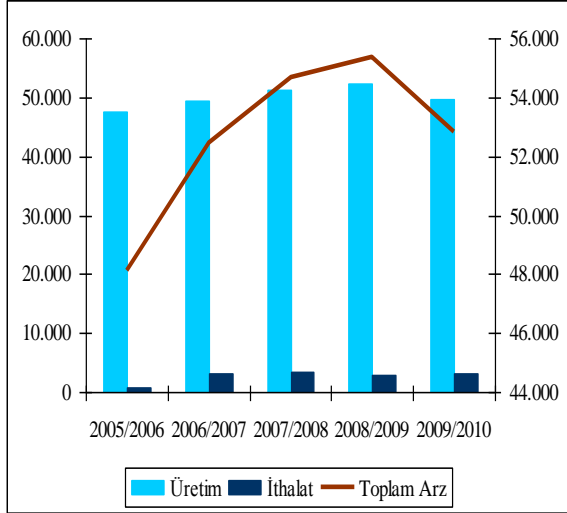
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009 ^a	2009/2010 ^b
ARZ	Bin Ton				
Üretim	47.453	49.327	51.323	52.349	49.779
İthalat	676	3.117	3.351	3.016	3.074
Toplam Arz	48.129	52.444	54.674	55.365	52.853
KULLANIM	Bin Ton				
İhracat	4.507	3.167	3.673	3.498	3.531
Taze İç Tüketim	20.217	25.500	28.085	29.488	28.896
İşlenmiş Ürünler	23.405	23.777	22.916	22.379	20.426
Toplam Kullanım	48.129	52.444	54.674	55.365	52.853

Kaynak: TEAE tarafından USDA verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

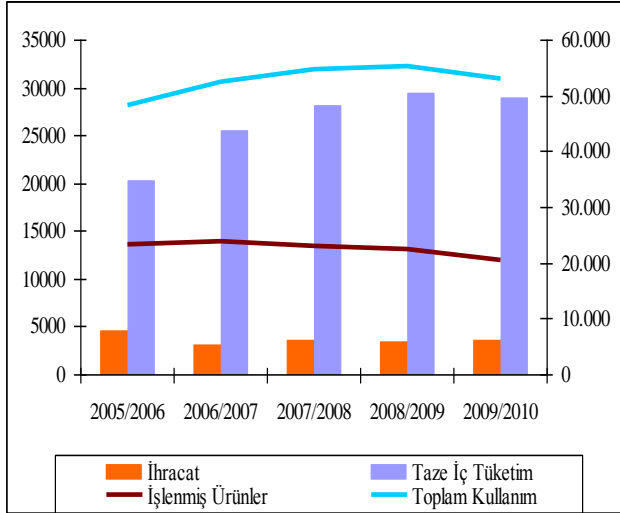
^a Durum

^b Tahmin

Şekil 6: Dünya Portakal Arzı (Bin Ton)

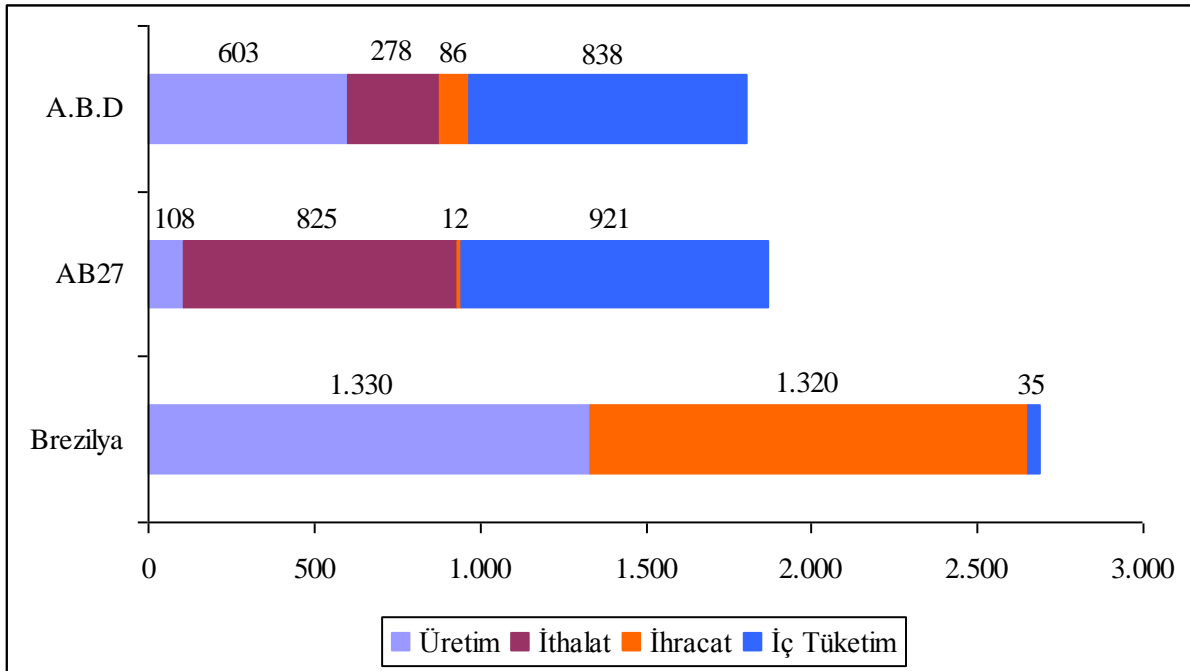
Şekil 7: Dünya Portakal Kullanımı (Bin Ton)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2009/2010 pazarlama yılında dünya portakal suyu üretimi 2,1 milyon ton olup büyük kısmı Brezilya (%61)'da üretilmektedir. Brezilya'yı ABD (%28) ve AB 27 (%5) takip etmektedir. Dünya portakal suyu ithalatında (1,4 milyon ton) sırası ile AB 27 (%42) ve ABD (%39) ilk sıralarda yer almaktadır. Dünya portakal üretiminde ilk sırada yer alan Brezilya portakal suyu üretiminde de ilk sırada yer almaktadır. Brezilya, portakal suyu üretiminin tamamına yakın kısmını ihraç etmektedir. Dünya portakal suyu ihracatı 1,5 milyon ton olup bunun %87'sini Brezilya gerçekleştirmektedir (Şekil 8).

Şekil 8: Dünya Portakal Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Bin Ton) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2008 yılı FAO verilerine göre dünya portakal üretiminde ilk sıralarda yer alan Brezilya'da portakal üretici fiyatı 36,1 \$/Ton iken ABD'de 175 \$/Ton, Fas'da 409 \$/Ton ve Arjantin'de 177,5 \$/Ton düzeyindedir.

Durum: 2008/2009

Dünya portakal üretimi 2008/2009 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %2 oranında artmıştır. İthalat ise bu artışa bağlı olarak 3.351 bin tondan 3.016 bin tona düşmüştür. Aynı pazarlama yılında ihracatta azalma gerçekleşmiş ve 3.673 bin ton olan ihracat 3.498 bin tona düşmüştür.

Dünyada portakal üretiminde özellikle işlenmiş portakal ürünlerine eğilim artmaktadır. Bu durum önde gelen portakal suyu satıcıları olan Brezilya ve ABD'ye önemli avantajlar sağlamaktadır. Meksika, Çin, Hindistan ve İran gibi önceden yalnızca tüketici olan ülkeler üretici konumuna geçmiştir. Akdeniz Havzası ülkelerinin rolü önemini devam ettirmekle birlikte, son yıllarda kayda değer bir gelişme sağlanamamıştır.

FRESHFEL'in 2008 yılı Narenciye Çalışma Grubu Telekonferans Raporuna göre; İspanya'da 2008/2009 pazarlama yılında portakalda küçük ürünlerin satılmaması için mutabakata varılmış ve ürünün çoğu ağaçlarda kalmıştır. Fiyatlar Kasım ayında düşük olsa da son haftalarda toparlanmaya başlamıştır. Bu çeşitlerde sezon erken başlamasına rağmen ihracat düşük miktarlarda kalmıştır. Aralık ayının ilk haftalarında talepte görülen hızlı artışa ilaveten ürün kalitesinin yükselmesi Ocak ayı içerisinde fiyatların yükseleceği beklentilerini doğurmuştur. ABD'de 2008/2009 pazarlama yılında, ülkede yaşanan mali krizin etkileri narenciye sektörüne de yansımıştır. Portakal çeşitleriyle ilgili olarak, Kaliforniya eyaletinde süre giden ılık ve yağışlı hava şartları çoğu Navel çeşidi ürünlerin ihracata uygun boylara gelmesine engel olmuştur. Fransa'da 2008/2009 pazarlama yılında, Ekim ve Kasım ayı tüketimi portakal için %11 küçülmüştür. Portakalda durum endişe verici bir durum göstermiştir; satışlar çok durgun olduğundan dolayı piyasada %20 arz fazlası bulunmaktadır. Almanya'da 2008/2009 pazarlama yılında, Ekim ve Kasım aylarında portakalda tüketim geçen seneye göre %10 düşük kalmıştır. Arjantin'de 2008/2009 pazarlama yılında, portakal yetiştirilen Kuzeybatı'da görülen erken yağışlar meyveler için faydalı olmuştur. Güney Afrika'da 2008/2009 pazarlama yılında, ülkede kimi üreticilerin perakendecilerden ödemelerini alamamış olmaları sezon sonunda kimi zorluklar ortaya çıkarmıştır. Toplam 1,3 milyon ton portakal ihraç edilerek iyi bir sezon geçirilmiştir.

Tahmin: 2009/2010

Dünya portakal üretiminin 2009/2010 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %5 oranında azaldığı tahmin edilmektedir. Bu dönemde, ithalatın %2 oranında, ihracatın ise %1 oranında arttığı tahmin edilmektedir.

Avrupa'da işlenmiş portakal tüketimindeki artış dünya tüketimindeki artışın başlıca nedenlerinden biridir. Avrupa'daki taze portakal tüketiminin kişi başı 13 kg' dan 9,7 kg'a düştüğü, işlenmiş portakal tüketiminin ise yaklaşık olarak (30 kg taze meyveye eşit) iki misli arttığı tahmin edilmektedir.

Dünya işlenmiş portakal tüketiminin %88'inin Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinde yoğunlaşması beklenmektedir. Taze portakal tüketimi gelişmiş ülkelerin çoğunda düşme gösterirken, özellikle Meksika, Hindistan, Arjantin ve Brezilya gibi gelişmekte olan ülkelerde artacaktır. Aynı şekilde Çin'de de tüketimde önemli artışlar gözlenecektir. Gelişmekte olan ülkelerde taze portakal tüketiminin azalmasında iki nedenin etkili olacağı düşünülmektedir. Bunlardan birincisi; taze portakal yerine portakal suyunun tercih edileceği; ikincisi ise nakliye ve depolamadaki gelişmelerle taze narenciyenin, muz, üzüm ve çilek gibi diğer meyvelerle daha çok rekabetle karşı karşıya kalacağını beklenmesidir. Meksika, Hindistan, Arjantin ve Brezilya'da taze tüketimde artış olduğu, en fazla büyüme oranının Çin'de görüldüğü tahmin edilmektedir.

C.L.A.M.'ın 2009 yılı Akdeniz Ülkeleri Narenciye İrtibat Komitesi Ekonomi ve Ticaret Komisyonu Toplantısı'na göre, İtalya'da 2009/2010 pazarlama yılında, portakal çeşitleri üretiminin zor bir sezonun ardından iki yıl önceki seviyesine döndüğü tahmin edilmektedir. İsrail'de 2009/2010 pazarlama yılında, portakalın son iki yıldaki üretim seviyesinin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. İspanya'da 2009/2010 pazarlama yılında, portakal üretiminin %27 oranında düşmesi beklenmektedir. Fas'da 2009/2010 pazarlama yılında, portakal üretiminin önceki yıl ile aynı olduğu tahmin edilmektedir. Yağmurların meyve boylarını iyi etkilediği düşünülmektedir. ABD'de 2009/2010 pazarlama yılında, Florida'da portakal üretiminin %5 oranında düştüğü tahmin edilmektedir. Kaliforniya'da Navel portakalın %5 oranında artması beklenmektedir. Rusya'da 2009/2010 pazarlama

yılında, portakalın geçen iki yıla oranla oldukça durağan olduğu ve ürünlerin büyük çoğunluğunun Güney Afrika'dan ithal edildiği tahmin edilmektedir.

Öngörü: 2010/2011

FAO tahminlerine göre 2010/2011 pazarlama yılında dünya portakal üretiminin %14 oranında artarak 66.400 bin ton düzeylerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bunun 36.300 bin tonunun taze, 30.100 bin tonunun işlenmiş olacağı tahmin edilmektedir.

2010 ve sonraki yıllarda, Brezilya sanayisinin kendini geliştireceği ve dünya işlenmiş portakal pazarında üstünlüğü elde edebileceği öngörülmektedir. Daha büyük portakal üreticisi bölgelerinde ise düzenlemeler yapılacağından, Arjantin, Küba, Belize ve Costa Rica gibi diğer portakal ihracatçı ülkeleri pazar imkanları bulabileceklerdir.

2010 yılı için portakal üretim ve tüketim beklentileri üzerine iki varsayım yapılmaktadır. Birincisi; dünya portakal üretiminin hızlı büyümesi yavaşlayacaktır. Nedeni; Brezilya hali hazırda iki önemli hastalık, "Citrus Canker ve Citrus Variegated Chlorosis" problemi ile karşı karşıyadır. Aynı şekilde Florida da "tristeza virüsü ve citrus canker" hastalıkları ile karşı karşıya kalmaktadır. Bunun yanı sıra, bu ülkelerde üreticilere verilen düşük fiyatlar yeni dikimlerin yapılmasına engel olmaktadır. İkincisi; gelişmiş ülkelerdeki taze portakal tüketimi kişi başı baz alındığında düşmeye devam edecektir. Ana pazarı hala Kuzey Amerika ve Avrupa olmasına rağmen, işlenmiş portakal tüketimi Latin Amerika, Asya ve Doğu Avrupa 'da artmaya devam edecektir.

Çin'in, dünyanın en büyük 3. portakal üretici ülkesi olan Meksika'yı geçmesi, Hindistan'ın ise 5. en büyük üretici ülke İspanya ile rekabet etmesi beklenmektedir. Bu ülkelerdeki üretim iç piyasada tüketilecektir. İran ve Pakistan gibi Asya'daki diğer en büyük portakal üretici ülkeleri üretimlerinin çoğunu iç piyasaya göndermeye devam edeceklerdir. Türkiye, coğrafi konumundan ve AB ile Gümrük Birliğine olan üyeliğinden dolayı Avrupa piyasasında rekabet edebileceğinden ayrı bir yer tutmaktadır.

Fas ve Mısır'ın İspanya ile direkt rekabetine rağmen Avrupa'ya olan yakınlığından faydalanacağı beklenmektedir.

Portakal tüketimindeki artışların çoğunun Hindistan, Pakistan, Çin, Meksika ve Brezilya gibi gelişmekte olan narenciye üretici ülkelerinde gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Yapılan gözlemler yine de Uzak Doğu'nun ülkelerinin çoğunda kişi başı portakal tüketiminde küçük-orta artışların olacağını göstermektedir.

C.L.A.M.'ın 2010 yılındaki toplantısına göre, Brüksel / Belçika gelişmiş ülkelerde portakal üretiminde %0,6 oranında yıllık büyüme öngörülmektedir. En fazla büyümenin ABD'de olacağı, İspanya'da küçük bir miktarda artış olacağı, İtalya ve Yunanistan'da düşüşler olacağı öngörülmektedir. Güney Afrika'nın kuzey yarım kürede tedarikçi olarak avantajını sürdürmeye devam edeceği ve büyümesini devam ettireceği öngörülmektedir. Japonya'da turunçgil sanayinde ithalatların düşeceği öngörülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde portakal üretiminin yıllık büyümesinin %0,8 olacağı öngörülmektedir. 2010 yılından sonrası için Brezilya'da bitki hastalıkları ve düşük üretici fiyatlarının etkisi ile üretimde büyük daralmalar öngörülmektedir. Asya'daki portakal üretici ülkelerinde üretimin artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Fakat bu üretimin hemen hemen hepsinin iç pazarda tüketileceği öngörülmektedir. Avustralya'da 2010/2011 pazarlama yılında, Navel çeşidinde üretim miktarının bir önceki seneye göre %10 daha düşük olacağı öngörülmektedir. Arjantin'de 2010/2011 pazarlama yılında, portakal çeşitleri de kurak ve sıcak yaz döneminden olumsuz etkilenmekle birlikte üretim miktarının bir önceki yıla göre %13-14 daha yüksek olacağı öngörülmektedir. Uruguay'da 2010/2011 pazarlama yılında, portakal üretiminin de 2009 yılına göre daha fazla olması beklenmektedir. Peru'da 2010/2011 pazarlama yılında, portakal üretiminde başta Valensiya çeşidi olmak üzere %3,5 oranında bir düşüş beklenmektedir.

MANDALİNA

Mandalina (*Citrus reticulata*), ılıman iklimde yetişmekte olan turunçgiller (Rutaceae) familyasına ait bir meyve türüdür. Turuncu, sarı renklerde olan mandalina, etli ve sulu bir yapıya sahiptir. Anayurdu büyük olasılıkla Çin ya da Laos olan mandalina ağacı, Türkiye'de en çok Akdeniz ve Ege Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde yetiştirilmektedir (18).

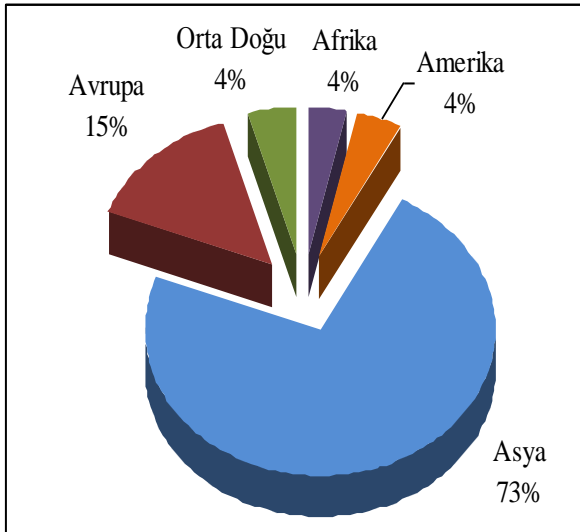
Nova, Kinnow, Fremond, Klausellina, Robinson, Okitsu, Satsuma, Ankor, Clemantin, Fortune, Yerli, Lee, Fairchild Marisol, Minneola, Ortanik, Kara, Ovari gibi çeşitleri vardır (19).

21 milyon ton olan dünya mandalina üretiminin %73'ü Asya kıtasından (15 milyon ton) karşılanmaktadır (Şekil 9).

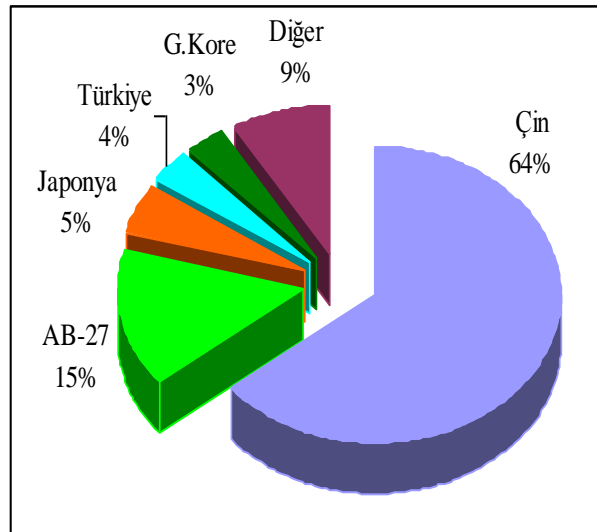
Dünya mandalina üretiminde en önemli üretici ülkeler Çin, AB ülkeleri, Japonya, Türkiye ve Güney Kore'dir. Çin 13 milyon ton üretim miktarıyla dünya mandalina üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Türkiye ise, dünya mandalina üretim miktarı bakımından 4. sırada yer alarak, dünya mandalina üretiminin %4'ünü karşılamaktadır (Şekil 10).

Şekil 9: Dünya Mandalina Üretimi (%) (2009)

Şekil 10: Dünya Mandalina Üretiminde Önemli Ülkeler (%) (2009)

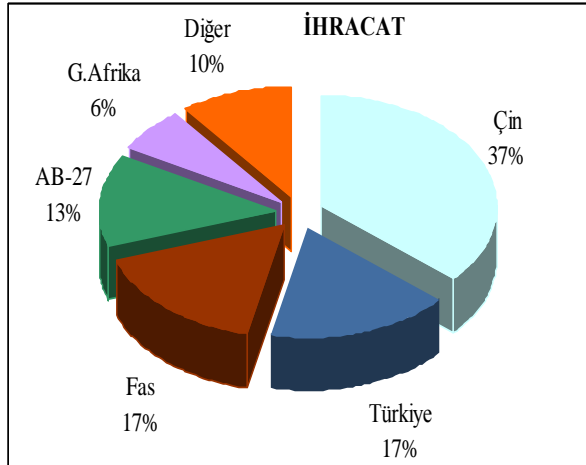
Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdResult.aspx>

2009 yılı USDA verilerine göre dünya toplam mandalina ihracatı 1.955 bin ton, dünya toplam mandalina ithalatı ise 1.867 bin ton'dur.

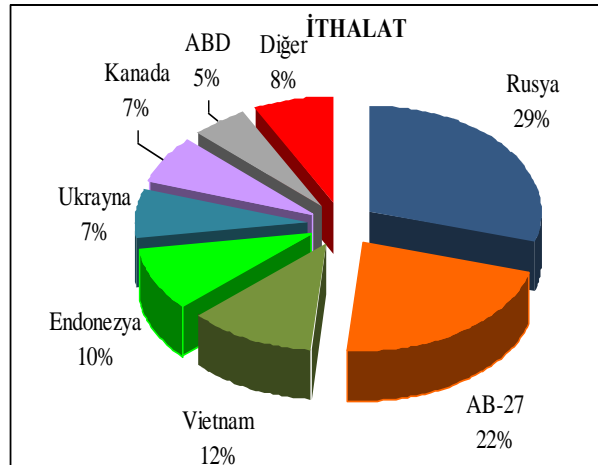
Dünya mandalina üretiminde ilk sırada yer alan Çin, dünya mandalina ihracatında da %37'lik pay ile ilk sırada yer alırken, ithalatta 11.sırada yer almaktadır. Rusya %29'luk pay ile dünya mandalina ithalatında ilk sırada yer almaktadır. Türkiye ise, dünya mandalina ihracatında 2. sırada yer alırken (330 bin ton), 2009 yılında 4 bin ton mandalina ithal etmiştir (Şekil 11 ve 12).

Şekil 11: Dünya Mandalına İhracatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Şekil 12: Dünya Mandalına İthalatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

Toplam mandalina kullanımı 2009 yılında 2005 yılına göre %46 oranında artarak 23 milyon tona ulaşmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Dünya Mandalına Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

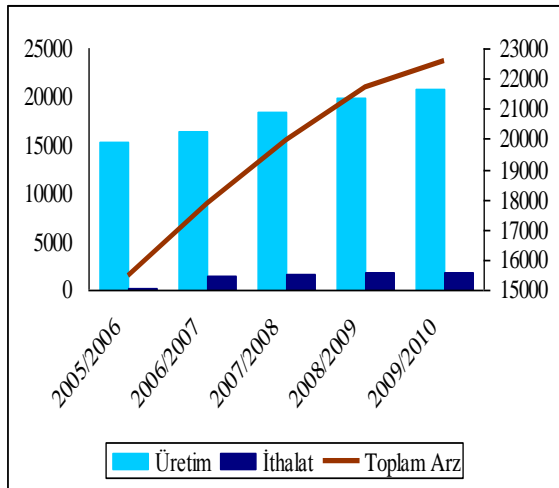
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009 ^a	2009/2010 ^b
ARZ	Bin Ton				
Üretim	15.252	16.360	18.381	19.858	20.713
İthalat	223	1.491	1.597	1.831	1.867
Toplam Arz	15.475	17.851	19.978	21.689	22.580
KULLANIM	Bin Ton				
İhracat	2.585	1.509	1.552	2.030	1.955
Taze İç Tüketim	11.363	14.445	16.852	18.408	19.402
İşlenmiş Ürünler	1.527	1.897	1.574	1.251	1.223
Toplam Kullanım	15.475	17.851	19.978	21.689	22.580

Kaynak: TEAE tarafından USDA verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

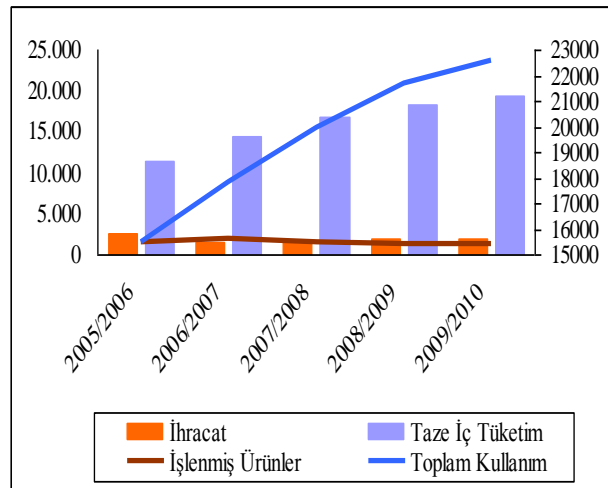
^a Durum

^b Tahmin

Şekil 13: Dünya Mandalına Arzı (Bin Ton)

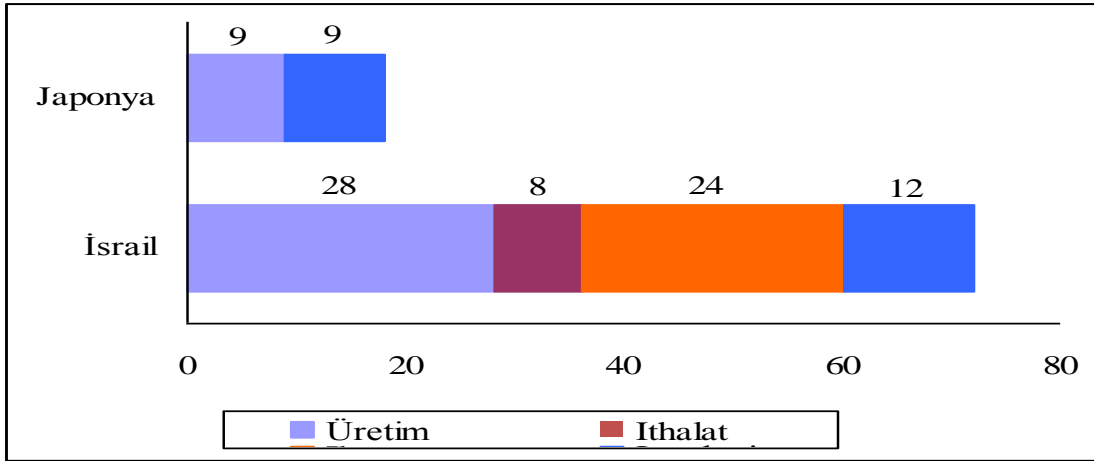
Şekil 14: Dünya Mandalına Kullanımı (Bin Ton)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2007/2008 pazarlama yılında dünya mandalina suyu üretimi 36.650 ton olup büyük bir kısmı İsrail (%75)'de üretilmektedir. İsrail'i Japonya (%25) takip etmektedir. Söz konusu pazarlama yılında mandalina suyu iç tüketimi İsrail'de 12 bin ton, Japonya'da 9 bin ton olmuştur. 2007/2008 pazarlama yılında dünya mandalina suyu ithalatı 8 bin ton, ihracatı ise; 23.500 ton olup tamamını İsrail gerçekleştirmektedir (Şekil 15).

Şekil 15: Dünya Mandalina Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Bin Ton) (2008)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdResult.aspx>

2008 yılı FAO verilerine göre; dünya mandalina üretiminde ilk sıralarda yer alan Çin'de mandalina üretici fiyatı 329 \$/Ton iken, Japonya'da 1430 \$/Ton ve Türkiye'de 567 \$/Ton düzeyindedir.

Durum: 2008/2009

Dünya mandalina üretimi 2008/2009 pazarlama yılında, bir öndeki pazarlama yılına göre %8 oranında artarak 20 milyon tona, ithalat ise %15 oranında artarak 1.831 bin tona yükselmiştir. Aynı pazarlama yılında ihracat 2 milyon tona yükselmiştir.

FRESHFEL'in 2008 yılı Narenciye Çalışma Grubu Telekonferans Raporu'na göre, İspanya'da 2008/2009 pazarlama yılında, mandalinada küçük ürünlerin satılmaması için mutabakata varılmıştır. Ürünün çoğu ağaçlarda kalmıştır. Fiyatlar Kasım ayında düşük olsa da son haftalarda toparlanmaya başlamıştır. Sezon erken başlamasına rağmen ihracat düşük miktarlarda kalmıştır. Aralık ayının ilk haftalarında talepte görülen hızlı artışa ilaveten ürün kalitesinin yükselmesi Ocak ayı içerisinde fiyatların yükseleceği beklentilerini doğurmuştur. Fas 'da 2008/2009 pazarlama yılında, Klemantin sezonunun 2-3 hafta erken başlamasına bağlı olarak ihracat bu dönemde geçen yıla göre daha fazla gerçekleşmiştir. İhracat fiyatlarının beklenenin altında gerçekleşmesi, buna ek olarak Rusya pazarından ödemelerin alınamaması, durumu daha da kötüleştirmiştir. Fas ürettiği ürünlerin çeşitlendirilmesine devam etmiştir. Diğer taraftan kimi çeşitlerin küçük boyutlarda olması sezonun gidişatını sektöre uğratmıştır. ABD'de 2008/2009 pazarlama yılında, ülkede yaşanan mali krizin etkileri narenciye sektörüne de yansımıştır. Diğer taraftan yayınlanmış olan bir rapora göre; Kaliforniya eyaletinde yaklaşık 400 ha alanda yeni geliştirilen Tango Mandalina çeşidi ürünün dikimi yapılmıştır. Araştırmaya göre geçtiğimiz üç yılda Klemantin ve Mandalina çeşidi ağaç sayısı %110 artmıştır. Tüketiciler büyük paketlerdeki ABD menşeli ürünler yerine küçük paketlerdeki İspanya ve Fas menşeli Klemantin'i tercih etmektedirler. Fransa'da 2008/2009 pazarlama yılında, Ekim ve Kasım ayı tüketimi küçük narenciye için %6 küçülmüştür. Küçük narenciyede satışlar ancak son haftalarda bir miktar artış göstermiş ve fiyatlar artmıştır. Rusya'da 2008/2009 pazarlama yılında, Türkiye ve İspanya menşeli küçük narenciye satışları ile Fas menşeli Klemantin satışları çok iyi devam etmiştir. Fas'ı az miktarla ve düşük fiyatlarıyla İspanya takip etmektedir. Almanya'da 2008/2009 pazarlama yılında, Ekim ve Kasım aylarında küçük narenciyede tüketim geçen seneye göre %10 düşük kalmıştır.

Tahmin: 2009/2010

Dünya mandalina üretimini 2009/2010 pazarlama yılında önceki sezona göre %4 oranında artarak 21 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Aynı dönemde ithalatın %2 oranında artarak 1.867 bin tona yükseldiği, ihracatın ise, %4 oranında azalarak 1.955 bin tona düştüğü tahmin edilmektedir. FRESHFEL'in 2009 yılı Narenciye Çalışma Grubu Toplantı Raporu'na göre, İtalya'da 2009/2010 pazarlama yılında, mandalina çeşitleri üretiminin zor bir sezonun ardından iki yıl önceki seviyesine döndüğü tahmin edilmektedir. İsrail'de 2009/2010 pazarlama yılında, mandalina üretiminin önceki sezona göre 150 bin ton arttığı düşünülmektedir. Bu durumda geçen yıl seviyesine göre %15 oranında bir iyileşme olması beklenmektedir. Bu durum da ihracatın artmasına neden olacaktır. İspanya'da 2009/2010 pazarlama yılında, mandalina üretiminin %9 oranında azaldığı tahmin edilmektedir. Ocak ayı sonunda görülen sert rüzgarların küçük narenciye çeşitlerinde zarara yol açtığı, rüzgarın görüldüğü bölgelerde kimi alanlarda ürün kayıplarının %70'e ulaştığı düşünülmektedir. Ekim ayında görülen yağışlar ve ürünlerin yetişmesinde görülen gecikme sebebiyle mandalina ihracatının 21 bin ton düşmesi beklenmektedir. Güney Yarımküre'de stokların düşük miktarlarda kalması piyasanın açık kalmasına neden olacaktır. Genel olarak sezonun tatminkar seyrettiği düşünülmektedir. Fiyatların iyi seviyede olması beklenmektedir; mandalina çeşitlerinde arz talebin biraz altında olacaktır. Fiyat düşüşünün önüne geçmek için İspanyol narenciye meslek örgütleri ihraç edilecek ürünlere belirli boy ve kalite standartları getirmişlerdir. Bu sebeple ihracata ayrılan ürünlerde kalite sorunu beklenmemektedir. Fas'da 2009/2010 pazarlama yılında, Klemantin üretiminin normal olduğu düşünülmektedir. Ancak Berkane bölgesinde %10 oranında bir düşüş beklenirken, Nour'da var yılı yok yılı sebebiyle %40 oranında bir düşüş beklenmektedir. Küçük narenciye çeşitlerinde boyların küçük olması beklenmektedir. Sezon boyu görülen yoğun yağışlara rağmen ürün kalitesinin iyi durumda olduğu, fiyatların kabul edilebilir düzeyde seyrettiği düşünülmektedir. ABD'de 2009/2010 pazarlama yılında, Florida'da mandalina üretiminin %5 oranında düştüğü tahmin edilmektedir. Kaliforniya'da Klemantin ve geçici mandalina alanının artması sonucunda daha yüksek üretim olduğu tahmin edilmektedir. Teksas'ta kuraklık nedeniyle üretimlerin %5 ile %10 arasında azaldığı düşünülmektedir. Rusya'da 2009/2010 pazarlama yılında, stok kalitesi ve fiyatların değişken olduğu tahmin edilmektedir. Pazardaki meyve Arjantin'den gelmektedir. Ürün fiyatlarının düşük olduğu düşünülmektedir, fakat bir toparlanma beklenmektedir. 42. haftada Fas ürünleri gelmiştir. Birleşik Krallık'da 2009/2010 pazarlama yılının iyi geçtiği, İspanyol ürünlerinin Ekim ayı başında Birleşik Krallık pazarına girmeye başladığı tahmin edilmektedir. Arjantin'de 2009/2010 pazarlama yılının, mandalina için oldukça iyi bir sezon olduğu tahmin edilmektedir. Avustralya'da 2009/2010 pazarlama yılında, mandalina ihracatının geçen yıla göre 2 bin ton arttığı tahmin edilmektedir. Güney Afrika'da 2009/2010 pazarlama yılında, mandalina üretiminin bir önceki yıla göre %8, Klemantin üretiminin ise %20 daha az olduğu tahmin edilmektedir. Bu yıl erkenci Klemantin yerine daha fazla mandalina yetiştirilmektedir.

Öngörü: 2010/2011

2010/2011 pazarlama yılında, Güney yarımküre menşeli sevkiyatlar hızla artmaktadır. Avustralya hariç bütün ülkelerin ihracat miktarlarında artış beklenmektedir. FRESHFEL'in 2010 yılı raporuna göre, Güney Afrika'da 2010/2011 pazarlama yılında, küçük narenciye kesimleri geçen yıllarla aynı dönemde gerçekleşecektir. Mandalina çeşitlerinde ürün genel olarak küçük boylu olmakla birlikte ürün kalitesinin istenilen düzeyde olacağı düşünülmektedir. Üretim ve ihracatın %10-11 oranında artması beklenmektedir. 2008 yılında 7,3 milyon kutu (110 bin ton), 2009 yılında 6,8 milyon kutu (102 bin ton) olan ihracatın bu sezon 7,5 milyon kutu (113 bin ton) olması beklenmektedir. Şu an itibarıyla Avrupa pazarlarında mandalina çeşitlerine olan talep de iyidir. Rand'ın geçen yıla göre %20 değer kazanmış olması sebebiyle ihracatçıların pratik olmaları ve karlı olan ürünleri sevk etmeleri gerekmektedir. Yine, petrol fiyatlarıyla bağlantılı olarak navlun ücretleri de yükselmiştir. Arjantin'de 2010/2011 pazarlama yılında, mandalina çeşitlerinde Klemantin üretiminde düşüş olmakla birlikte ürün kalitesinin istenilen düzeyde olması beklenmektedir. Satsuma çeşidinde ise Rusya ve Kuzey Avrupa pazarlarında fiyatlar hayli düşük beklenmektedir. Klemantin çeşidi piyasaya girmeden önce Satsuma'nın tükenmesi gerekecektir. Uruguay'da 2010/2011 pazarlama yılında, ürün boy ve kalitesinin önceki yıllara göre daha iyi durumda olacağı beklenmektedir. Yaz

boyu devam eden yüksek sıcaklıklar bazı hastalıkların etkilerini arttıracak olsa da erkenci Satsuma çeşitlerinde ürün kalitesinin etkilenmeyeceği düşünülmektedir. Mandalina çeşitlerinde 14. hafta itibariyle ihracatın bir önceki yıla göre %60 daha yüksek olacağı öngörülmektedir. Genel olarak, Uruguay ve Arjantin'in ihracat miktarlarını arttırması, arz fazlasına neden olduğundan piyasada ürün fiyatlarının düşmesine neden olacaktır. Peru'da 2010/2011 pazarlama yılında, Satsuma çeşidi ürün ihracatının bir önceki yıla göre %25 fazla olması beklenmektedir. İspanya'da 2010/2011 pazarlama yılında, Mart ayı sonu itibariyle toplam ihracatta %18 oranında düşüş yaşanması beklenmektedir. Aralık – Mart döneminde başta Romanya ve Polonya olmak üzere Doğu Avrupa pazarlarında ihracatın önemli oranda düşeceği, diğer taraftan Fransa ve Almanya'da ihracatın normal seyrini koruyacağı öngörülmektedir. İhracatta görülen düşüş sezon sonu çeşitlerine geçişle birlikte sona erecektir. Mandalina çeşitlerinde Clemenvilla'nın yerini Ortanik ve Nadorcott çeşitlerinin almasıyla ürün arzındaki sıkıntılar giderilecek ve ihracat miktarları artmaya başlayacaktır. Genel olarak hem fiyat hem de ihracat miktarları açısından tatmin edici bir sezon yaşanması beklenmektedir. Ürün kalitesinin istenilen seviyede olması kötü hava koşullarının yarattığı kayıpları karşılayabilecektir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Florida'da üretimdeki düşüş devam etmektedir; bu yıl sezonun 6 hafta erken sona ereceği tahmin edilmektedir. Üretim miktarları azaldıkça paketleme tesisleri verimliliği sağlamak için daha çok ürünü sezon ortasında işlemeye çalışacaktır. Kaliforniya'da ise geçici çeşitler için sezon Haziran ayı sonuna kadar devam edecektir. İsrail'de 2010/2011 pazarlama yılında, özellikle Ortanik çeşidi mandalina ihracatında artış beklenmektedir (64 bin tonluk Ortanik üretiminin 26 bin tonunun ihracata yönlendirileceği düşünülmektedir). Diğer taraftan Avro'nun Şekel karşısındaki %17'lik değer kaybı sonucu oluşan kayıpların Ortanik çeşidi için oluşan iyi fiyatlarla kısmen kapatılması beklenmektedir. Fas'da mandalina ihracatında hem fiyatların hem de miktarların artacağı beklenmektedir (bir önceki yıla göre %9'luk artışla 321 bin ton ihracat gerçekleşmesi beklenmektedir). Yine, Nadorcott çeşidi üretimindeki artışın ihracat miktarlarına yansıtacağı; bir önceki yıla göre ihracatın %70'ten fazla artış göstererek 23 bin tona ulaşacağı öngörülmektedir.

LİMON

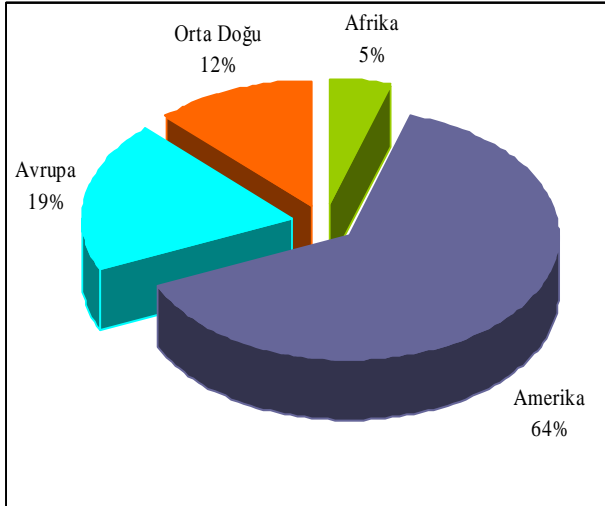
Köken olarak limonun anavatanı Hindistan'ın doğusunda yer alan Himalaya bölgesidir. Limonun anavatanı olarak bilinen bu bölgede bildiğimiz limonlara rastlanılmamakta ve daha çok limon benzeri türlere ya da melezlerine rastlanılmaktadır. Limon, Akdeniz havzası ve Ortadoğu'da oluşmuş bir türdür. Limonların başlıca üretim alanları, en düşük sıcaklıkları -4°C 'nin üstünde olan yarı kurak ve kurak subtropik bölgeler arasında sınırlıdır. Limon genellikle kuzey ve güney yarımkürenin subtropik iklim bölgelerinde yetiştirilen bir türdür. Limon çeşitleri; ekşi limonlar, tatlı limonlar ve farklı grup (limon benzerleri) olmak üzere üç grupta incelenir. Ticari anlamda yetiştirilen limon çeşitleri çoğunlukla ekşi limonlar grubundan oluşmaktadır.

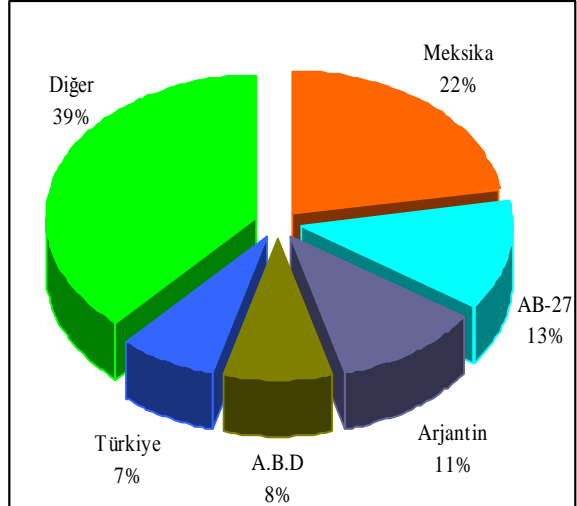
Turunçgil ürünleri içerisinde limon 2009 verilerine göre %7 oranında pay almakta ve önem sırasınca 3. sırada bulunmaktadır. 5,9 milyon ton olan dünya limon üretiminin yarısından fazlası Amerika kıtasında (3,8 milyon ton) üretilmektedir. Amerika kıtasını, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika takip etmektedir (Şekil 16).

Dünya limon üretiminde en önemli üretici ülkeler Meksika, AB 27, Arjantin, ABD ve Türkiye'dir. Türkiye dünya limon üretim miktarı bakımından 5. sırada yer almakta ve dünya limon üretiminin yaklaşık %11'ini karşılamaktadır (Şekil 17).

Şekil 16: Dünya Limon Üretimi (%) (2009)

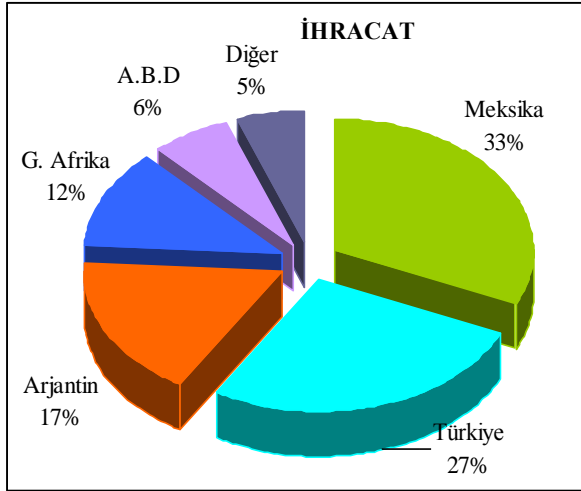
Şekil 17: Dünya Limon Üretiminde Önemli Ülkeler (2009)

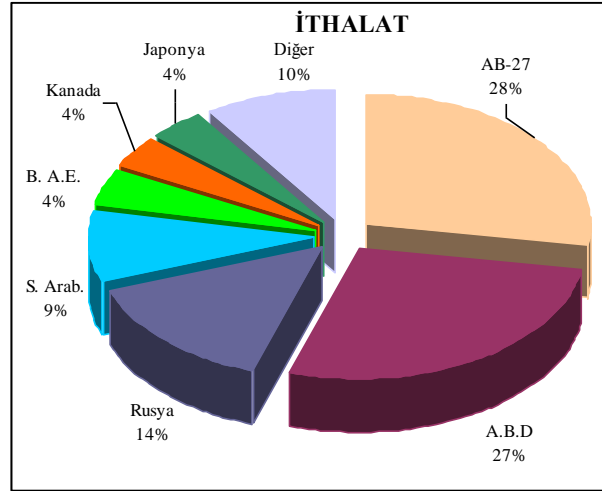
Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2009 yılı verilerine göre dünya toplam limon ihracatı 1,5 milyon tondur. Dünya limon üretiminde birinci sırada yer alan Meksika, dünya limon ihracatında da %33'lük pay ile ilk sırada yer alırken, ithalatta ise yaklaşık 10. sırada yer almaktadır. Bu durum Meksika'nın dünya limon piyasasında önemli söz sahibi olduğunu göstermektedir (Şekil 18-19).

Şekil 18: Dünya Limon İhracatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Şekil 19: Dünya Limon İthalatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

Türkiye dünya limon üretiminde 5. sırada yer alırken, ihracatta 2. büyük ülke konumunda ve ithalatında ise 11. sıradadır. Türkiye, dünya limon piyasasında önemli söz sahibi olan ülkeler arasında yer almaktadır.

Tablo 3: Dünya Limon Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

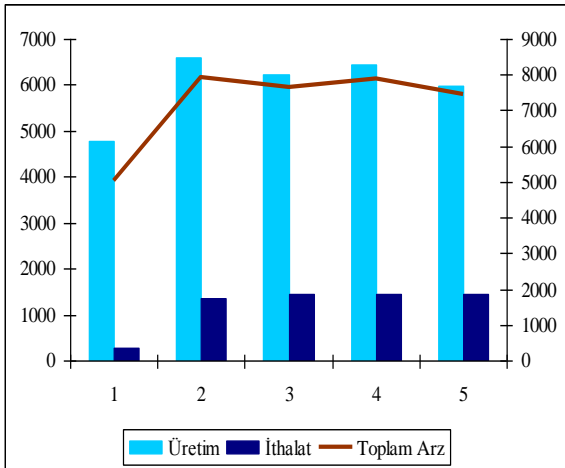
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009 ^a	2009/2010 ^b
ARZ	Bin Ton				
Üretim	4.765	6.601	6.227	6.435	5.989
İthalat	285	1.344	1.436	1.441	1.457
Toplam Arz	5.050	7.945	7.663	7.876	7.446
KULLANIM	Bin Ton				
İhracat	1.383	1.383	1.518	1.404	1.486
Taze İç Tüketim	1.566	4.365	4.368	4.156	4.230
İşlenmiş Ürünler	2.101	2.197	1.777	2.316	1.730
Toplam Kullanım	5.050	7.945	7.663	7.876	7.446

Kaynak: TEAE tarafından USDA verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

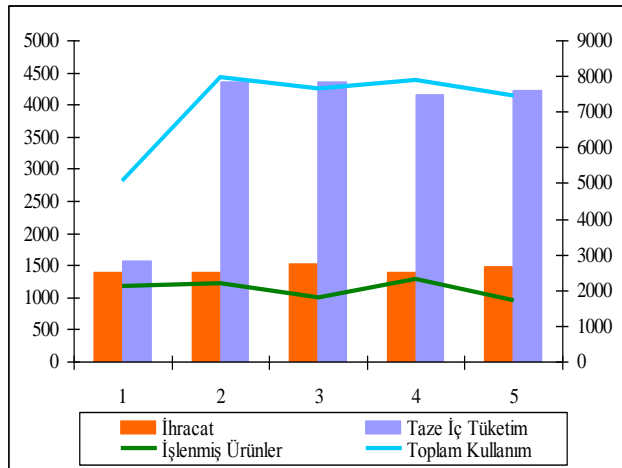
^a Durum

^b Tahmin

Şekil 20: Dünya Limon Arzı (Bin Ton)

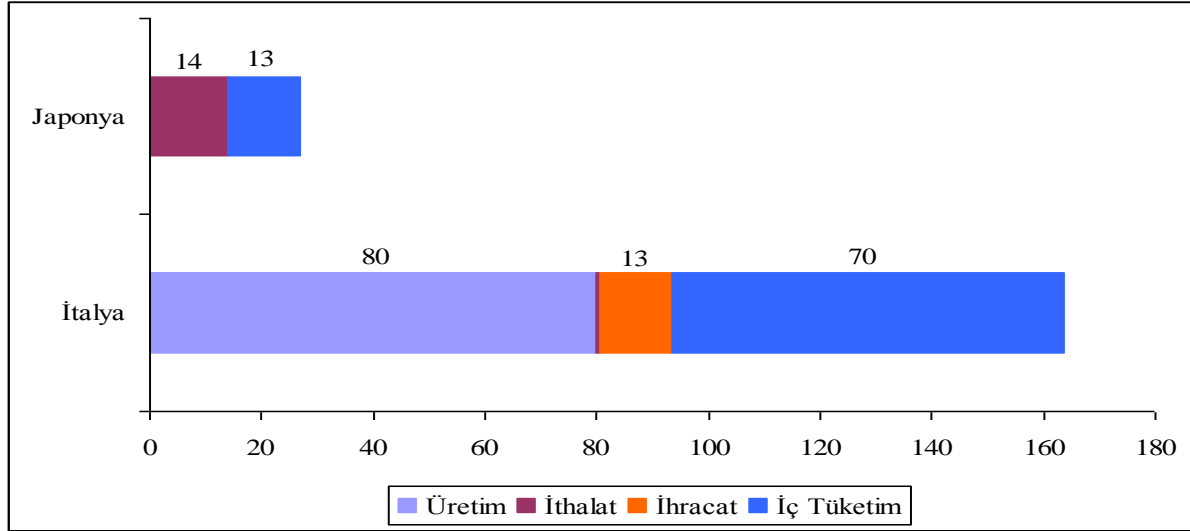
Şekil 21: Dünya Limon Kullanımı (Bin Ton)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2006/2007 pazarlama yılında dünya limon suyu üretimi 80 bin ton olup büyük bir kısmı İtalya (%99)'da üretilmektedir. İtalya'yı Yunanistan (%0,29) takip etmektedir. Söz konusu pazarlama yılında limon suyu iç tüketiminde İtalya 70 bin ton ile ilk sırada yer alırken, Japonya 13 bin ton ile ikinci sırada yer almaktadır (Şekil 22).

Şekil 22: Dünya Limon Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Bin Ton) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline>

2008 yılı FAO verilerine göre dünya limon üretiminde ilk sıralarda yer alan Meksika'da limon üretici fiyatı 194,7 \$/Ton iken ABD'de 771 \$/Ton ve Arjantin'de 1.618 \$/Ton düzeyindedir.

Durum: 2008/2009

Dünya limon üretiminde İspanya, ABD ve Türkiye ilk sıralarda yer alırken, günümüzde özellikle lime/limes üretiminin artmasından dolayı Meksika ilk sıralarda yer almaya başlamıştır. Lime/limes genellikle içeceklerle lezzet katmakta kullanılmaktadır.

Limon genellikle ılıman iklimlerde ABD, İspanya, İtalya ve Arjantin gibi ülkelerde üretilmektedir. Günümüzde limonun, Mısır ve İran gibi kuru iklimlere adaptesi mümkün olduğundan dolayı bu ülkelerde de yetiştirilmektedir. Ancak lime/limes soğuk havalara çok duyarlı olduğundan dolayı sadece tropik iklimlerde yetiştirilmektedir. Lime/limes'in dünyada en büyük üreticisi Meksika ve Brezilya ülkeleridir.

Dünya limon üretimi 2008/2009 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %3 oranında artmıştır. İthalat ise %0,34 oranında artmıştır. Aynı pazarlama yılında ihracatta azalma gerçekleşmiş ve 1.404 bin ton olan ihracat 1.518 bin tona düşmüştür.

FRESHFEL'in 2008 yılı raporuna göre, İspanya'da 2008/2009 pazarlama yılında, limon ihracatı geçen seneye göre miktar olarak %4 düşerken, fiyatlardaki düşüş %50 oranında olmuştur. Fiyatlardaki bu düşüş nedeniyle İspanyol Limon Üreticileri Birliği 2. kalite ürün satılmaması konusunda tarafların anlaşmaya varmalarını sağlamıştır. ABD'de 2008/2009 pazarlama yılında, limon çeşitleriyle ilgili olarak, aşırı miktarda limonun piyasaya sürülmesi ve ürün boylarının küçük kalmış olması fiyatların %50, satışların ise %20 oranında düşmesine neden olmuştur. Arjantin'de 2008/2009 pazarlama yılında, limon stoku önceki yıllara göre halen azdır ve sezonun geç başlamasından dolayı daha fazla ürün işlemeye ayrılmıştır. Güney Afrika'da 2008/2009 pazarlama yılı, limon için de güzel geçmiş; ihracat miktarı son yıllarda elde edilen miktarların üzerine çıkmıştır.

Tahmin: 2009/2010

Dünya limon üretiminin 2009/2010 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %7 oranında azaldığı tahmin edilmektedir. İthalatın %1 oranında, ihracatın ise %6 oranında arttığı tahmin edilmektedir.

2009/2010 pazarlama yılında dünyadaki en büyük limon üreticisi ülkenin 2 milyon ton ile Meksika'nın olduğu ve Meksika'yı sırası ile AB 27, Arjantin, ABD ve Türkiye'nin takip ettiği tahmin edilmektedir. Dünya limon üretiminin 5.989 bin ton olup bunun 4.230 bin tonunun taze, 1.730 bin tonunun işlenmiş olarak tüketildiği tahmin edilmektedir.

İtalya'da 2009/2010 pazarlama yılının, limon üretimi için iyi bir yıl olması ve önceki yıl seviyesinde kalması beklenmektedir.

CLAM'ın 2009 yılında gerçekleşen Akdeniz Ülkeleri Narenciye İrtibat Komitesi Ekonomi ve Ticaret Komisyonu Toplantısına göre, İsrail'de 2009/2010 pazarlama yılında, limon üretiminin 10 bin-55 bin ton civarında bir artışla, geçtiğimiz yıla göre %22 oranında yükseldiği tahmin edilmektedir. İspanya'da 2009/2010 pazarlama yılında, limon üretiminin bir önceki yıla göre %20 oranında azaldığı tahmin edilmektedir. İhracata gidecek olan toplam üretimin ise düşük üretime rağmen geçen yıl ile aynı olduğu düşünülmektedir. ABD'de 2009/2010 pazarlama yılında, limon üretiminin ise yağışların az olması nedeniyle %10'dan daha fazla oranda azaldığı tahmin edilmektedir. Teksas'da kuraklık nedeniyle üretimlerin %5 ile %10 arasında azalması beklenmektedir. ABD'de limon üretimi düşeceğinden, 2010 yılına kadar dünya ithalatından %20 pay aldığı ve taze limonda en büyük ithalatçı olduğu tahmin edilmektedir. Avrupa'da 2009/2010 pazarlama yılında, limon pazarının, iyi fiyatlar ve üretim fazlası olmadan istikrarlı olduğu tahmin edilmektedir. İspanya'da 2009/2010 pazarlama yılında, limona talebin olmadığı, insanların sadece çok gerekli olduğunda satın aldığı tahmin edilmektedir. Arjantin'de 2009/2010 pazarlama yılında, limon için çok iyi bir yıl olacağı beklenmektedir. İhracatın az fakat işlemeye giden ürün miktarının fazla olduğu ve fiyatların iyi bir seviyede olduğu tahmin edilmektedir. Avustralya'da 2009/2010 pazarlama yılında, limon ihracatının %60 azaldığı tahmin edilmektedir.

Öngörü: 2010/2011

FAO tahminlerine göre 2010/2011 pazarlama yılında dünya limon üretiminin 1996-98'deki seviyesine göre %15 oranında artışla 10,6 milyon ton olacağı beklenmektedir. Limon fiyatları düşeceğinden üretimin büyüme oranının 1988-1998 dönemindeki yıllık %4,4'ten %1,1'e geçeceği öngörülmektedir. Taze ve işlenmiş limon kullanımı arasındaki dağılımın önceki yıllardaki gibi devam edeceği öngörülmektedir.

CLAM'ın 2010 yılı toplantısına göre, Güney Afrika'da 2010/2011 pazarlama yılında, limon kesim tarihlerinin 2009 sezonuna göre biraz daha erken başlayacağı öngörülmektedir. Limon üretim ve ihracatında ise %4 oranında bir artış beklenmektedir. Buna göre; bu sezon 135 bin ton (9 milyon kutu) limon ihracatının gerçekleşmesi öngörülmektedir. Arjantin'de 2010/2011 pazarlama yılında, geçen yıl arka arkaya yaşanan olumsuz hava şartları limon üretimini olumsuz etkilemiştir. İhracat miktarının 2009 yılına göre benzer, 2008 yılına göre ise daha düşük olacağı öngörülmektedir. Limon işleme endüstrisinde ürün fiyatlarının ve ihracat fiyatlarının yüksek olacağı ve gerektiğinden fazla ürünün paketlenmeyeceği öngörülmektedir. İspanya'da 2010/2011 pazarlama yılında, limon ihracatında da piyasa şartlarına bağlı olarak 30 bin tonluk bir gerileme beklenmektedir. İspanya, Arjantin ve Meksika'nın en büyük taze limon ihraç eden ülkeler olmaya devam edecekleri öngörülmektedir. Son zamanlarda, ABD ile Arjantin arasında bir ticaret anlaşmasının yürürlüğe girmiş olması sezon dışı limon ithalatına müsaade edeceği öngörülmektedir.

GREYFURT

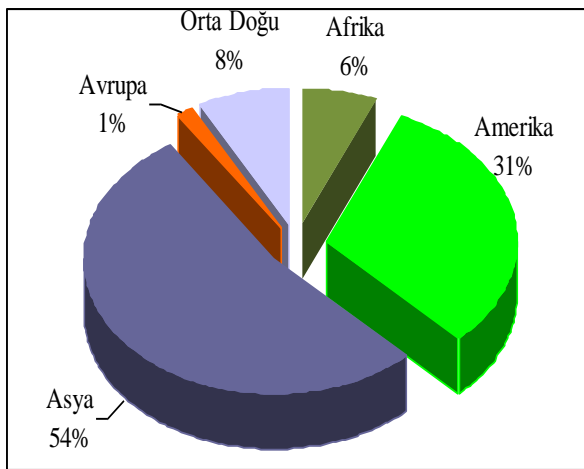
Greyfurt (*Citrus paradisi*), *altıntop* olarak da bilinir, turunçgiller (Rutaceae) familyasından anavatanı Çin ve Hindistan olan, fakat bugün birçok çeşit ve kültür formlarıyla bütün subtropikal memleketlerde yetiştirilen, yaprak dökmeyen meyve türüdür. Meyvelerinin çekirdekli ve çekirdeksiz cinsleri bulunur (20).

2009 yılında 5.472 bin ton olan dünya greyfurt üretiminin %54'ü Asya kıtasından (3 milyon ton) karşılanmaktadır (Şekil 23).

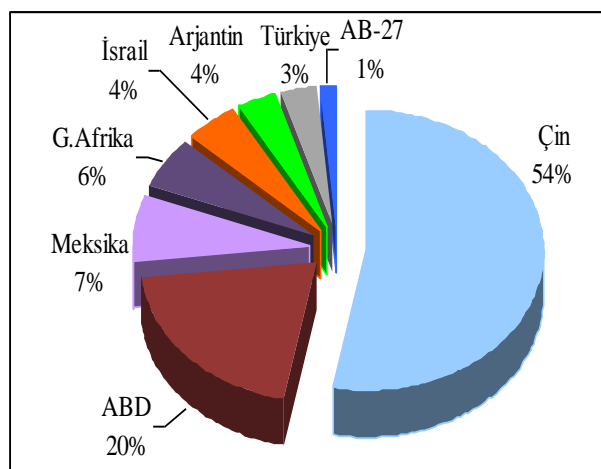
Dünya greyfurt üretiminde en önemli ülkeler Çin, ABD ve Meksika'dır. Türkiye, dünya greyfurt üretim miktarı bakımından 7. sırada yer alarak, dünya greyfurt üretiminin %3'ünü karşılamaktadır (Şekil 24).

Şekil 23: Dünya Greyfurt Üretimi (%) (2009)

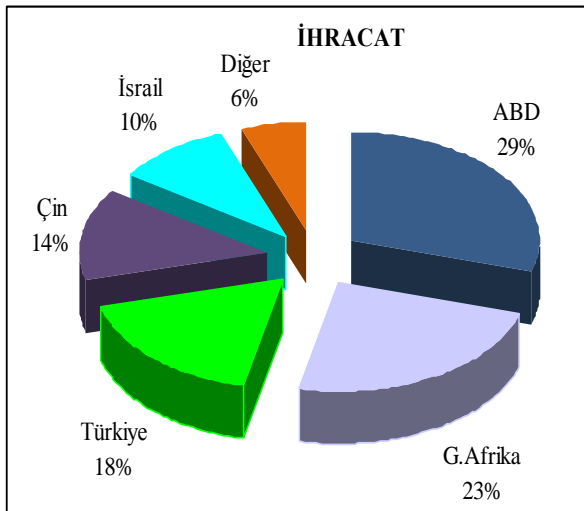
Şekil 24: Dünya Greyfurt Üretiminde Önemli Ülkeler (%) (2009)

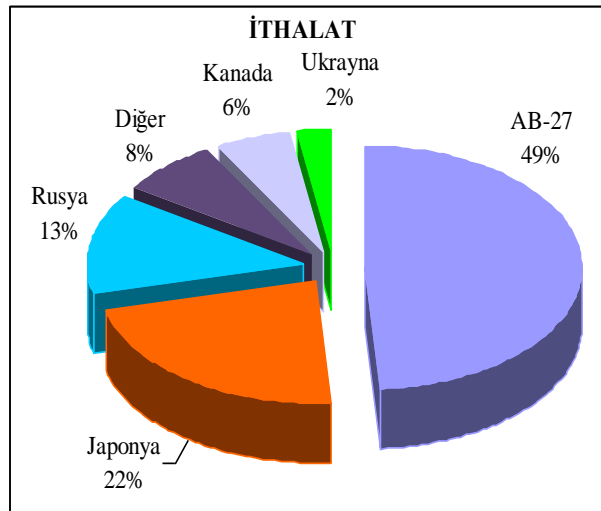
<http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2009 yılı verilerine göre dünya toplam greyfurt ihracatı 827 bin ton, dünya toplam greyfurt ithalatı ise, 817 bin ton'dur. Dünya greyfurt üretiminde 2. sırada yer alan ABD, dünya greyfurt ihracatında %29'luk pay ile ilk sırada yer alırken, ithalatta 9. sırada yer almaktadır. AB ülkeleri %49'luk pay ile dünya greyfurt ithalatında ilk sırada yer almaktadır (Şekil 25 ve 26).

Şekil 25: Dünya Greyfurt İhracatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Şekil 26: Dünya Greyfurt İthalatında Önemli Ülkeler (%) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

Toplam greyfurt kullanımı 2009 yılında 2005 yılına göre %36 oranında artarak 6 milyon tona ulaşmıştır (Tablo 4).

Tablo 4: Dünya Greyfurt Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

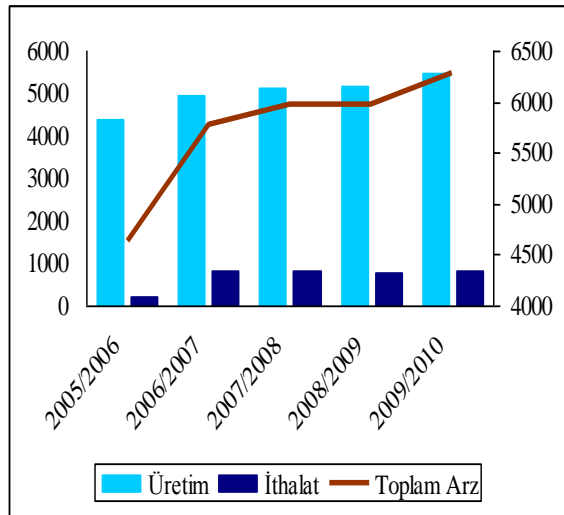
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009 ^a	2009/2010 ^b
ARZ	Bin Ton				
Üretim	4.412	4.945	5.139	5.177	5.472
İthalat	222	829	840	803	817
Toplam Arz	4.634	5.774	5.979	5.980	6.289
KULLANIM	Bin Ton				
İhracat	716	872	851	825	827
Taze İç Tüketim	2.726	3.560	3.902	4.061	4.387
İşlenmiş Ürünler	1.192	1.342	1.226	1.094	1.075
Toplam Kullanım	4.634	5.774	5.979	5.980	6.289

Kaynak: TEAE tarafından USDA verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

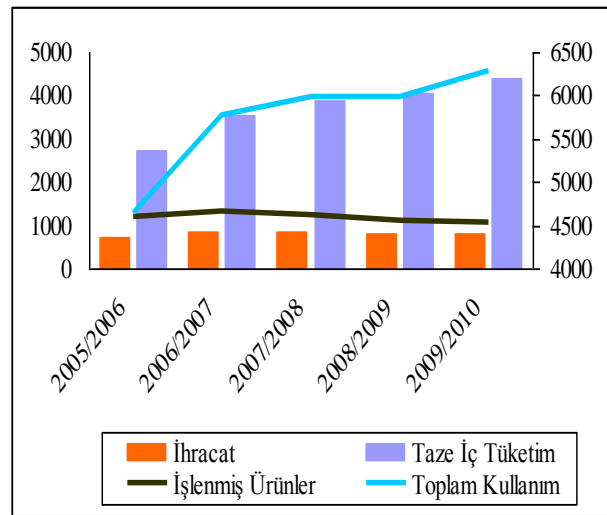
^a Durum

^b Tahmin

Şekil 27: Dünya Greyfurt Arzı (Bin Ton)

Şekil 28: Dünya Greyfurt Kullanımı (Bin Ton)

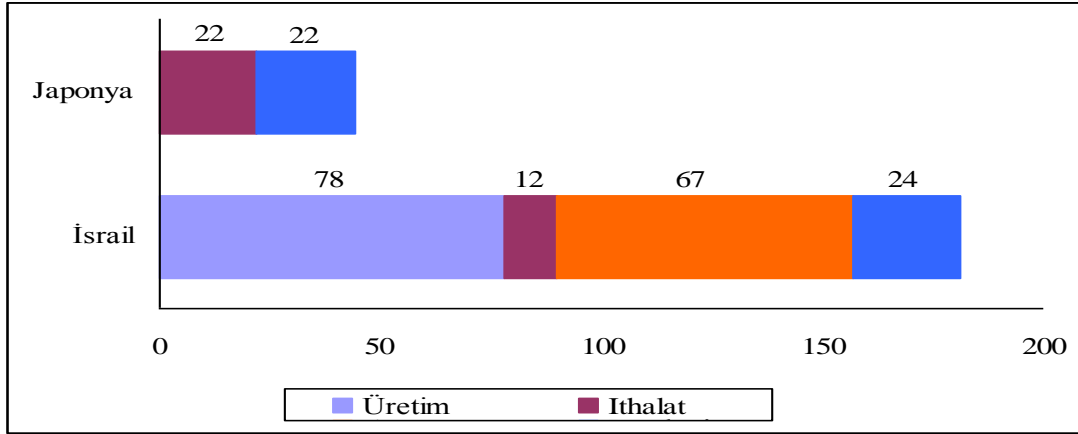

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

2007/2008 pazarlama yılında dünya greyfurt suyu üretimi 78 bin ton olup tamamı İsrail'de üretilmektedir. Söz konusu pazarlama yılında greyfurt suyu iç tüketimi İsrail'de 24 bin ton iken, Japonya'da 22 bin tondur. 2007/2008 pazarlama yılında dünya greyfurt suyu ithalatı 34 bin ton olmuştur. Dünya greyfurt suyu ihracatı 67 bin ton olup bunun tamamını İsrail gerçekleştirmektedir (Şekil 29).

Şekil 29: Dünya Greyfurt Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Bin Ton) (2008)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdResult.aspx>

2008 yılı FAO verilerine göre dünya greyfurt üretiminde ilk sırada yer alan Çin'de greyfurt üretici fiyatı 410.5 \$/Ton iken, ABD'de 132 \$/Ton ve Meksika'da 105.2 \$/Ton düzeyindedir.

Durum: 2008/2009

Dünya greyfurt üretimi 2008/2009 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre, %1 oranında artarak 5.177 bin tona yükselmiştir. İthalat ise %4 oranında azalarak 803 bin tona düşmüştür. Aynı pazarlama yılında ihracat 851 bin tondan 825 bin tona düşmüştür.

FRESHFEL'in 2008 yılı Narenciye Çalışma Grubu Telekonferans Raporu'na göre, İspanya'da 2008/2009 pazarlama yılında, fiyatlardaki düşüş nedeniyle İspanyol Limon ve Greyfurt Üreticileri Birliği 2. kalite ürün satılmaması konusunda tarafların anlaşmaya varmalarını sağlamıştır. Kalitenin artmasıyla birlikte fiyatlar da yükselmiştir. Diğer taraftan Rusya'da yaşanan finansal kriz büyük bir sorun olmuştur. Greyfurt açısından sezon kötü geçmiştir; fiyatlar normal seviyenin altında kalmış, talep ve Rusya'ya yapılan ihracat düşük miktarlarda kalmıştır. Kıbrıs Rum Kesimi'nde 2008/2009 pazarlama yılında, sezon Ekim ayı sonunda başlayabilmiştir. Sevkiyat miktarları susuzluğun etkisiyle yaşanan üretimdeki düşüşe ve sezonun geç başlamasına bağlı olarak toplamda tahminlerin %30 altında gerçekleşmiştir. Fiyatlarda da düşüş görülmektedir. Genelde Noel (Avrupa'da okulların tatile girmesine bağlı olarak) döneminde talep düşse de kanlı greyfurt çeşidi, beyaz çeşitlere göre daha fazla talep görmüştür. ABD'de 2008/2009 pazarlama yılında, ülkede yaşanan mali krizin etkileri narenciye sektörüne de yansımıştır. Japonya'da satışların yavaşlamasıyla greyfurt ihracatı %10 düşmüştür. Bu durum iç piyasada da fiyatlar üzerinde baskı oluşturmuş, fiyatlar %20 düşmüştür. Teksas eyaletinde daha çok iç piyasada tüketilen greyfurt üretimi %15 düşmüştür. Birleşik Krallık'da 2008/2009 pazarlama yılında, fiyatlar geçen yıla göre düşük olsa da greyfurtta talep normalde olanın aksine düşüktür. Zayıf kur ve ekonomik kriz talepteki düşüşün en temel faktörleridir. Fransa'da 2008/2009 pazarlama yılında, Çin menşeli greyfurt piyasası hızla gelişmektedir. Ekim-Kasım aylarında genel olduğu üzere greyfurtta talep düşüktür, ürün stoku geçen seneye göre daha azdır. Arjantin'de 2008/2009 pazarlama yılında, greyfurt yetiştirilen Kuzeybatı'da görülen erken yağışlar meyveler için faydalı olmuştur.

Tahmin: 2009/2010

Dünya greyfurt üretiminin 2009/2010 pazarlama yılında 2008/2009 sezonuna göre %6 oranında artarak 5.472 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. İthalatın, %2 oranında artarak 817 bin tona, ihracatın ise; aynı yıllarda %0,2 oranında artarak 827 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

İsrail'de 2009/2010 pazarlama yılında, greyfurt üretiminin geçen yıla oranla %2 düştüğü tahmin edilmektedir.

İspanya'da 2009/2010 pazarlama yılında, greyfurt üretiminin bir önceki yıla göre %15 oranında azaldığı, ihracata gidecek olan toplam üretimin ise düşük üretime rağmen geçen yıl ile aynı olduğu düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle, düşük üretimin ticarete çok fazla bir etkisi olmayacaktır (5).

FRESHFEL'in 2009 yılı raporuna göre, aynı pazarlama yılında İspanya'da greyfurtta kalite iyi olmakla beraber ürün boylarının genel olarak küçük kaldığı tahmin edilmektedir. Türkiye'nin rekabetinin hissedileceği düşünülmektedir. ABD'de aynı pazarlama yılında, Florida'da greyfurt üretiminin düştüğü düşünülmektedir. Kaliforniya'da greyfurt üretimi ile ilgili önemli bir değişiklik olması beklenmemektedir. Teksas'ta kuraklık nedeniyle üretimlerin %5 ile %10 arasında azalması beklenmektedir. Florida menşeli ürünlerde iç tüketimin %12 oranında artarak 68 bin tona ulaştığı, ihracatın ise Ocak ayı itibariyle %12 oranında düşerek 85 bin tonda kaldığı tahmin edilmektedir. Bunda başta Japonya olmak üzere ihrac pazarlarındaki sıkı stok yönetimi etkili olmuştur. Ürün kalitesinin ortalamanın üzerinde olduğu düşünülmektedir. Rusya'da 2009/2010 pazarlama yılında, pazardaki greyfurdu büyük çoğunluğunu Güney Afrika menşeli ürünlerin oluşturduğu, stok kalitesi ve fiyatların ise değişken olduğu tahmin edilmektedir. Avrupa'da 2009/2010 pazarlama yılında, greyfurt için sezonun kötü olduğu düşünülmektedir. Güney Afrika'dan çok fazla ürün gelmesi ve tüketimin oldukça düşük kalması beklenmektedir. Pazarın bu duruma geç tepki vermesi sebebiyle pazarda fazla ürün bulunması beklenmektedir. Ürün kalitesi, fiyatlar ve üretici gelirlerinin düşük olduğu tahmin edilmektedir. Birleşik Krallık'da 2009/2010 pazarlama yılında, greyfurt için talebin az olduğu, İsrail ve Kıbrıs Rum Kesimi'nden gelen ürünler için de zor bir sezon olduğu tahmin edilmektedir. Arjantin'de 2009/2010 pazarlama yılında, greyfurt yetiştirilen Kuzey-batı'daki kuru hava, üretimin az ve ürün boylarının küçük olacağı anlamına gelmektedir. Fiyatların da düşük olması beklenmektedir. Güney Afrika'da 2009/2010 pazarlama yılında, greyfurt için "var yılı"dır ve üretim miktarının iyi olduğu düşünülmektedir. Önümüzdeki yıl "yok yılı" olacağından ihracatın da düşük olacağı tahmin edilmektedir. Renkli greyfurt çeşitlerinde çok iyi bir sezon geçirdiği düşünülen Güney Afrika'nın, beyaz greyfurdu çok rağbet gördüğü Japonya'da ise sıkıntılı bir sezon geçirdiği düşünülmektedir. Güney Afrika'nın Japonya'ya yaptığı greyfurt ihracatının yaklaşık %40 oranında gerilemesi beklenmektedir. Üretim ise periyodisiteye bağlı olarak %10 oranında artması beklenmektedir.

Öngörü: 2010/2011

FRESHFEL'in 2010 yılı raporuna göre, İspanya'da 2010/2011 pazarlama yılında, greyfurt ihracatının bir önceki yıla göre artış göstereceği ancak artışın istenilen seviyenin altında olacağı düşünülmektedir. Güney Afrika'da 2010/2011 pazarlama yılında, greyfurt çeşitlerinde ürünün büyük olması beklenmekle birlikte Svaziland ve Kuzey bölgelerde görülen kısmi donun üretim miktarının %10 oranında düşmesine neden olacağı düşünülmektedir. Buna paralel olarak ihracatta da %10'luk bir düşüş beklenmektedir. Arjantin'de 2010/2011 pazarlama yılında, greyfurt çeşitlerinden Ruby Red'in ihracat miktarlarının düşük seviyelerde olacağı düşünülmektedir. Üretim maliyetlerinin sürekli yükseliyor olması Arjantin'in rekabet edebilirliğini zora sokabilecektir. 2010/2011 pazarlama yılında, Güney Afrika ve Arjantin'de üretimdeki düşüşe bağlı olarak sevkiyatların az miktarda devam edeceği düşünülmektedir. 19. hafta itibariyle sevkiyat miktarlarının bir önceki yıla göre %50 daha düşük kalacağı beklenmektedir. Güney Afrika'da sezon başı tahminlerine göre greyfurt ihracatının 1.500 ton (100 bin kutu) olması beklenmektedir. Güney Afrika Turunçgil Üreticileri Birliği'ne (CGA) göre 18. haftada bir önceki yıl 13,5 ton (900 kutu) olan sevkiyat miktarı bu yıl 4,5 tonda (300 kutu) kalacaktır. Fiyatların bir önceki yıla göre %15 daha düşük olacağı düşünülmektedir. Arjantin'de ise, sezon başından bu yana yapılmış olan toplam greyfurt ihracatının bir önceki yıla göre %60 daha düşük olacağı düşünülmektedir. Nisan ayının ikinci yarısı ve Mayıs ayının ilk haftasında Rusya'ya giren ürün miktarının bir önceki yılın %45 altında kalacağı, Rusya'nın, Güney Afrika menşeli greyfurtta bir numaralı pazar haline geleceği düşünülmektedir. Geçen yıl toplam sevkiyatın %17'si Rusya'ya yönlendirilirken bu sene bu oranın %42'ye yükseleceği beklenmektedir. 2009 yılı sevkiyat miktarı 2.250 ton iken 2010 yılı sevkiyatının 1.950 ton olacağı düşünülmektedir.

İYİ TARIM UYGULAMALARI (İTU)'NIN KAPSAMI VE GLOBALGAP İLE İLİŞKİSİ - 1

İyi Tarım Uygulamaları (İTU); tarımsal üretimin planlanması, geliştirilmesi, pazarlanması, kayıt altına alınarak gıda güvenlik zinciri içinde güvenli ürünlerin tüketicilere ulaştırılması ile ilgili bütün iş ve işlemler olarak tanımlanabilir. İTU bir anlamda, çevreye duyarlı, asgari hijyen standartlarını karşılayan, kimlik- kayıt sistemi olan ve yaygın kabul gören bir tarım biçimidir. Yaş meyve-sebzelerde gıda güvenliği, İTU uygulanması ile başlamaktadır. İTU, güvenliği ve kalitesi, tarımın sürdürülebilirliği ve çevreye duyarlı üretim konuları ile ilgili kesimlerin kaygıları sonucu ortaya çıkmıştır. İTU' nün amacı güvenli ve sağlıklı gıdaların sürdürülebilir bir şekilde üretilmesini sağlamaktır. AB ülkelerindeki tedarikçilerin, perakendecilerin ve tüketicilerin gıda güvenliği, kalitesi, çevre kirliliği ve çalışanların sosyal ve ekonomik refahı ile ilgili kaygıları giderek artmaktadır. AB'ndeki büyük süpermarketler bu kaygılar sonucu "İyi Tarım Uygulamalarına" kurallar getirmiş ve tedarikçilerden, ihracat yapılan ülkelerde bu kuralların uygulanmasını talep etmişlerdir. EUREP (The Euro Retailer Produce Working Group) tarafından 1997 yılında hazırlanan EurepGAP protokolü bu tür kaygılar sonucu ortaya çıkmıştır (34).

1999 yılında ise öncelikle yaş meyve ve sebze iyi tarım uygulamalarının esasları belirlenerek **EUROPGAP** adı altında yayınlanmıştır. Avrupa ülkelerinde başlatılan bu uygulama dünya genelinde genişleyerek 7 Eylül 2007 tarihinden itibaren EUROPGAP artık **GLOBALGAP** olarak tanımlanmaktadır. Perakendeciler tarafından talep edilen sertifikasyon sistemi içerisinde, yaş meyve-sebze sektöründe talep edilen en yaygın sertifikasyon sistemi **GLOBALGAP** (EUROPGAP - Güvenli ve Sürdürülebilir Tarım İçin Evrensel Ortaklık)'dir (29). Protokolün ana amacı, tarım ürünleri üretiminde kimyasal girdilerin (pestisit, gübre vb.) kullanımının azaltılmasıdır. Ayrıca protokol HACCP'i referans alarak; gıda zincirinin ilk halkasını oluşturan tarım ürünleri üretim sürecinde çalışanların sağlık, güvenlik ve sosyal güvence kurallarının iyileştirmeyi, çevrenin korunmasını, hayvan sağlığı ve refahının sağlanmasını ve gıda güvenliği alanında tüketicilerin kaygılarını gidermeyi amaçlamaktadır. Protokol, tarım işletmelerinde "kalite yönetim sistemi" ilkeleri ve ISO 65 ile uyumun gözetilerek "İyi Tarım Uygulamaları" Standardı olarak düzenlenmiştir.

EuropGAP yaş meyve ve sebze dokümanları 3 temel dokümandan oluşmaktadır (34).

a) Genel düzenlemeler: EuropGAP Sertifikasının alınması için izlenmesi gereken yöntem ve prosedürleri açıklamaktadır. Bu dokümanda EuropGAP Sekreteriyasının, sertifika kuruluşlarının ve üreticilerin hak ve sorumlulukları açıklanmaktadır.

b) Kontrol noktaları ve uyum kriterleri: Üreticilerin uymak zorunda oldukları standartlardır. Bu dokümanda üreticilerin ürün ve üretim ile ilgili gerekli koşulları nasıl yerine getirecekleri konusunda spesifik detaylar verilmektedir.

c) Kontrol listesi: Bütün kontrol noktalarının yazılı olduğu, denetçiler tarafından üreticilerin her bir kritik kontrol noktasına uyumun kontrol edilmesini sağlayan listedir.

d) Bu üç doküman ile EuropGAP protokolünde çerçevesi çizilen konuları açıklanmaktadır. EuropGAP dokümanları ile açıklanan konular: İzlenebilirlik, kayıt tutma, türler ve anaçlar, yetiştiricilik yapılan alanın tarihçesi ve idaresi, toprak ve yetiştirme yönetimi, gübre kullanımı, sulama, bitki koruma, hasat ve hasat sonrası uygulamalar, atık ve kirlilik yönetimi, yeniden işleme ve yeniden kullanma, işçi sağlığı- güvenliği, hakları, çevresel konular, şikayet formu, içsel denetim konularıdır.

GLOBALGAP sisteminde, iyi tarım uygulamaları kriterlerinde üretim yapılan tarım işletmelerinden ziyade bu işletmelerde üretilen ürünlerin belgelendirilmesi söz konusudur. Bu ürün belgelendirme sistemi ise **EN 45011 veya ISO/IEC Rehber 65** standartlarına dayanmaktadır. Bu nedenle GLOBALGAP belgelendirmesi yapmak üzere yetkilendirilen kuruluşlardan EN 45011 veya ISO/IEC Rehber 65'e göre akredite olmaları istenilmektedir. EUROPGAP ilk zamanlarda bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanlarını kapsarken, 2002 yılından itibaren öncelikle yaş meyve sebze, çiçek ve süs bitkileri, daha sonra entegre çiftlik yönetimi altında biçilebilir ürünler (tarla ürünleri), sığır ve koyun, süt, domuz, koyun keçi yetiştiriciliği, süt, domuz yetiştiriciliği, su ürünleri (somon), kahve, yem ve çay da ayrı ayrı kapsamlar belirlenmiştir (29).

Türkiye’de iyi tarım uygulamalarına ait sertifikalandırmalar, EUROPGAP Protokolü ile başlamıştır. 2003 yılından itibaren, Avrupa ülkelerine yönelik ihracat yapan yaş meyve sebze sektöründe, EUROPGAP kriterlerine göre iyi tarım uygulamaları yapılmaktadır. Sektörde yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda 08.09.2004 tarihinde **İyi Tarım Uygulamalarına İlişkin Yönetmelik** 25577 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. **İTU Yönetmeliğinin Amacı** (29);

- a. Çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması,
- b. Doğal kaynakların korunması,
- c. Tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik,
- d. Gıda güvenliğinin sağlanmasıdır.

Protokolün dikkatle incelenmesi halinde ülkemiz yaş meyve ve sebze ihracatının karşı karşıya olduğu birçok soruna (çeşit, kalite, kimyasal kalıntı ve kayıt gibi) çözüm getirdiği ve söz konusu sorunların çözümü ile ihracatımızın artırılması açısından fırsatlar yarattığı görülmektedir. Diğer yandan da önümüzdeki birkaç yıl içinde gerek taze tüketilen yaş meyve ve sebzeler gerekse gıda sanayinde hammadde olarak kullanılan yaş meyve ve sebzeler için zorunlu uygulamaya girmesi beklendiği için AB ülkelerine yaş meyve ve sebze ihracatı yapan ancak üretimini iyi tarımsal uygulamalar çerçevesinde gerçekleştirmeyen firmalarımız için engel yaratacağı bir gerçektir.

CLAM (Akdeniz Narenciye Üretici Birliği), FRESHFEL (Avrupa Yaş Meyve Sebze Örgütü) ve SHAFFE (Güney Yarımküre Taze Meyve İhracatçılar Derneği)

CLAM (Akdeniz Narenciye Üretici Birliği)

Narenciye ile ilgilenen tüm Akdeniz ülkelerini temsil edebilecek bir komite kurulması ihtiyacı olduğundan dolayı Kuzey Afrika, İspanya, Fransa, İsrail ve İtalya delegeleri tarafından başlangıçta 24 Mart 1950 imzalı Taormina Yasası ile Uluslararası Profesyonel Örgüt kurulması kararlaştırılmıştır. Akdeniz Narenciye üreticisi ülkeler için CLAM (Akdeniz Narenciye Üretici Birliği) irtibat komitesi kurulmuştur.

Fas, Fransa, İspanya, İsrail, İtalya, Kıbrıs, Mısır, Tunus, Türkiye ve Yunanistan'ın dahil olduğu 10 Akdeniz ülkesini tek çatı altında toplayan Clam örgütünün bünyesinde aynı zamanda Güney Afrika, ABD ve Arjantin gibi ülkelerin gözlemci statüsünde faaliyet yürütmektedir.

CLAM, Akdeniz'de narenciye ile ilgilenen ülkelerde ticari irtibatı sağlayarak güçlendirmek, ürünlerin tüketiminin artırılmasını, sektörün ekonomik çabalarını koordine ederek çıkarlarının korunmasını hedeflemektedir. CLAM'ın amaçları;

- Piyasalarda haksız rekabeti önleme amaçlı tedbirleri tavsiye etmek,
- Akdeniz narenciye üreticilerini koordine etmek,
- Kalite standartları oluşturmak, yeni yöntemleri geliştirmek, pazarlama olanaklarını geliştirmek,
- Narenciye tüketimini artırmaya yönelik metotları teşvik etmek,
- Kongreler düzenlemek ve uluslararası narenciye etkinliklerine katılmak,
- Akdeniz narenciye sektörünü etkileyen sorunların Uluslar arası kuruluşları bilgilendirmektir.

FRESHFEL (Avrupa Yaş Meyve Sebze Örgütü)

Avrupa'da taze meyve ve sebze tedarik zinciri için oluşturulmuş bir örgüttür. Freshfel 1919 yılında Belçika mevzuatına göre kurulmuş kar amacı gütmeyen bir dernektir. Freshfel ayrıca FAO, BM / AEK ve OECD gibi Birleşmiş Milletler kuruluşları ile akredite edilmiştir. Freshfel da COPA-COGECA, CELCAA, CIAA, EuroCommerce, OEITFL, AIJN, Global GAP, PMA gibi diğer kuruluşlar ile Avrupa düzeyinde sektörün sesini temsil eden ve aynı zamanda Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim için yeni oluşturulan bir platformdur.

Avrupa'da yaş meyve sebze sektöründe şeffaflığı artırmayı amaçlamaktadır. Freshfel yaş meyve sebze sektöründe uluslararası alanlarda meydana gelen gelişmelerden üyelerini bilgilendirir ve haklarını savunurlar. Freshfel aynı zamanda üyeleri için bir ağ platformu sağlar ve sektör temsilcileri arasında temas kolaylaştırır. Freshfel'in hedefleri:

- Verimlilik ve rekabet gücünün sektörde geliştirilmesi,
- Uluslararası taze ürün ticareti kolaylaştırmak,
- Üyelerinin en yüksek güvenlik, çevre ve standartlarda taze ürün üretmek için elverişli ortam sağlamasında yardımcı olmak,
- Sektörde Avrupa içinde ve dışında tanıtım faaliyetlerinin etkinliğini artırmak ve en iyi uygulamaları paylaşmak, faydalarını tanıtmak için yeni araştırma ve yenilik politikalarının konumlandırmasını sağlamaktır.

Freshfel Brüksel'de bulunan ve meyve ve sebze sektörünün çıkarlarını temsil eder. Freshfel o gün için günlük çalışmada, DG AGRI, DG TİCARET, DG SANCO, DG ÇEVRE, DG TAXUD, DG ARAŞTIRMA, DG ENTREPRISE başta olmak üzere Avrupa Komisyonu hizmetleri vermektedir. DG AGRI komiteleri Meyve ve Sebze Danışma Komitesi, narenciye, elma ve armut, domates, şeftali ve nektarin üzerinde Uzman Çalışma Grupları içerir.

Freshfel üyeleri ile düzenli olarak iletişim kurar. Her Cuma haftalık olarak üyelerine dağıttığı gazete ile meyve ve sebze sektöründeki gelişmeler hakkında en son bilgileri ulaştırır.

SHAFFE (Güney Yarımküre Taze Meyve İhracatçılar Derneği)

Shaffe Güney Yarımküre'de olan taze meyve yetiştiricilerini kapsayan bir Ticaret Derneğidir. Shaffe Arjantin, Avustralya, Brezilya, Şili, Yeni Zelanda, Peru, Güney Afrika ve Uruguay'ın üyeliği ile Shaffe (Güney Yarımküre Taze Meyve İhracatçılar Derneği) kurulmuştur. Sekreteryası Brüksel'dedir. Shaffe'in hedefleri:

- SHAFFE tarafından yapılan tüm çalışmalar serbest ticareti teşvik etmek,
- Kuzey Yarımküre ülkelerinin piyasalarına erişimi geliştirmek,
- İhracat koşullarını iyileştirmek,
- Üyeleri arasında işbirliğini teşvik etmek, meyve sektöründeki gelişmeler hakkında ve pazarlamadaki değişiklikler hakkında üyelerini bilgilendirmek,
- Haksız rekabete karşı üyelerinin çıkarlarını korumaktır.

YAŞ MEYVE SEBZE TİCARETİNDE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMLERİNE İLİŞKİN YENİ COFREUROP KOŞULLARI

Meyve ve sebzeler için Uluslararası Tahkim Odası (CAIFL, International Arbitration Chamber for Fruit and Vegetables) taze ürün sektörünün çeşitli dallarında (meyve ve sebze sektörün de) uluslararası işbirliğini teşvik amacıyla Alman ve Fransız uzmanları tarafından 1967 yılında kurulmuştur. COFREUROP ticarete konu olan taze, işlenmiş ve dondurulmuş bütün meyve ve sebzeleri kapsamaktadır.

COFREUROP, meyve ve sebze ticaret sözleşmelerinin uygulanmasında ortaya çıkan sorunların, ulusal ve uluslararası uyuşmazlıkların çözümlenmesinde yol gösterici kurallar içermektedir.

Meyve ve sebze ticaret sözleşmelerinin uygulanmasında karşılaşılan problemlere;

- a) Sözleşmede belirtilen malların istenilen kalitede olmaması
- b) Teslim edilen mallın sipariş edilen malla benzememesi,
- c) Mallın belli olmayan kusurlarının ortaya çıkması,
- d) Alıcı ile satıcı arasındaki anlaşmazlıklar,
- e) Fiyat anlaşmazlıklarını örnek olarak gösterebiliriz.

Bu problemleri çözmek için COFREUROP satıcıların ve alıcıların ayrı ayrı yükümlülüklerini ve görevlerini tanımlanmaktadır. COFREUROP zaman, içerik uzmanlık durumlarında da takip sağlar. Aynı zamanda kalite, fiyat, sözleşme ihlali, ödemeler ve diğer konulardaki anlaşmazlıklarda da COFREUROP kuralları önemli çözümler sağlamaktadır. Anlaşmazlıklar söz konusu olduğunda Avrupa mahkemeleri tarafından tanınan Meyve ve Sebze Uluslararası Tahkim Odası kullanılarak, uyuşmazlıklarda nihai bir çözüm sağlanır.

COFREUROP sözleşmesi 8 ana başlıktan oluşmaktadır.

1. kısım COFREUROP kapsamını oluşturmaktadır.
2. kısım sözleşme ile ilgili olup; satın alma sözleşmesi, komisyon kuralları, teslim fiyatı, satış formülleri hakkında bilgi vermektedir.
3. kısım mal ile ilgili olup; işleme, ambalajlama, etiketleme, malın kalitesi, malla ilişkin yasal gereklilikler, ithalat ve ihracat belgeleri hakkında bilgi vermektedir.
4. kısım yükleme, nakliye ve teslim ile ilgili olup; yükleme, transport maliyetleri, mal ağırlığının belirlenmesi, teslim süresi hakkında bilgi vermektedir.
5. kısım mallın kabul yerine getirilmesi ile ilgili olup, satın alma yükümlülükleri, uyum yada uyumsuzluk gibi konularda bilgi vermektedir.
6. kısım şikayetlerle ilgili olup, şikayetlerin prosedürleri hakkında bilgi vermektedir.
7. kısım ödemeler,
8. kısımda yargı ili ilgili konularda bilgi vermektedir.

TÜRKİYE'DE TURUNÇGİL

Türkiye'de turunçgil üretimi yaş meyve ve sebzeler içerisinde büyük bir öneme sahiptir. Turunçgil tarımı çok eski yıllardan beri yapılmakla birlikte ekonomik üretimi 1930 yılından günümüze kadar gelmektedir. 1936 yılında turunçgil üretimi ilk kez devlet tarafından desteklenmiştir. Türkiye'de turunçgil; portakal, mandalina, limon ve greyfurt ana türlerinden oluşmaktadır.

Tablo 5: Türkiye'de Turunçgil Dikim Alanı, Üretim, Verim ve Ağaç Sayısı (2008-2009)

Ürün adı	Toplu meyveliklerin alanı (dekar)	Üretim (Bin ton)	Ağaç başına ort. verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı (Bin adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı (Bin adet)	Toplam ağaç sayısı (Bin adet)
2008						
Limon	251.608	672	107	6.268	591	6.858
Turunç	942	3	59	52	49	101
Greyfurt (Altıntop)	53.889	168	165	1.020	235	1.255
Toplam Portakal	516.353	1.427	309	13.044	1.047	14.092
Portakal (Washington)	375.562	1.122	115	9.742	671	10.413
Portakal (Yafa)	24.453	70	105	665	14	679
Portakal (Diğer)	116.338	236	89	2.638	362	2.999
Toplam Mandalina	307.822	756	339	8.977	1.169	10.146
Mandalina (Satsuma)	197.044	455	79	5.771	866	6.637
Mandalina (Clementin)	25.626	62	79	784	51	835
Mandalina (King)	2.831	6	82	71	11	82
Mandalina (Diğer)	82.321	233	99	2.351	242	2.592
TOPLAM	1.130.614	3.027	979	29.361	3.091	32.452
2009						
Limon	250.827	784	124	6.336	567	6.903
Turunç	902	3	55	53	50	102
Greyfurt (Altıntop)	54.628	191	186	1.029	251	1.280
Toplam Portakal	524.533	1.690	348	13.394	1.065	14.459
Portakal (Washington)	386.921	1.336	133	10.048	693	10.741
Portakal (Yafa)	26.276	78	111	703	46	749
Portakal (Diğer)	111.336	276	104	2.643	326	2.969
Toplam Mandalina	316.957	846	403	9.232	1.261	10.493
Mandalina (Satsuma)	201.632	504	85	5.959	835	6.794
Mandalina (Clementin)	26.721	76	93	825	131	956
Mandalina (King)	2.909	10	117	82	11	92
Mandalina (Diğer)	85.695	256	108	2.367	284	2.651
TOPLAM	1.147.847	3.514	1.116	30.044	3.193	33.237

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul>

2009 yılında turunçgil dikim alanı bir önceki yıla göre yaklaşık %2 oranında artarak 1,1 milyon dekaraya yükselmiştir. Bu alanın büyük kısmını portakal (%46), mandalina (%28) ve limon (%22) oluşturmaktadır. Bu alanda 14.459 bin adet portakal, 10.493 bin adet mandalina, 6.903 bin adet limon,

1.280 bin adet greylfurt ve 102 bin adet turunç ağacı olmak üzere toplam 33.237 bin adet turunçgil ağacı vardır.

Toplam turunçgil üretimi 3.514 bin ton olup bunun %48'ini portakal, %24'ünü mandalina, %22'sini limon ve %5'ini greylfurt oluşturmaktadır (Tablo 5).

Turunçgil üretimi Akdeniz Bölgesinde yüksek oranda yoğunlaşmıştır. Akdeniz Bölgesini, Ege Bölgesi ve kısmen de olsa Doğu Karadeniz Bölgesi takip etmektedir.

Akdeniz Bölgesi içerisinde Çukurova, bölge üretiminin yarısından fazlasını üretmektedir. Çukurova Bölgesi 3 alt bölgeye ayrılmaktadır. Hatay'dan güneye doğru uzanan alan birinci, Adana ve çevresi ikinci, Mersin'den batıya uzanan alan da üçüncü bölgeyi oluşturmaktadır (37).

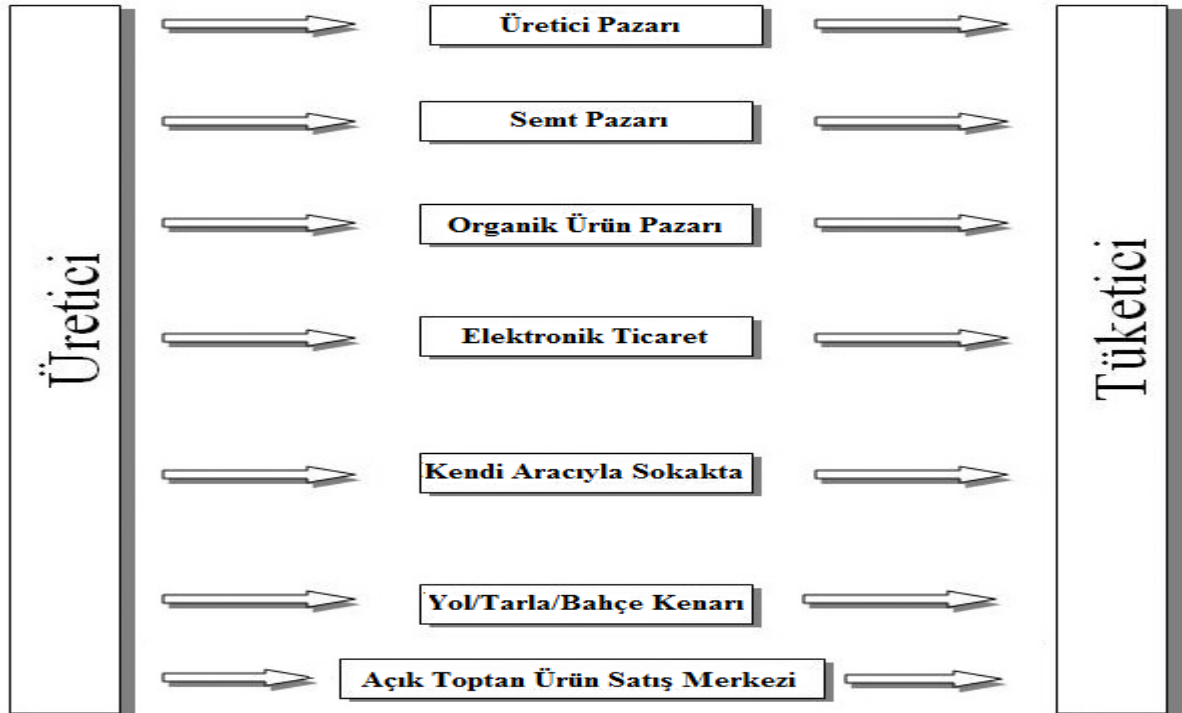
Portakal Washington üretimi Antalya, Adana, Hatay ve Mersin illerinde, portakal yafa üretimi Mersin, Antalya ve Adana illerinde yoğunlaşmıştır. Mandalina Clementin üretimi Hatay, Osmaniye ve Rize illerinde, mandalina King üretimi Osmaniye ve Hatay illerinde, mandalina Satsuma üretimi Rize, Artvin, Giresun ve Trabzon illerinde yoğunlaşmıştır. Limon üretimi Mersin, Adana, Antalya ve Muğla illerinde, greylfurt üretimi Osmaniye, Rize ve Artvin illerinde yoğunlaşmıştır.

Turunçgil pazarlama yılı Eylül – Mayıs ayları arasındadır. Turunçgillerin 8 ay boyunca ihracatı mümkün görülmektedir. 2009 yılı TÜİK verilerine göre 1.231 bin ton turunçgil ticarete konu olmaktadır. Ticarete konu olan turunçgillerin %96'sını ihracat ve %4'ünü de ithalat oluşturmaktadır. İhracatın %34'ünü limon, %31'ini mandalina, %23'ünü portakal ve %12'sini greylfurt oluşturmaktadır. İhracatın önemli bir kısmı Rusya Federasyonu'na, Irak'a, Ukrayna'ya ve Romanya'ya yapmaktadır.

Türkiye özel bir iklim ve toprak yapısına sahip olması nedeniyle turunçgil üretimi konusunda oldukça şanslı bir ülkedir. Türkiye'de turunçgil arzının çok olduğu Kasım-Ocak ayları dışında olgunlaşan çeşitlere yer verilmesi, nitelikte kaliteli ve iri meyve üretiminin artırılması ve özellikle dış pazarlara açılım artırılması gibi konularda uzmanlaşmanın sağlanması gerekmektedir.

Pazarlama kanalları ürüne, örgütlenme düzeyine, ülkenin rekabet ve ticaret politikalarına göre değişiklik göstermektedir. Türkiye'de yaş meyve ve sebze grubu içinde yer alan turunçgillerin tüketiciye ulaşması aşamasında iki türlü pazarlama kanalı mevcuttur. Bunlardan ilki tüketiciye doğrudan pazarlama sistemidir. Bu pazarlama sisteminde üretici ile tüketici arasında hiçbir aracı bulunmamaktadır. Üretici ürettiği ürünü direk olarak tüketiciye kendisi ulaştırmaktadır (Şekil 30).

Şekil 30: Yaş Meyve ve Sebzenin Tüketiciye Doğrudan Pazarlama Sistemleri

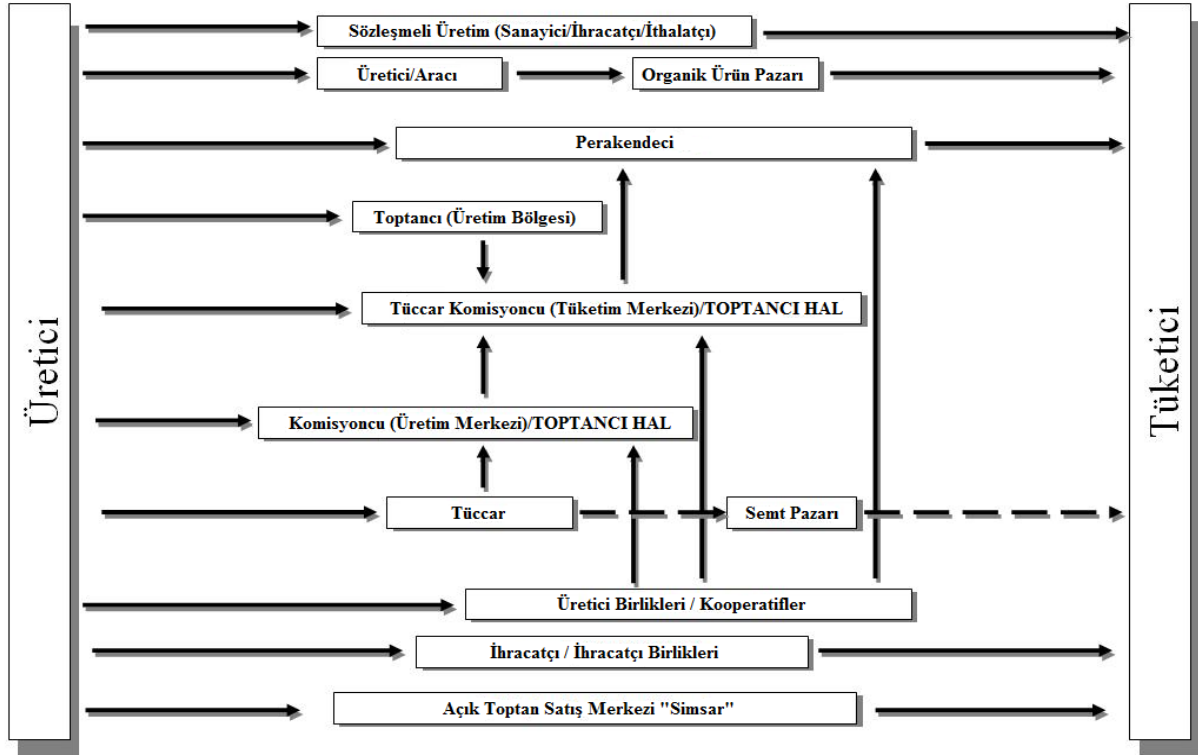

Kaynak: Albayrak, M., 2009.

İkinci pazarlama sistemi ise çeşitli aracı ya da kurum-kuruluşların yer aldığı dağıtım kanalı yapısı "araçlar yoluyla pazarlama sistemleri"dir. Bu sistemde üretici ile tüketici doğrudan karşılaşmaz aradaki araçlar ile ürünün pazarlaması yapılmaktadır (Şekil 31).

Şekil 31: Yaş Meyve ve Sebzenin Tüketicilere Araçlar Yoluyla Pazarlama Sistemleri

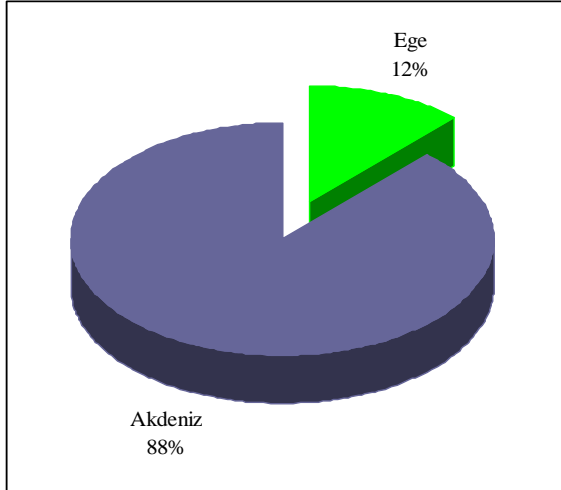
Kaynak: Albayrak, M., 2009.

PORTAKAL

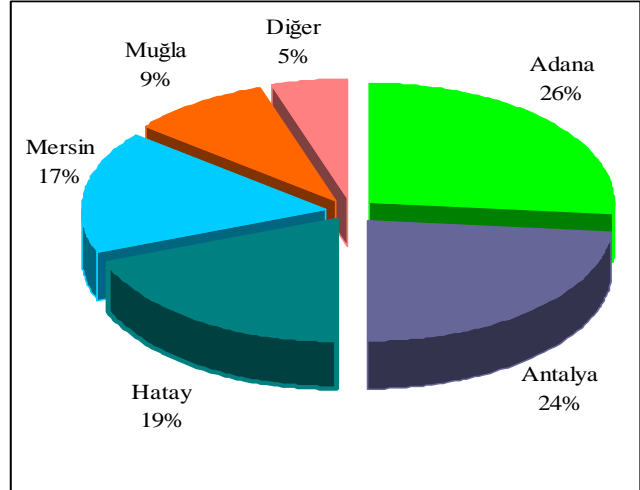
Türkiye’de portakal üretiminin %88’i Akdeniz Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Akdeniz Bölgesini %12’lik pay ile Ege Bölgesi takip etmektedir. Bölge üretiminin yaklaşık %26’sını Adana, %24’ünü Antalya, %19’unu Hatay ve %17’sini Mersin illeri üretmektedir (Şekil 32-33).

Şekil 32: Türkiye Portakal Üretimi (%) (2009)

Şekil 33: Türkiye Portakal Üretiminde Önemli İller (%) (2009)

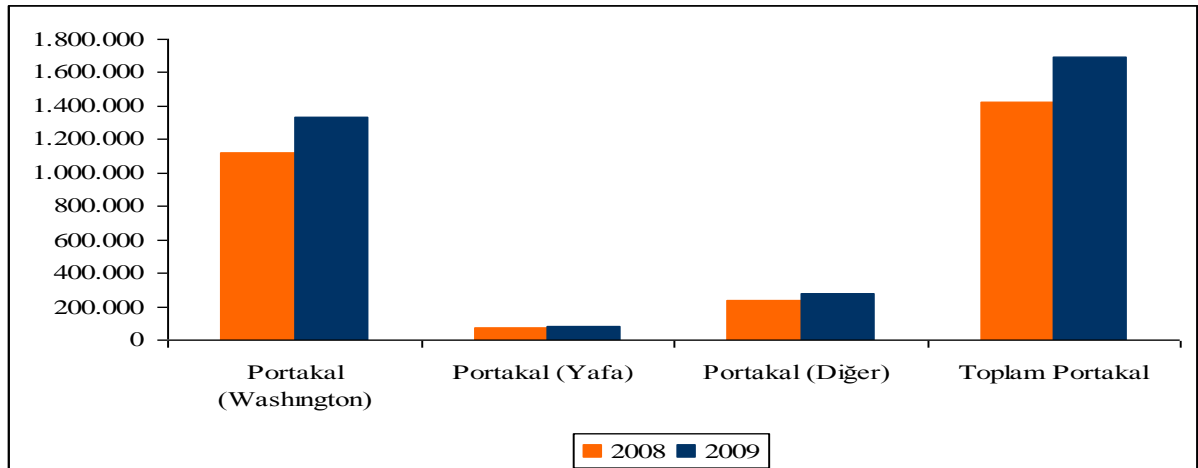

Kaynak: TÜİK

Ülkemizde üretilen portakal çeşitleri; Washington Navel, Washington Navelina, Valencia, Valencia Late, Taracco, Moro (Kan Portakalı), Shamoti (Yafa Portakalı), Hamlin, Alanya Dilimli, Kozan Yerli, Dört Yol Yerli, Finike yerlidir. Yafa ve Navel çeşitlerinin pazarlama sezonu Şubat, Mart ve Nisan ayları, Valencia çeşidinin Mart, Nisan ve Mayıs ayları, Washington çeşidinin ise Kasım, Aralık ve Ocak aylarıdır.

2009 yılında Türkiye’de üretilen portakalların %79’unu Washington Navel çeşidi oluşturmaktadır. Washington çeşidi Antalya, Adana, Hatay ve Mersin illerinde yoğun olarak yetiştirilmektedir. Washington çeşidini Mersin, Antalya ve Adana’da yetiştiriciliği yoğunlaşan Yafa çeşidi takip etmektedir (Şekil 34).

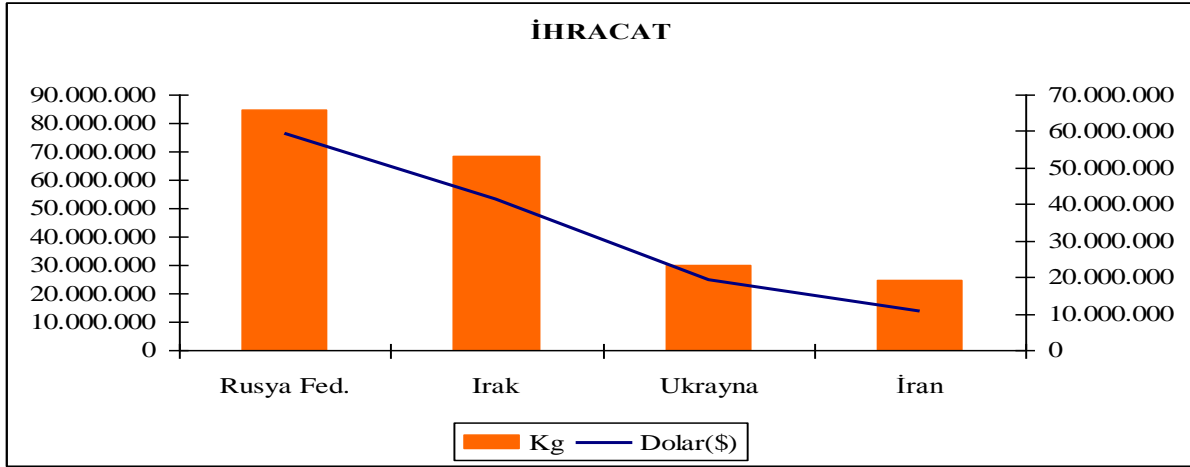
Şekil 34: Türkiye’de Üretilen Portakal Çeşitlerinin Miktarları (Ton) (2008-2009)

Kaynak: TÜİK

2009 yılı toplam portakal ihracatı 272 bin ton olup bunun %31'ini Rusya Federasyonu'na, %25'ini Irak'a ve %11'ini Ukrayna'ya gerçekleştirmektedir. Portakal ithalatı ise 40 bin ton olup %99'unu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden gerçekleştirmektedir (Şekil 35).

Şekil 35: Türkiye'nin Portakal İhracatı Yaptığı Ülkeler (2009)

Kaynak: TÜİK

Tablo 6: Türkiye Portakal Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

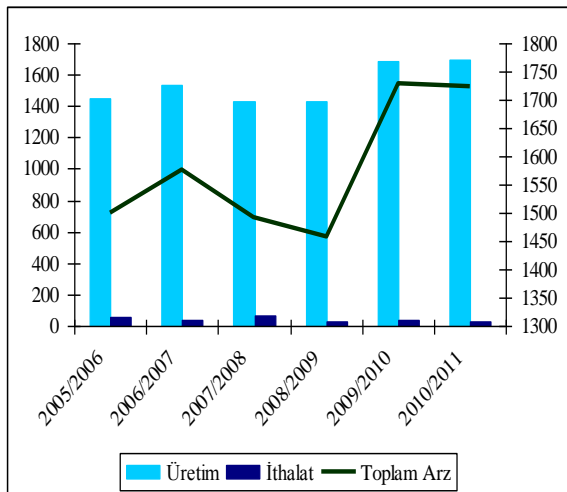
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010 ^a	2010/2011 ^b
ARZ	Bin Ton					
Üretim	1445	1536	1427	1427	1689	1698
İthalat	54	40	65	30	41	25
Toplam Arz	1499	1576	1492	1457	1730	1723
KULLANIM	Bin Ton					
İhracat	194	246	176	162	272	280
Taze İç Tüketim*	1174	1252	1202	1245	1310	1315
İşlenmiş Ürünler	131	78	114	50	148	128
Toplam Kullanım	1499	1576	1492	1457	1730	1723

Kaynak: TEAE tarafından TÜİK ve Tartışma Kurulunun görüşlerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

* Taze iç tüketim verilerinde USDA tarım istatistiklerinden yararlanılmıştır.

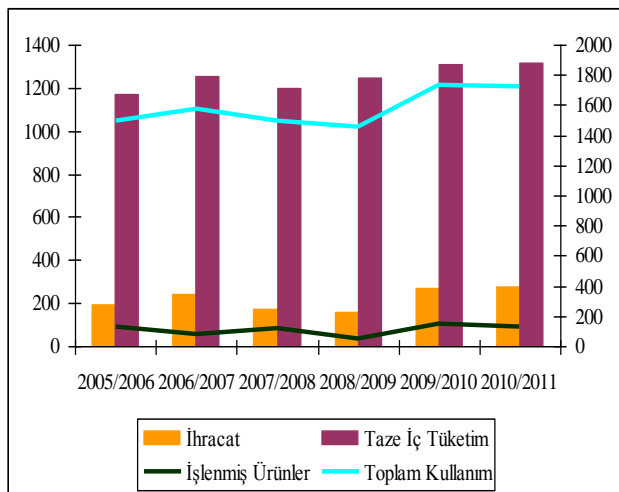
^a Tahmin ^b Öngörü

Şekil 36: Türkiye Portakal Arzı (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK

Şekil 37: Türkiye Portakal Kullanımı (Bin Ton)

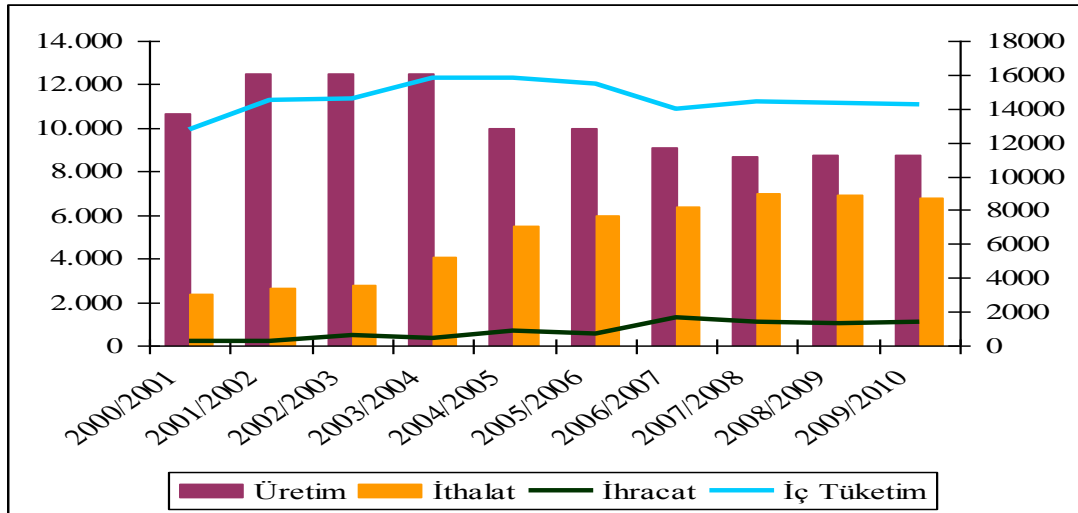

Valencia Late, Kozan Yerli, Dört Yol Yerli ve Finike yerli olarak bilinen portakal çeşitleri, meyve suyu sanayisi için en önemli çeşitlerdir. Ancak Türkiye’de üretilen portakal çeşitlerinin çoğu, sanayi tipi olmayıp, meyve suyuna işlemeye uygun değildir. Bu nedenle, üretilen portakallar meyve suyu endüstrisinde değerlendirilememekte ve meyve suyuna işlenecek çeşitler ithal edilmek durumunda kalmaktadır.

2009/2010 pazarlama yılında Türkiye portakal suyu üretimi yaklaşık 9 bin tondur. Söz konusu pazarlama yılında portakal suyu iç tüketimi 14 bin ton olup üretimi tüketimi karşılamadığı için ithalat (yaklaşık 7 bin ton) yoluna gidilmiştir (Şekil 36).

Meyve plantasyonlarının küçük alanlarda yapılması, meyve ağaçlarının yaşlı olması ve ağırlıklı olarak sofralık çeşitlerin üretiliyor olması gibi nedenlerden dolayı meyve suyu üretimi ve ihracatı çok az miktarlardadır. Sanayiye dönük meyve üretiminin yok denecek kadar az olması ve sanayicinin çok düşük maliyetlerle meyve temin etmek istemesi nedeniyle iyi fiyat vermemesi gibi etkenler bir araya gelince sıkıntılı bir süreç başlamakta ve ithalatla meyve suyu üretmeye çalışılmaktadır. İşte tam bu noktada meyvecilikte yeni bir fırsat doğmaktadır: Sanayi tipi meyvecilik. Meyve suyu sanayisine dönük bahçe kuranların bu yatırımdan kazançlı çıkacakları görülüyor. Aynı zamanda küçük parçalı arazilerde modern tarım tekniklerini uygulama şansının çok az olmasından dolayı meyve plantasyonlarının büyük alanlara yayılması ve sanayi tipi üretimin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Şekil 38: Türkiye Portakal Suyu Üretim, İthalat, İhracat ve Yurt İçi Tüketimi (Ton) (2009)

Kaynak: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>

TÜİK verilerine göre Türkiye portakal üretici fiyatları 2005 yılında 0,42 YTL/Kg, 2006 yılında 0,47 YTL/Kg, 2007 yılında 0,59 YTL/Kg, 2008 yılında 0,70 YTL/Kg ve 2009 yılında 0,72 YTL/Kg olarak gerçekleşmiştir.

Durum: 2008/2009

Türkiye portakal üretimi son iki pazarlama yılında değişmemiş ve 1.427 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İthalat ise bir önceki pazarlama yılına göre %54 oranında azalarak 30 bin tona düşmüştür. Aynı pazarlama yılında ihracatta da azalma görülmüş ve 176 bin ton olan ihracat 162 bin tona düşmüştür.

Türkiye'nin 2008 yılı TÜİK verilerine göre toplam kişi başına turunçgil tüketimi 24,35 kg'dır. Kişi başına portakal tüketimi 2008 yılında bir önceki yıla göre %9 oranında azalmış ve 15,07 kg düzeyinde gerçekleşmiştir. 2008 yılında Türkiye'nin portakal üretiminde yeterlilik derecesi bir önceki yıla göre %8 oranında artarak %155,85 düzeylerine yükselmiştir.

Tahmin: 2009/2010

Türkiye portakal üretiminin 2009/2010 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %18 oranında artarak 1.689 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. İthalatın bir önceki pazarlama yılına göre %37 oranında, ihracatın ise aynı yıllarda %68 oranında arttığı tahmin edilmektedir.

Dünya'daki işlenmiş üretime eğilime paralel olarak Türkiye'de de işlenmiş portakal ürünlere yönelimin artacağı beklenmektedir. 2008 yılında 50 bin ton civarında olan işlenmiş ürün miktarının 2009 yılında 148 bin tona yükseleceği tahmin edilmektedir.

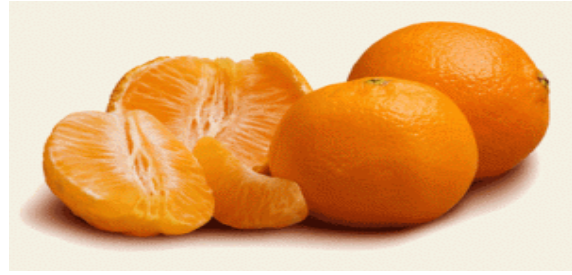
Öngörü: 2010/2011

TÜİK 2010/2011 pazarlama yılında Türkiye'nin portakal üretiminin bir önceki yıllara göre %0,5 oranında artarak 1.698 bin ton düzeylerinde gerçekleşeceğini öngörmektedir.

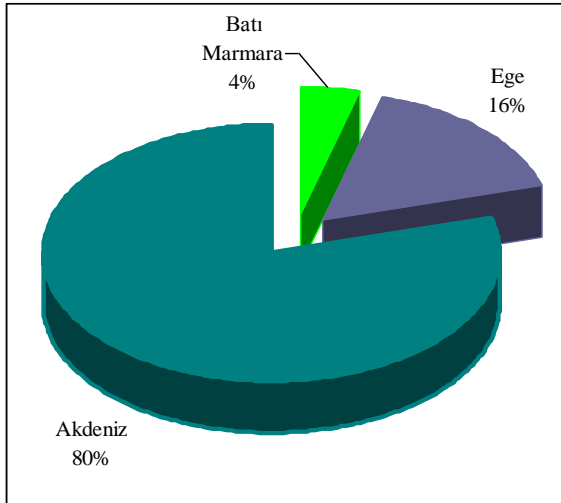
Bir önceki pazarlama yılına göre ithalatın 2010/2011 pazarlama yılında %39 oranında azalarak 25 bin ton civarında olacağı öngörülürken, ihracatın bir önceki döneme göre %3 oranında artarak 280 bin ton civarında gerçekleşeceği öngörülmektedir.

MANDALİNA

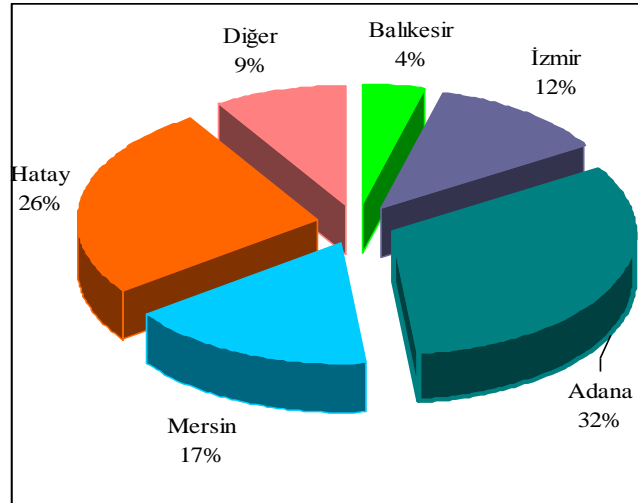
Türkiye’de mandalınanın %80’i Akdeniz Bölgesinde üretilmektedir. Bölge üretiminin yaklaşık %41’i Adana, %33’ü Hatay, %21’i Mersin ve %4’ü Antalya illerindedir (Şekil 39-40).

Şekil 39: Türkiye Mandalına Üretimi (%) (2009)

Şekil 40: Türkiye Mandalına Üretiminde Önemli İller (%) (2009)

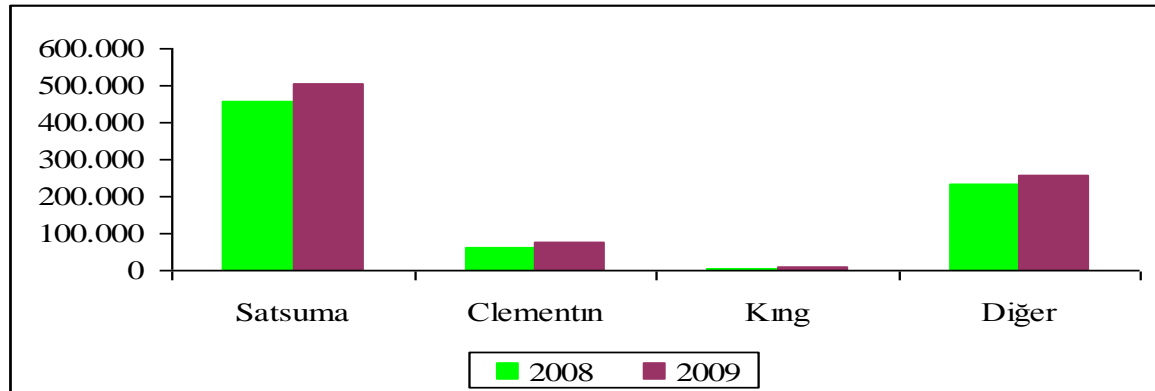

Kaynak: TÜİK

Ülkemizde üretilen mandalina çeşitleri; Satsuma, Clementin, King ve Akdeniz mandalinasıdır. Satsuma çeşidinin pazarlama sezonu Ekim, Kasım ve Aralık aylarıdır. Soğuğa en dayanıklı çeşit olması sebebiyle yüksek kalitededir ve dış satıma uygundur. Clementin çeşidi mandalınanın, son dönemlerde çekirdeksiz seleksiyonları da elde edilmiştir ve yüksek fiyattan pazarlanabilmektedir. Meyve kalitesi yüksektir ancak bazen meyveler küçük olmaktadır. Eylül’den Şubat’a kadar değişik dönemlerde olgunlaşan seleksiyonları vardır. King cinsi mandalina, çok geç mevsimde olgunlaşır. Turunçgil ıslahında önemli bir yere sahiptir. Akdeniz mandalinası orta mevsim çeşididir ve olgunluktan sonra çabuk puflaşır, yola ve muhafazaya uygun değildir. Yetiştiriciliği azdır ve gün geçtikçe azalmaktadır.

Türkiye’de üretilen mandalınanın %60’ını Satsuma çeşidi oluşturmaktadır. Satsuma çeşidi Hatay, İzmir ve Mersin illerinde yoğun olarak yetiştirilmektedir. Satsuma çeşidini Adana, Antalya ve Mersin’de yetiştiriciliği yoğunlaşan Clementin ve Mersin, Osmaniye ve Aydın’da yetiştiriciliği yoğunlaşan King çeşidi takip etmektedir (Şekil 41).

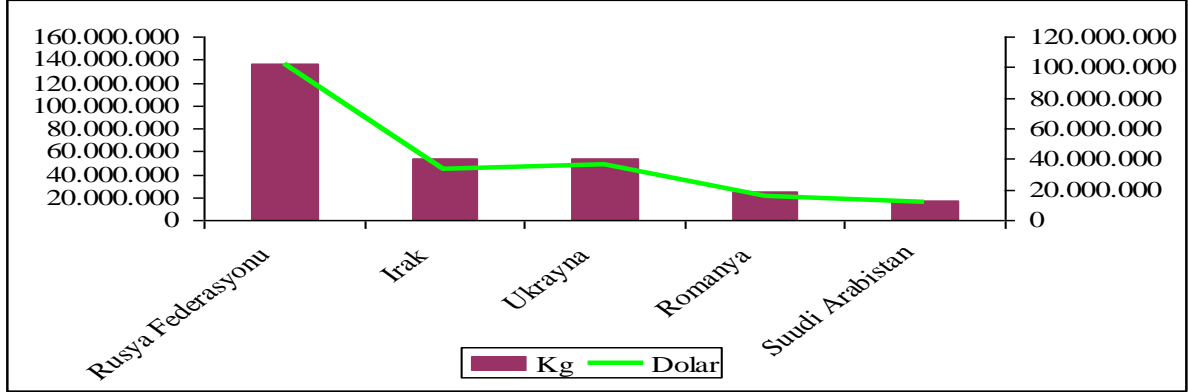
Şekil 41: Türkiye’de Üretilen Mandalına Çeşitlerinin Miktarları (Ton) (2008-2009)

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin 2009 yılında toplam mandalina ihracatı 364.081 ton olup; bunun %38'ini Rusya Federasyonu'na, %15'ini Irak'a ve % 14,6'sını Ukrayna'ya gerçekleştirmektedir. Mandalina ithalatı ise 2.606 ton olup %90'ını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden gerçekleştirmektedir (Şekil 42).

Şekil 42: Türkiye'nin Mandalina İhracatı Yaptığı Ülkeler (2009)

Kaynak: TÜİK

Tablo 7: Türkiye'de Mandalina Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010 ^a	2010/2011 ^b
ARZ	Bin Ton					
Üretim	715	791	744	756	846	849
İthalat	1	2	2	1	3	1
Toplam Arz	716	793	746	757	849	850
KULLANIM	Bin Ton					
İhracat	246	299	258	301	364	381
Taze İç Tüketim*	470	494	488	456	485	468
İşlenmiş Ürünler**	0	0	0	0	0	1
Toplam Kullanım	716	793	746	757	849	850

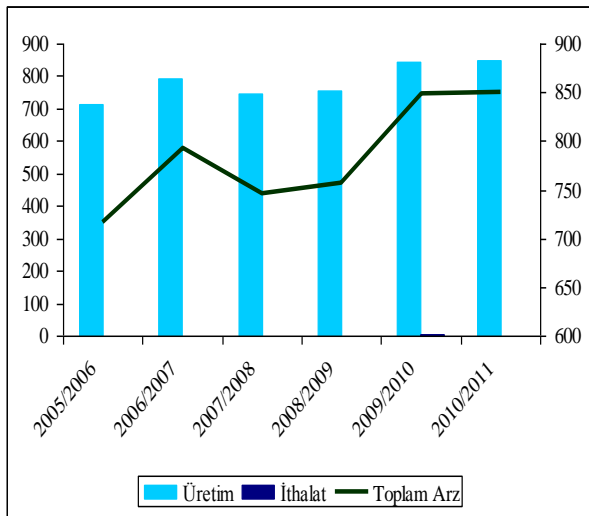
Kaynak: TEAE tarafından TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

* Taze iç tüketim verileri TEAE tarafından hesaplanmıştır.

** İşlenmiş ürünler verilerinde USDA tarım istatistiklerinden yararlanılmıştır.

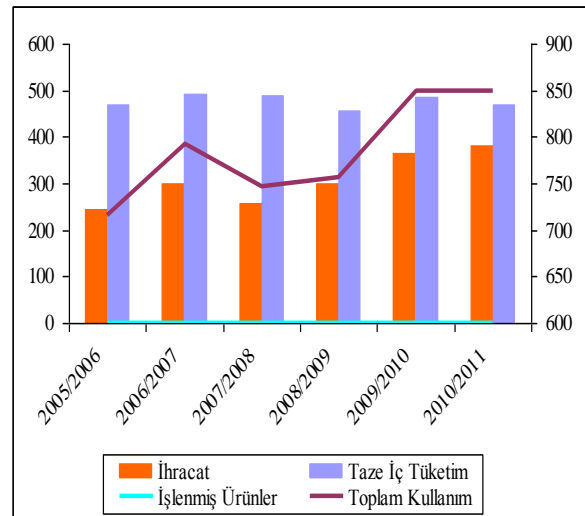
^a Tahmin ^b Öngörü

Şekil 43: Türkiye Mandalina Arzı (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK

Şekil 44: Türkiye Mandalina Kullanımı (Bin Ton)

TÜİK verilerine göre Türkiye mandalina üretici fiyatları 2005 yılında 0,43 YTL/Kg, 2006 yılında 0,56 YTL/Kg, 2007 yılında 0,66 YTL/Kg, 2008 yılında 0,68 YTL/Kg ve 2009 yılında 0,76 YTL/Kg olarak gerçekleşmiştir.

Durum: 2008/2009

Türkiye mandalina üretimi 2007/2008 pazarlama yılında 744 bin ton, 2008/2009 pazarlama yılında ise, 756 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İthalat, %50 oranında azalarak bin tona düşmüştür. Aynı pazarlama yılında ihracat 258 bin tondan 301 bin tona yükselmiştir.

Türkiye’de mandalina üretiminin büyük bir kısmı Akdeniz Bölgesinden karşılanmaktadır. Akdeniz Bölgesinden sonra mandalina üretiminde Ege Bölgesi ikinci sırada yer almaktadır.

TÜİK verilerine göre, Türkiye’de kişi başına mandalina tüketimi 2007 yılında 6,03 kg olup 2008 yılında %21 oranında azalarak 4,78 kg düzeyinde gerçekleşmiştir. 2008 yılında Türkiye’nin mandalina üretiminde yeterlilik derecesi bir önceki yıla göre %27oranında artarak %201,34 düzeylerine yükselmiştir.

Tahmin: 2009/2010

Türkiye mandalina üretiminin 2009/2010 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %12 oranında artarak 756 bin tondan 846 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. İthalatın, bin tondan 3 bin tona, ihracatın ise; aynı yıllarda %21 oranında artarak 364 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

Türkiye’de işlenmiş mandalina ürünlerinin kullanımında bu yılda da artış olmayacağı düşünülmektedir.

Öngörü: 2010/2011

TÜİK 2010/2011 pazarlama yılında Türkiye’nin mandalina üretiminin bir önceki yıla göre %0,3 oranında artarak 849 bin ton düzeylerinde gerçekleşeceğini öngörmektedir.

2010/2011 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre; ithalatın %67 oranında azalarak bin ton civarında olacağı öngörülürken, ihracatın %4,7 oranında artarak 381 bin ton civarında gerçekleşeceği öngörülmektedir.

LİMON

Ülkemizde üretilen limon çeşitleri; Enterdonat, İtalyan, Lamas ve Meyer'dir. İtalyan limonu sadece Mersinde üretilmektedir. Lamas, Türkiye'de üretilen en kaliteli limon çeşididir. Depolama ve taşımaya çok elverişlidir ayrıca, üstün bir tat ve kokuya sahiptir. İklim koşulları iyi oldukça, limonlarda çiçeklenme ve meyve verme eğilimi bütün yıl boyunca sürer. Buna "yediverenlik" özelliği adı verilir ve bu duruma sık rastlanır. Yediverenlik özelliği çevre koşullarına çabuk tepki vermekten kaynaklandığı gibi; bu özellik genetik olarak da vardır. Limon bölgemizde; genel bir ifadeyle Nisan ayında çiçek açar. Çeşit özelliğine göre değişmekle birlikte olgunlaşma periyodu Ekim-Ocak ayları arasında dağılım göstermektedir. Enterdonat çeşitlerinin pazarlama sezonu Eylül, Ekim, Kasım ve Aralık ayları, İtalyan çeşidinin Kasım, Aralık ve Ocak ayları, Lamas çeşidinin pazarlama sezonu Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart ayları, Meyer çeşidinin ise Eylül, Ekim, Kasım ve Aralık aylarıdır.

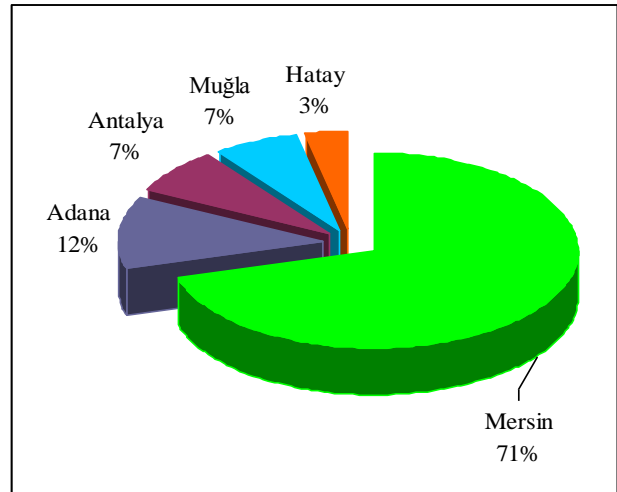
Türkiye'de limonun %93'ü Akdeniz Bölgesinde üretilmektedir. Bölge üretiminin yaklaşık %71'ini Mersin, %12'sini Adana, %7'sini Antalya ve Muğla illeri sağlamaktadır (Şekil 45-46).

Şekil 45: Türkiye Limon Üretimi (%) (2009)

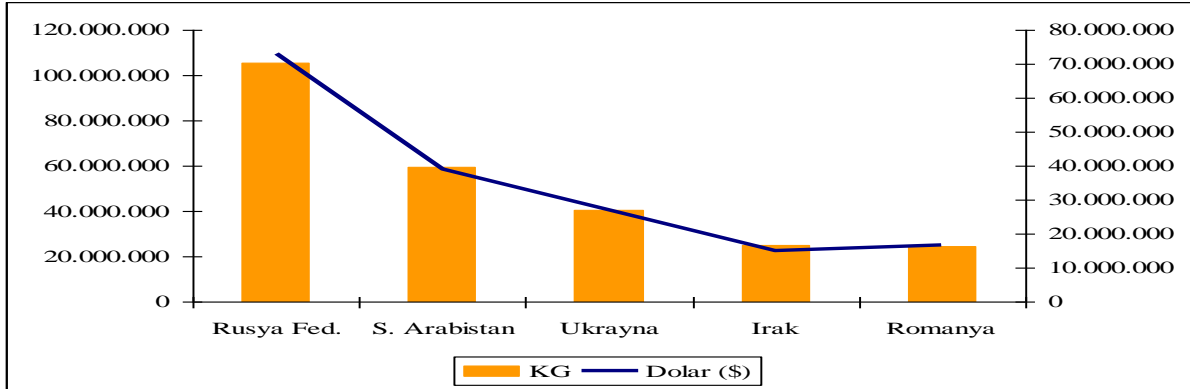
Şekil 46: Türkiye Limon Üretiminde Önemli İller (%) (2009)

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin 2009 yılında toplam limon ihracatı 407 bin ton olup bunun %26'sını Rusya Federasyonu'na, %15'ini S.Arabistan'a ve %10'unu Ukrayna'ya gerçekleştirmektedir. Limon ithalatı ise 1.808 ton olup %97'sini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinden gerçekleştirmektedir (Şekil 47).

Şekil 47: Türkiye'nin Limon İhracatı Yaptığı İlk Beş Ülke (2009)

Kaynak: TÜİK

Tablo 8: Türkiye Limon Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

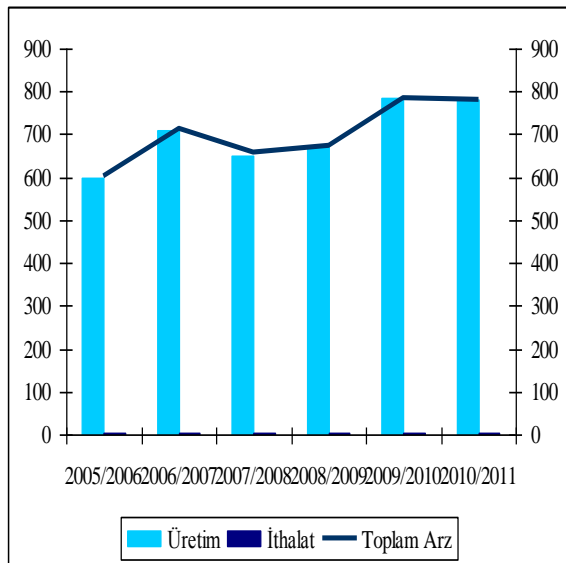
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010 ^a	2010/2011 ^b
ARZ	Bin Ton					
Üretim	600	710	652	672	784	780
İthalat	3	2	5	3	2	2
Toplam Arz	603	712	657	675	786	782
KULLANIM	Bin Ton					
İhracat	311	323	220	222	407	410
Taze İç Tüketim*	280	376	424	303	241	273
İşlenmiş Ürünler	12	13	13	150	138	99
Toplam Kullanım	603	712	657	675	786	782

Kaynak: TEAE tarafından TÜİK ve Tartışma Kurulunun görüşlerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

* Taze iç tüketim verilerinde USDA tarım istatistiklerinden yararlanılmıştır.

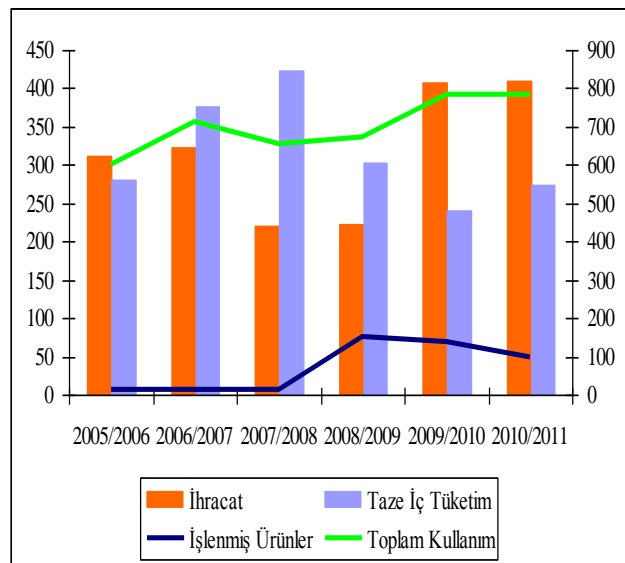
^a Tahmin ^b Öngörü

Şekil 48: Türkiye Limon Arzı (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK

Şekil 49: Türkiye Limon Kullanımı (Bin Ton)

Son yıllarda limonatanın artan oranda pazara girmesi, limon üreticilerini hareket geçirmiştir. Örneğin; Türkiye'deki limon üretiminin %70'inin yapıldığı Mersin'de üreticiler, 2009 - 2010 yılı itibari ile limon suyu üretimi için ortak bir tesis kurmaya hazırlanmaktadırlar (43).

Limona tüketimi 2009 yılının ilk 5 ayında 12 kat arttı (43)

- *Ambalajlı limonatanın piyasaya ilk sürüldüğü 2007'de 1.290 litre civarında olan tüketim, 2008'de 11 kat artarak 14 bin litreye ulaştı.*
- *2009'un ilk 5 ayında ise tüketim önceki yılın aynı dönemine göre 12 kat artarak 8 bin litreye çıktı.*
- *2009'un ilk 5 ayında, 2008'in aynı dönemine göre satış değeri 3.8 kat arttı. Limonata pazarı cirosal olarak yüzde 284 büyüdü.*
- *Limona, şeftali, vişne ve kayısıyı tahttan indirdi. 3 ürünün %70 olan pazar payı, bu yıl %55'e düştü.*
- *Limona pazardan 1 yılda %38'lik bir pay aldı.*
- *Meyveli içecek kategorisi limonata sayesinde, 2008'de 2007'ye göre %24, 2009'un ilk 5 ayında 2008'in aynı dönemine göre ise %18 büyüdü.*

TÜİK verilerine göre, Türkiye limon üretici fiyatları 0,53 YTL/Kg, 2006 yılında 0,54 YTL/Kg, 2007 yılında 0,75 YTL/Kg, 2008 yılında 0,93 YTL/Kg, 2008 yılında 0,77 YTL/Kg ve 2009 yılında 0,72 YTL/Kg olarak gerçekleşmiştir.

Durum: 2008/2009

Türkiye limon üretimi 2008/2009 pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına göre %3 oranında artarak 652 bin tondan 672 bin tona yükselmiştir. İthalat ise 5 bin tondan %40 oranında azalarak 3 bin tona düşmüştür. Aynı pazarlama yılında ihracat 220 bin tondan 222 bin tona yükselmiştir. Türkiye'nin 2008 yılı TÜİK verilerine göre toplam kişi başına turunçgil tüketimi 24,35 kg'dır. Kişi başına limon tüketimi 2007 yılında 5,29 kg olup 2008 yılında %30 oranında azalarak 3,72 kg düzeyinde gerçekleşmiştir. 2008 yılında Türkiye'nin limon üretiminde yeterlilik derecesi bir önceki yıla göre %45 oranında artarak %228,46 düzeylerine yükselmiştir.

Tahmin: 2009/2010

Türkiye limon üretimi 2009/2010 pazarlama yılında 2008/2009 pazarlama yılına göre %17 oranında artarak 672 bin tondan 784 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. İthalatın 3 bin tondan %33 oranında azalarak 2 bin tona düştüğü, ihracatın ise aynı yıllarda %83 oranında artarak 407 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Türkiye'de işlenmiş limon ürünlerine yönelim 2008 yılında 150 bin ton civarında iken 2009 yılında 138 bin ton düzeylerine düşmesi beklenmektedir.

Öngörü: 2010/2011

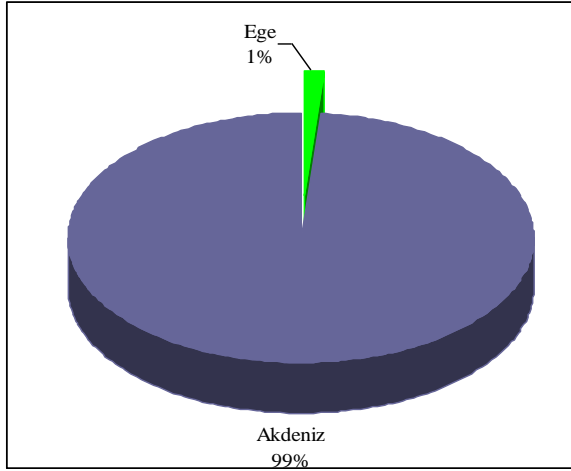
TÜİK 2010/2011 pazarlama yılında Türkiye'nin limon üretiminin bir önceki yıla göre %0,5 oranında azalarak 780 bin ton düzeylerinde gerçekleşeceğini öngörmektedir. İthalatın 2010/2011 pazarlama yılında bir önceki dönemle aynı düzeyde olacağı (2 bin ton) öngörülürken, ihracatın ise bir önceki döneme göre %0,74 oranında artarak 410 bin ton civarında gerçekleşeceği öngörülmektedir.

GREYFURT

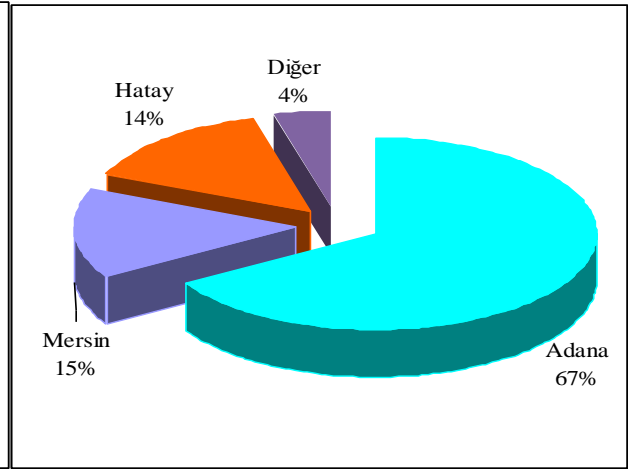
Türkiye’de greyfurtun %99’u Akdeniz Bölgesinde üretilmektedir. Bölge üretiminin yaklaşık %66’sı Adana, %15’i Mersin ve %14’ü Hatay illerinden sağlanmaktadır (Şekil 50 - 51). Greyfurtlar, sıcağa en fazla gereksinim gösteren turunçgil türüdür. Sıcak yörelere dikilirse kalite daha yüksek olur. Greyfurtun beyaz-etli ve renkli çeşitleri bulunmaktadır. Son yıllarda tüketici beklentilerinde renkli çeşitlere yönelik olarak belirgin bir geçiş gözlemlenmiştir.

Şekil 50: Türkiye Greyfurt Üretimi (%) (2009)

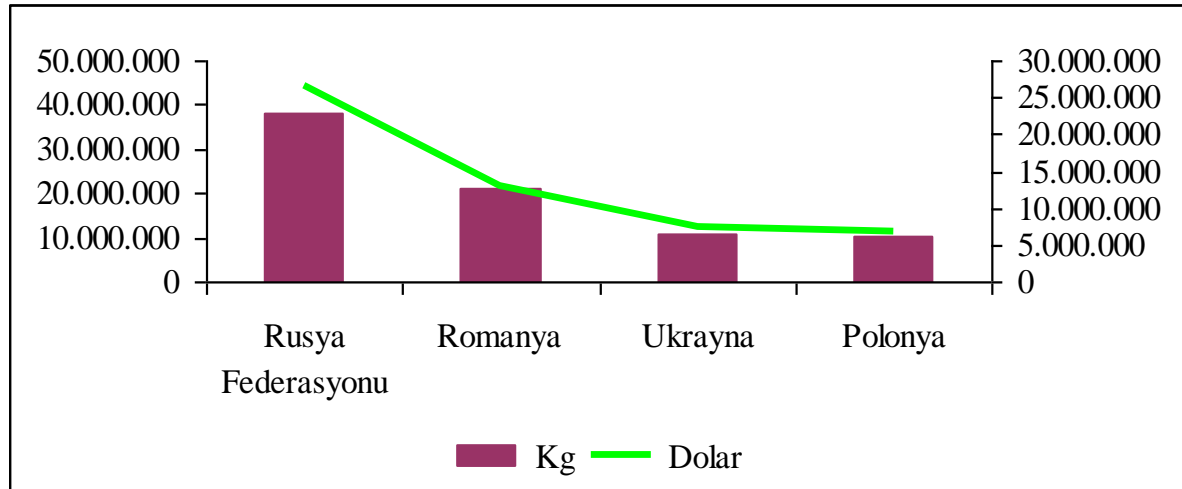
Şekil 51: Türkiye Greyfurt Üretiminde Önemli İller (%) (2009)

Kaynak: TÜİK

Türkiye’nin 2009 yılı toplam greyfurt ihracatı 136.500 ton olup; bunun %28’ini Rusya Federasyonu’na, %16’sını Romanya’ya, %8’ini Ukrayna’ya ve %8’ini Polonya’ya gerçekleştirmektedir. Greyfurt ithalatı ise 4.899 ton olup %90,4’ünü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden gerçekleştirmektedir.

Şekil 52: Türkiye’nin Greyfurt İhracatı Yaptığı Ülkeler (2009)

Kaynak: TÜİK

Tablo 9: Türkiye’de Greyfurt Arzı ve Kullanımı (2005/2006 - 2009/2010)

	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010 ^a	2010/2011 ^b
ARZ	Bin Ton					
Üretim	150	180	163	168	191	202
İthalat	15	8	6	4	5	2
Toplam Arz	165	188	169	172	196	204
KULLANIM	Bin Ton					
İhracat	99	155	127	130	137	138
Taze İç Tüketim*	66	33	42	42	59	66
İşlenmiş Ürünler**	0	0	0	0	0	0
Toplam Kullanım	165	188	169	172	196	204

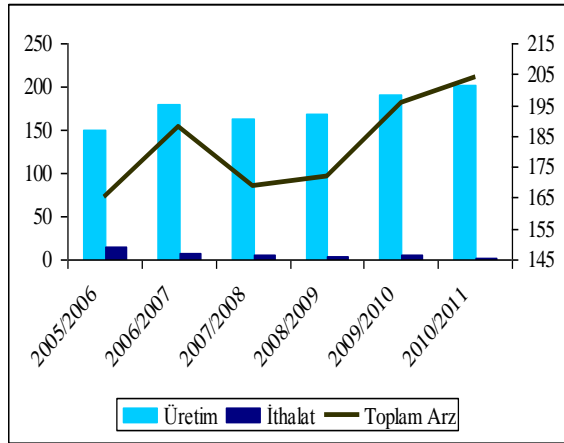
Kaynak: TEAE tarafından TÜİK verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

* Taze iç tüketim verileri TEAE tarafından hesaplanmıştır

** İşlenmiş ürünler verilerinde USDA tarım istatistiklerinden yararlanılmıştır.

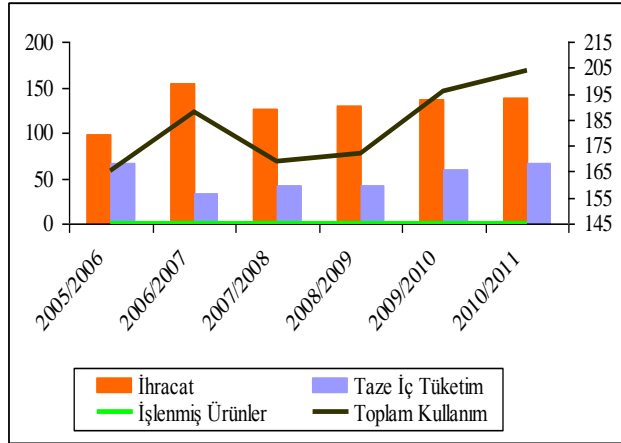
^a Tahmin ^b Öngörü

Şekil 53: Türkiye Greyfurt Arzı (Bin Ton)

Kaynak: TÜİK

Şekil 54: Türkiye Greyfurt Kullanımı (Bin Ton)

TÜİK verilerine göre Türkiye greyfurt üretici fiyatları 2005 yılında 0,32 YTL/Kg, 2006 yılında 0,36 YTL/Kg, 2007 yılında 0,49 YTL/Kg, 2008 yılında 0,50 YTL/Kg ve 2009 yılında 0,43 YTL/Kg olarak gerçekleşmiştir.

Durum: 2008/2009

Türkiye greyfurt üretimi 2007/2008 pazarlama yılında 163 bin ton, sonraki pazarlama yılında ise, 168 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İthalat, 6 bin tondan %33 oranında azalarak 4 bin tona düşmüştür. Aynı pazarlama yılında ihracat 127 bin tondan 130 bin tona yükselmiştir.

Türkiye toplam greyfurt üretiminin tamamına yakını Akdeniz Bölgesinden karşılanmaktadır. Akdeniz Bölgesinden sonra greyfurt üretiminde Ege Bölgesi ikinci sırada yer almaktadır.

TÜİK verilerine göre, Türkiye’de kişi başına greyfurt tüketimi 2007 yılında 0,25 kg olup 2008 yılında %68 oranında artarak 0,42 kg düzeyinde gerçekleşmiştir. 2008 yılında Türkiye’nin greyfurt üretiminde yeterlilik derecesi bir önceki yıla göre %40,3 oranında azalarak %497,2 düzeylerine düşmüştür.

Tahmin: 2009/2010

Türkiye greyfurt üretiminin 2009/2010 pazarlama yılında önceki pazarlama yılına göre %14 oranında artarak 168 bin tondan 191 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. İthalatın, 4 bin tondan 5 bin tona, ihracatın ise; aynı yıllarda %5,4 oranında artarak 137 bin tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Türkiye’de işlenmiş greyfurt ürünlerinin kullanımının bu yılda da yaygınlaşmayacağı düşünülmektedir.

Öngörü: 2010/2011

TÜİK, 2010/2011 pazarlama yılında Türkiye’nin greyfurt üretiminin bir önceki yıla göre %5,7 oranında artarak 202 bin ton düzeylerinde gerçekleşeceğini öngörmektedir. Bir önceki pazarlama yılına göre ithalatın 2010/2011 pazarlama yılında %60 oranında azalarak 2 bin ton civarında olacağı öngörülürken, ihracatın %0,73 oranında artarak 138 bin ton civarında gerçekleşeceği öngörülmektedir.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1: Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001- 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Brezilya						
2000/2001	14.729	0	14.729	122	5.100	9.507
2001/2002	18.360	0	18.360	41	4.896	13.423
2002/2003	15.382	0	15.382	69	4.827	10.486
2003/2004	19.054	0	19.054	90	4.684	14.28
2004/2005	16.565	0	16.565	41	4.468	12.056
2005/2006	17.993	0	17.993	49	4.439	13.505
2006/2007	18.482	0	18.482	49	4.561	13.872
2007/2008	16.850	0	16.850	41	5.018	11.791
2008/2009	17.422	0	17.422	20	5.366	12.036
2009/2010	16.238	0	16.238	20	4.753	11.465
Çin						
2000/2001	2.635	57	2.692	2	2.675	15
2001/2002	3.598	42	3.640	5	3.612	23
2002/2003	3.600	60	3.660	14	3.625	21
2003/2004	4.036	53	4.089	29	4.035	25
2004/2005	4.250	48	4.298	47	4.223	28
2005/2006	4.450	64	4.514	51	4.421	42
2006/2007	4.800	36	4.836	79	4.612	145
2007/2008	5.450	62	5.512	124	5.143	245
2008/2009	6.000	66	6.066	155	5.729	182
2009/2010	6.350	80	6.430	155	6.075	200
Mısır						
2000/2001	1.610	0	1.610	225	1.357	28
2001/2002	1.696	0	1.696	302	1.359	35
2002/2003	1.734	0	1.734	416	1.281	37
2003/2004	1.740	0	1.740	420	1.283	37
2004/2005	1.775	0	1.775	604	1.131	40
2005/2006	1.800	0	1.800	589	1.171	40
2006/2007	1.830	0	1.830	620	1.169	41
2007/2008	2.759	0	2.759	850	1.859	50
2008/2009	3.500	0	3.500	774	2.666	60
2009/2010	3.570	0	3.570	800	2.700	70
AB-27						
2006/2007	6.486	1.042	7.528	260	5.060	2.208
2007/2008	6.492	1.040	7.532	242	5.772	1.518
2008/2009	6.506	844	7.350	236	5.519	1.595
2009/2010	6.202	800	7.002	240	5.342	1.420
Yunanistan						
2000/2001	976	0	976	371	326	279
2001/2002	1.076	1	1.077	282	476	319
2002/2003	1.145	1	1.146	267	548	331
2003/2004	550	3	553	250	78	225
2004/2005	764	38	802	212	326	264
2005/2006	1.017	10	1.027	250	416	361

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo1(Devam): Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001 - 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
İsrail						
2000/2001	218	0	218	71	62	85
2001/2002	160	0	160	34	62	64
2002/2003	143	0	143	26	63	54
2003/2004	133	0	133	29	76	28
2004/2005	172	0	172	36	60	76
2005/2006	144	0	144	23	60	61
2006/2007	188	0	188	37	67	84
2007/2008	125	0	125	30	53	42
2008/2009	155	0	155	28	73	54
2009/2010	160	0	160	29	65	66
İtalya						
2000/2001	1.800	59	1.859	143	1.106	610
2001/2002	1.724	87	1.811	133	995	683
2002/2003	1.723	114	1.837	88	919	830
2003/2004	1.835	139	1.974	100	957	917
2004/2005	2.105	103	2.208	99	1.159	950
2005/2006	2.261	88	2.349	102	1.157	1.090
Meksika						
2000/2001	3.885	31	3.916	19	3.497	400
2001/2002	4.020	27	4.047	18	3.689	340
2002/2003	3.734	39	3.773	7	3.686	80
2003/2004	3.901	18	3.919	13	3.706	200
2004/2005	4.000	25	4.025	16	3.269	740
2005/2006	4.157	25	4.182	12	3.610	560
2006/2007	4.248	18	4.266	29	3.537	700
2007/2008	4.297	26	4.323	24	3.299	1
2008/2009	4.140	13	4.153	18	3.335	800
2009/2010	3.450	10	3.460	25	2.760	675
Güney Afrika						
2000/2001	1.119	6	1.125	676	165	284
2001/2002	1.263	6	1.269	715	241	313
2002/2003	1.148	6	1.154	726	185	243
2003/2004	1.113	8	1.121	717	177	227
2004/2005	1.038	8	1.046	710	210	126
2005/2006	1.167	0	1.167	732	151	284
2006/2007	1.412	0	1.412	934	220	258
2007/2008	1.526	7	1.533	971	150	412
2008/2009	1.445	2	1.447	867	136	444
2009/2010	1.500	2	1.502	950	150	402

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 1 (Devam): Dünya Portakal Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001 - 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
İspanya						
2000/2001	2.688	180	2.868	1.246	722	900
2001/2002	2.822	100	2.922	1.562	888	472
2002/2003	2.950	154	3.104	1.566	967	571
2003/2004	3.052	163	3.215	1.597	1.127	491
2004/2005	2.691	165	2.856	1.162	1.152	542
2005/2006	2.376	125	2.501	1.347	702	452
ABD						
2000/2001	11.139	54	11.193	566	1.538	9.089
2001/2002	11.290	60	11.350	500	1.534	9.316
2002/2003	10.527	54	10.581	646	1.569	8.366
2003/2004	11.734	64	11.798	615	1.437	9.746
2004/2005	8.419	69	8.488	579	1.532	6.377
2005/2006	8.212	72	8.284	583	1.351	6.350
2006/2007	6.917	116	7.033	350	1.015	5.668
2007/2008	9.141	77	9.218	613	1.406	7.199
2008/2009	8.281	90	8.371	494	1.297	6.580
2009/2010	7.491	75	7.566	650	1.331	5.585
Dünya						
2000/2001	44.588	535	45.123	4.112	18.916	22.095
2001/2002	49.828	569	50.397	4.238	20.247	25.912
2002/2003	45.829	752	46.581	4.497	20.183	21.901
2003/2004	50.805	754	51.559	4.496	20.101	26.962
2004/2005	45.493	766	46.259	4.270	20.160	21.829
2005/2006	47.453	676	48.129	4.507	20.217	23.405
2006/2007	49.327	3.117	52.444	3.167	25.500	23.777
2007/2008	51.323	3.351	54.674	3.673	28.085	22.916
2008/2009	52.349	3.016	55.365	3.498	29.488	22.379
2009/2010	49.779	3.074	52.853	3.531	28.896	20.426

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 2: Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001-2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Arjantin						
2000/2001	501	0	501	37	418	46
2001/2002	416	0	416	46	325	45
2002/2003	380	0	380	43	292	45
2003/2004	420	0	420	67	310	43
2004/2005	430	0	430	71	310	49
2005/2006	390	0	390	90	220	80
2006/2007	440	0	440	96	204	140
2007/2008	410	0	410	95	210	105
2008/2009	400	0	400	113	190	97
2009/2010	300	0	300	100	150	50
Çin						
2000/2001	4.831	6	4.837	155	4.495	187
2001/2002	6.268	6	6.274	169	5.780	325
2002/2003	6.545	7	6.552	212	5.980	360
2003/2004	6.870	6	6.876	299	6.097	480
2004/2005	8.550	4	8.554	351	7.693	510
2005/2006	8.050	7	8.057	338	7.169	550
2006/2007	9.000	27	9.027	371	8.006	650
2007/2008	11.000	16	11.016	486	9.850	680
2008/2009	12.650	11	12.661	740	11.371	550
2009/2010	13.300	10	13.310	710	12.110	490
Mısır						
2000/2001	481	0	481	8	471	2
2001/2002	493	0	493	5	485	3
2002/2003	504	0	504	4	495	5
2003/2004	478	0	478	10	463	5
2004/2005	481	0	481	8	471	2
2005/2006	483	0	483	10	473	0
AB-27						
2006/2007	3.305	370	3.675	247	2.724	704
2007/2008	2.975	355	3.330	269	2.753	308
2008/2009	3.160	375	3.535	258	3.006	271
2009/2010	3.074	410	3.484	260	2.964	260
Yunanistan						
2000/2001	86	0	86	34	50	2
2001/2002	67	0	67	26	40	1
2002/2003	79	0	79	32	46	1
2003/2004	53	1	54	25	28	1
2004/2005	56	2	58	24	33	1
2005/2006	81	1	82	35	45	2

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 2 (Devam): Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001-2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
İsrail						
2000/2001	80	0	80	30	24	26
2001/2002	83	0	83	25	30	28
2002/2003	71	0	71	23	30	18
2003/2004	88	0	88	33	39	16
2004/2005	141	0	141	44	50	47
2005/2006	118	0	118	35	50	33
2006/2007	140	0	140	50	51	39
2007/2008	145	0	145	50	65	30
2008/2009	139	0	139	55	58	26
2009/2010	150	0	150	65	55	30
İtalya						
2000/2001	592	56	648	74	376	198
2001/2002	611	67	678	70	477	131
2002/2003	540	98	638	30	480	128
2003/2004	528	105	633	40	428	165
2004/2005	611	107	718	41	487	190
2005/2006	617	84	701	81	430	190
Japonya						
2000/2001	1.398	13	1.411	5	1.292	114
2001/2002	1.527	10	1.537	5	1.404	128
2002/2003	1.332	10	1.342	5	1.217	120
2003/2004	1.330	11	1.341	5	1.171	165
2004/2005	1.249	11	1.260	5	1.112	143
2005/2006	1.290	10	1.300	5	1.153	142
2006/2007	977	5	982	3	851	128
2007/2008	1.193	10	1.203	5	1.065	133
2008/2009	1.018	9	1.027	3	916	108
2009/2010	1.100	11	1.111	3	980	128
Güney Kore						
2000/2001	563	0	563	7	529	27
2001/2002	651	0	651	3	601	47
2002/2003	690	0	690	9	569	112
2003/2004	630	0	630	8	502	120
2004/2005	594	0	594	6	487	101
2005/2006	658	0	658	4	529	125
2006/2007	634	0	634	3	522	109
2007/2008	746	0	746	4	603	139
2008/2009	593	0	593	1	503	89
2009/2010	700	0	700	3	587	110

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 2 (Devam): Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001- 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Fas						
2000/2001	260	0	260	136	124	0
2001/2002	405	0	405	153	252	0
2002/2003	478	0	478	188	286	4
2003/2004	408	0	408	189	219	0
2004/2005	443	0	443	253	190	0
2005/2006	454	0	454	247	207	0
2006/2007	535	0	535	292	243	0
2007/2008	471	0	471	272	199	0
2008/2009	532	0	532	332	200	0
2009/2010	585	0	585	323	262	0
Filipinler						
2006/2007	25	38	63	0	63	0
2007/2008	26	42	68	0	68	0
2008/2009	26	49	75	0	75	0
2009/2010	26	45	71	0	71	0
Güney Afrika						
2006/2007	135	1	136	106	30	0
2007/2008	135	1	136	112	24	0
2008/2009	135	1	136	115	21	0
2009/2010	145	0	145	125	20	0
İspanya						
2000/2001	1.780	10	1.790	1.230	250	310
2001/2002	1.800	4	1.804	1.262	290	252
2002/2003	2.025	8	2.033	1.490	233	310
2003/2004	2.060	10	2.070	1.456	380	234
2004/2005	2.458	14	2.472	1.534	623	315
2005/2006	1.957	16	1.973	1.505	216	252
ABD						
2000/2001	425	100	525	14	353	158
2001/2002	469	53	522	15	335	172
2002/2003	442	86	528	17	359	152
2003/2004	419	92	511	20	368	123
2004/2005	367	97	464	20	334	110
2005/2006	435	103	538	21	364	153
2006/2007	378	121	499	16	356	127
2007/2008	540	97	637	32	426	179
2008/2009	449	131	580	29	441	110
2009/2010	583	95	678	34	489	155

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 2 (Devam): Dünya Mandalına Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001- 2009/2010

Dünya						
2000/2001	11.562	185	11.747	1.888	8.733	1.126
2001/2002	13.372	140	13.512	2.017	10.305	1.190
2002/2003	13.679	210	13.889	2.305	10.325	1.259
2003/2004	13.838	225	14.063	2.342	10.369	1.352
2004/2005	16.052	236	16.288	2.630	12.190	1.468
2005/2006	15.252	223	15.475	2.585	11.363	1.527
2006/2007	16.360	1.491	17.851	1.509	14.445	1.897
2007/2008	18.381	1.597	19.978	1.552	16.852	1.574
2008/2009	19.858	1.831	21.689	2.030	18.408	1.251
2009/2010	20.713	1.867	22.580	1.955	19.402	1.223

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 3: Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001-2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Arjantin						
2000/2001	1.217	0	1.217	245	96	876
2001/2002	1.200	0	1.200	270	50	880
2002/2003	1.200	0	1.200	337	53	810
2003/2004	1.220	0	1.220	316	54	850
2004/2005	1.300	0	1.300	370	55	875
2005/2006	1.430	0	1.430	312	58	1.060
2006/2007	1.470	0	1.470	360	55	1.055
2007/2008	1.360	0	1.360	400	55	905
2008/2009	1.400	5	1.405	250	55	1.100
2009/2010	1.000	7	1.007	260	45	702
Kıbrıs						
2000/2001	26	0	26	16	5	5
2001/2002	20	0	20	11	5	4
2002/2003	20	0	20	13	5	2
2003/2004	19	0	19	13	3	3
2004/2005	21	0	21	13	4	4
2005/2006	13	0	13	8	1	4
2006/2007	14	0	14	8	3	3
AB-27						
2006/2007	1.497	418	1.915	92	1.359	464
2007/2008	1.139	515	1.654	59	1.404	191
2008/2009	1.264	403	1.667	87	1.186	394
2009/2010	1.158	400	1.558	60	1.261	237
Yunanistan						
2000/2001	130	11	141	30	97	14
2001/2002	118	10	128	9	107	12
2002/2003	108	10	118	10	98	10
2003/2004	70	15	85	11	65	9
2004/2005	32	63	95	9	78	8
2005/2006	43	40	83	3	76	4
İsrail						
2000/2001	16	0	16	0	15	1
2001/2002	19	0	19	0	15	4
2002/2003	20	0	20	2	15	3
2003/2004	45	0	45	1	43	1
2004/2005	42	0	42	4	32	6
2005/2006	29	0	29	2	22	5
2006/2007	49	0	49	2	43	4
2007/2008	35	0	35	4	28	3
2008/2009	30	0	30	3	25	2
2009/2010	55	0	55	3	48	4

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 3 (Devam): Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001 - 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
İtalya						
2000/2001	610	41	651	33	222	396
2001/2002	547	86	633	26	281	326
2002/2003	528	99	627	32	297	298
2003/2004	534	93	627	32	292	303
2004/2005	583	86	669	40	309	320
2005/2006	603	93	696	35	357	304
Meksika						
2006/2007	1.922	1	1.923	351	1.265	307
2007/2008	2.229	1	2.230	500	1.330	400
2008/2009	2.000	1	2.001	460	1.221	320
2009/2010	2.040	1	2.041	470	1.244	327
Fas						
2000/2001	20	0	20	0	20	0
2001/2002	20	0	20	0	20	0
2002/2003	20	0	20	0	20	0
2003/2004	15	0	15	0	15	0
2004/2005	25	0	25	0	25	0
2005/2006	25	0	25	0	25	0
2006/2007	15	0	15	0	15	0
2007/2008	15	0	15	0	15	0
2008/2009	15	0	15	0	15	0
2009/2010	15	0	15	0	15	0
Güney Afrika						
2000/2001	119	0	119	40	10	69
2001/2002	169	0	169	80	16	73
2002/2003	182	17	199	131	17	51
2003/2004	183	0	183	115	20	48
2004/2005	183	0	183	98	31	54
2005/2006	184	7	191	100	12	79
2006/2007	195	0	195	110	10	75
2007/2008	230	10	240	166	12	62
2008/2009	214	50	264	143	11	110
2009/2010	260	45	305	180	15	110
İspanya						
2000/2001	960	39	999	531	200	268
2001/2002	1.037	41	1.078	506	363	209
2002/2003	920	63	983	519	265	199
2003/2004	1.130	37	1.167	555	403	209
2004/2005	729	85	814	360	332	122
2005/2006	945	35	980	512	100	368

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 3 (Devam): Dünya Limon Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001 - 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
ABD						
2000/2001	904	33	937	113	383	441
2001/2002	727	38	765	102	433	230
2002/2003	931	30	961	98	438	425
2003/2004	724	26	750	102	414	234
2004/2005	789	38	827	97	393	337
2005/2006	889	37	926	100	559	267
2006/2007	724	391	1.115	120	716	279
2007/2008	562	424	986	157	625	204
2008/2009	827	398	1.225	93	772	360
2009/2010	776	400	1.176	95	771	310
Dünya						
2000/2001	4.464	208	4.672	1.159	1.397	2.116
2001/2002	4.369	264	4.633	1.263	1.581	1.789
2002/2003	4.456	315	4.771	1.322	1.639	1.810
2003/2004	4.494	256	4.750	1.305	1.778	1.667
2004/2005	4.308	348	4.656	1.337	1.583	1.736
2005/2006	4.765	285	5.050	1.383	1.566	2.101
2006/2007	6.601	1.344	7.945	1.383	4.365	2.197
2007/2008	6.227	1.436	7.663	1.518	4.368	1.777
2008/2009	6.435	1.441	7.876	1.404	4.156	2.316
2009/2010	5.989	1.457	7.446	1.486	4.230	1.730

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 4: Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001- 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
Arjantin						
2000/2001	177	6	183	24	88	71
2001/2002	170	3	173	25	75	73
2002/2003	185	1	186	30	50	106
2003/2004	160	0	160	30	55	75
2004/2005	170	0	170	34	46	90
2005/2006	230	0	230	20	80	130
2006/2007	240	1	241	29	80	132
2007/2008	240	2	242	33	90	119
2008/2009	237	2	239	17	90	132
2009/2010	200	2	202	15	81	106
Çin						
2002/2003	1.526	4	1.530	13	1.517	0
2003/2004	1.642	2	1.644	15	1.629	0
2004/2005	1.800	2	1.802	11	1.791	0
2005/2006	1.867	4	1.871	27	1.844	0
2006/2007	2.025	3	2.028	51	1.977	0
2007/2008	2.230	3	2.233	101	2.132	0
2008/2009	2.520	6	2.526	102	2.424	0
2009/2010	2.900	5	2.905	115	2.790	0
Küba						
2000/2001	310	0	310	20	35	255
2001/2002	150	0	150	5	15	130
2002/2003	227	0	227	6	14	207
2003/2004	20	0	20	11	5	4
2004/2005	7	0	7	4	2	1
2005/2006	10	0	10	4	5	1
Kıbrıs						
2000/2001	38	0	38	27	3	8
2001/2002	38	0	38	25	3	10
2002/2003	39	0	39	28	2	9
2003/2004	39	0	39	28	3	8
2004/2005	38	0	38	26	2	10
2005/2006	42	0	42	25	1	16
AB-27						
2006/2007	82	399	481	17	438	26
2007/2008	91	430	521	21	495	5
2008/2009	85	399	484	21	458	5
2009/2010	82	400	482	20	457	5

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 4 (Devam): Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001- 2009/2010

	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	Taze İç Tüketim	İşlenme
İsrail						
2000/2001	286	0	286	63	21	202
2001/2002	251	0	251	68	20	163
2002/2003	255	0	255	64	20	171
2003/2004	237	0	237	70	23	144
2004/2005	271	0	271	87	24	160
2005/2006	265	0	265	75	25	165
2006/2007	242	0	242	81	4	157
2007/2008	242	0	242	81	17	144
2008/2009	232	0	232	85	5	142
2009/2010	245	0	245	80	6	159
Meksika						
2000/2001	320	9	329	7	282	40
2001/2002	297	8	305	5	265	35
2002/2003	281	12	293	7	247	39
2003/2004	409	9	418	10	339	69
2004/2005	304	9	313	9	188	116
2005/2006	387	7	394	13	260	121
2006/2007	313	9	322	12	230	80
2007/2008	425	10	435	14	321	100
2008/2009	390	14	404	11	293	100
2009/2010	410	10	420	10	310	100
Güney Afrika						
2000/2001	288	1	289	137	20	132
2001/2002	384	2	386	169	12	205
2002/2003	256	3	259	186	7	66
2003/2004	264	2	266	217	7	42
2004/2005	287	2	289	223	4	62
2005/2006	336	0	336	144	4	188
2006/2007	387	1	388	215	5	168
2007/2008	340	4	344	196	4	144
2008/2009	370	9	379	210	4	165
2009/2010	345	9	354	195	4	155
ABD						
2000/2001	2.233	19	2.252	387	623	1.242
2001/2002	2.199	27	2.226	397	602	1.227
2002/2003	1.872	17	1.889	353	539	997
2003/2004	1.964	19	1.983	396	549	1.038
2004/2005	924	14	938	228	354	356
2005/2006	1.118	17	1.135	252	312	571
2006/2007	1.476	22	1.498	332	387	779
2007/2008	1.404	14	1.418	270	434	714
2008/2009	1.183	12	1.195	247	398	550
2009/2010	1.110	9	1.119	245	324	550

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 4 (Devam): Dünya Greyfurt Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001- 2009/2010

Dünya						
2000/2001	3.807	339	4.146	758	1.422	1.966
2001/2002	3.654	356	4.010	799	1.353	1.858
2002/2003	4.773	355	5.128	787	2.741	1.600
2003/2004	4.877	384	5.261	897	2.983	1.381
2004/2005	3.943	302	4.245	715	2.734	796
2005/2006	4.412	222	4.634	716	2.726	1.192
2006/2007	4.945	829	5.774	872	3.560	1.342
2007/2008	5.139	840	5.979	851	3.902	1.226
2008/2009	5.177	803	5.980	825	4.061	1.094
2009/2010	5.472	817	6.289	827	4.387	1.075

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 5: Dünya Portakal Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001 - 2009/2010

	Başlangıçta Stoklar	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	İç tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Dağılımı
Avustralya								
2000/2001	18.404	13.026	24.103	55.533	2.487	46.000	7.046	55.533
2001/2002	7.046	26.077	29.628	62.751	2.491	49.000	46.327	62.751
2002/2003	11.260	13.077	25.153	49.490	1.905	46.000	1.585	49.490
2003/2004	1.585	14.615	42.533	58.733	2.251	49.000	7.482	58.733
2004/2005	7.482	16.923	29.500	53.905	2.166	49.000	2.739	53.905
2005/2006	2.739	13.615	28.574	44.928	1.767	42.000	1.161	44.928
2006/2007	1.161	10.461	32.500	44.122	1.600	41.500	1.022	44.122
2007/2008	1.022	11.538	30.000	42.560	1.750	40.000	810	42.560
2008/2009	810	10.385	30.500	41.695	1.800	39.000	895	41.695
2009/2010	895	10.850	33.000	44.745	1.750	42.254	741	44.745
Brezilya								
2000/2001	263000	978.000	0	1.241.000	1.075.000	15.000	151.000	1.241.000
2001/2002	151.000	1.354.000	0	1.505.000	1.250.000	15.000	240.000	1.505.000
2002/2003	240.000	1.151.000	0	1.391.000	1.317.000	18.000	56.000	1.391.000
2003/2004	56.000	1.482.000	0	1.538.000	1.417.000	20.000	101.000	1.538.000
2004/2005	101.000	1.285.000	0	1.386.000	1.345.000	23.000	18.000	1.386.000
2005/2006	18.000	1.440.000	0	1.458.000	1.415.000	28.000	15.000	1.458.000
2006/2007	15.000	1.480.000	0	1.495.000	1.298.000	31.000	166.000	1.495.000
2007/2008	166.000	1.315.000	0	1.481.000	1.275.000	34.000	172.000	1.481.000
2008/2009	172.000	1.280.000	0	1.452.000	1.305.000	34.000	113.000	1.452.000
2009/2010	113.000	1.330.000	0	1.443.000	1.320.000	35.000	88.000	1.443.000
AB-27								
2006/2007	50.000	161.066	666.836	877.902	13.662	854.240	10.000	877.902
2007/2008	10.000	113.706	785.000	908.706	14.736	878.970	15.000	908.706
2008/2009	15.000	102.306	879.721	997.027	12.484	969.543	15.000	997.027
2009/2010	15.000	107.806	825.000	947.806	12.000	920.806	15.000	947.806
İtalya								
2000/2001	15.000	38.000	40.000	93.000	43.000	20,395	29,605	93.000
2001/2002	29.605	31,521	16,394	77.520	13,375	39.550	24,595	77.520
2002/2003	24.595	37.000	19,957	81,552	13,335	43,217	25.000	81,552
2003/2004	25.000	40.500	25.000	90.500	15.000	44.500	31.000	90.500
2004/2005	31.000	42.000	22.000	95.000	17.000	46.000	32.000	95.000
2005/2006	32.000	48.000	20.000	100.000	17.000	83.000	0	100.000
Japonya								
2000/2001	10.000	200	116.245	126.445	0	111.445	15.000	126.445
2001/2002	15.000	200	96.629	111.829	0	96.829	15.000	111.829
2002/2003	15.000	200	96.575	111.775	0	96.775	15.000	111.775
2003/2004	15.000	0	83.989	98.989	0	90.989	8.000	98.989
2004/2005	8.000	0	101.32	109.320	0	91.320	18.000	109.320
2005/2006	18.000	0	90.975	108.975	0	91.975	17.000	108.975
2006/2007	17.000	0	89.741	106.741	0	89.741	17.000	106.741
2007/2008	17.000	0	68.726	85.726	0	75.726	10.000	85.726
2008/2009	10.000	0	66.214	76.214	0	71.214	5.000	76.214
2009/2010	5.000	0	65.000	70.000	0	65.000	5.000	70.000

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 5 (Devam): Dünya Portakal Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton)
2000/2001 - 2009/2010

	Başlangıçta Stoklar	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	İç tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Dağılımı
Türkiye								
2000/2001	1.816	10.700	2.388	14.904	220	12.800	1.884	14.904
2001/2002	1.884	12.500	2.681	17.065	240	14.500	2.325	17.065
2002/2003	2.325	12.500	2.761	17.586	652	14.600	2.334	17.586
2003/2004	2.334	12.500	4.065	18.899	439	15.800	2.660	18.899
2004/2005	2.660	10.000	5.525	18.185	900	15.785	1.500	18.185
2005/2006	1.500	10.000	6.000	17.500	700	15.500	1.300	17.500
2006/2007	1.300	9.100	6.400	16.800	1.650	13.950	1.200	16.800
2007/2008	1.200	8.700	7.000	16.900	1.400	14.400	1.100	16.900
2008/2009	1.100	8.800	6.900	16.800	1.350	14.350	1.100	16.800
2009/2010	1.100	8.800	6.800	16.700	1.400	14.200	1.100	16.700
ABD								
2000/2001	459.130	987.682	183.463	1.630.275	87.193	1.046.266	496.816	1.630.275
2001/2002	496.816	1.020.359	134.239	1.651.414	128.907	1.030.173	492.334	1.651.414
2002/2003	492.334	890.045	207.030	1.589.409	73.274	1.015.019	501.116	1.589.409
2003/2004	501.116	1.043.465	158.155	1.702.736	87.652	1.030.742	584.342	1.702.736
2004/2005	584.342	693.977	254.383	1.532.702	84.839	1.004.525	443.338	1.532.702
2005/2006	443.338	702.763	212.678	1.358.779	98.053	934.240	326.486	1.358.779
2006/2007	326.486	633.767	283.808	1.244.061	87.257	886.804	270.000	1.244.061
2007/2008	270.000	830.101	291.541	1.391.642	97.659	829.384	464.599	1.391.642
2008/2009	464.599	755.422	227.632	1.447.653	89.760	869.598	488.295	1.447.653
2009/2010	488.295	603.188	277.897	1.369.380	86.170	838.000	445.210	1.369.380
Dünya								
2000/2001	785.455	2.194.893	519.704	3.500.052	1.374.044	1.393.523	732.485	3.500.052
2001/2002	732.485	2.584.197	450.056	3.766.738	1.550.799	1.404.228	811.711	3.766.738
2002/2003	811.711	2.244.435	556.456	3.612.602	1.561.631	1.426.416	624.555	3.612.602
2003/2004	624.555	2.719.010	548.915	3.892.480	1.692.154	1.450.386	749.940	3.892.480
2004/2005	749.940	2.231.753	658.466	3.640.159	1.682.326	1.429.397	528.436	3.640.159
2005/2006	528.436	2.382.065	567.353	3.477.854	1.654.720	1.447.849	375.285	3.477.854
2006/2007	425.285	2.415.534	1.383.643	4.224.462	1.503.869	2.238.717	481.876	4.224.462
2007/2008	479.572	2.427.948	1.491.044	4.398.564	1.521.089	2.196.696	680.779	4.398.564
2008/2009	680.779	2.283.521	1.461.894	4.426.194	1.510.196	2.282.723	633.275	4.426.194
2009/2010	633.275	2.173.857	1.453.902	4.261.034	1.524.385	2.176.892	559.757	4.261.034

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 6: Dünya Mandalına Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (Ton) 2000/2001- 2007/2008

	Başlangıçta Stoklar	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	İç tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Dağılımı
İsrail								
2000/2001	2.000	14.000	24.000	40.000	25.000	13.000	2.000	40.000
2001/2002	2.000	15.000	20.000	37.000	20.000	15.000	2.000	37.000
2002/2003	2.000	12.500	25.000	39.500	22.500	13.000	4.000	39.500
2003/2004	4.000	8.000	20.000	32.000	19.500	12.000	500	32.000
2004/2005	500	23.000	16.000	39.500	24.500	14.000	1.000	39.500
2005/2006	1.000	16.200	17.000	34.200	19.500	14.500	200	34.200
2006/2007	200	18.920	14.500	33.620	21.900	11.420	300	33.620
2007/2008	300	27.650	8.000	35.950	23.500	12.000	450	35.950
Japonya								
2000/2001	10.000	8.600	0	18.600	0	14.600	4.000	18.600
2001/2002	4.000	9.800	0	13.800	0	10.800	3.000	13.800
2002/2003	3.000	9.000	0	12.000	0	11.000	1.000	12.000
2003/2004	1.000	13.500	0	14.500	0	11.500	3.000	14.500
2004/2005	3.000	9.500	0	12.500	0	10.500	2.000	12.500
2005/2006	2.000	9.500	0	11.500	0	10.000	1.500	11.500
2006/2007	1.500	8.500	0	10.000	0	9.000	1.000	10.000
2007/2008	1.000	9.000	0	10.000	0	9.000	1.000	10.000
Dünya								
2000/2001	12.000	22.600	24.000	58.600	25.000	27.600	6.000	58.600
2001/2002	6.000	24.800	20.000	50.800	20.000	25.800	5.000	50.800
2002/2003	5.000	21.500	25.000	51.500	22.500	24.000	5.000	51.500
2003/2004	5.000	21.500	20.000	46.500	19.500	23.500	3.500	46.500
2004/2005	3.500	32.500	16.000	52.000	24.500	24.500	3.000	52.000
2005/2006	3.000	25.700	17.000	45.700	19.500	24.500	1.700	45.700
2006/2007	1.700	27.420	14.500	43.620	21.900	20.420	1.300	43.620
2007/2008	1.300	36.650	8.000	45.950	23.500	21.000	1.450	45.950

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 7: Dünya Limon Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (1000 Ton) 2000/2001- 2007/2008

	Başlangıç Stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	İç Tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Dağıtım
Yunanistan								
2000/2001	788	840	50	1.678	0	1.400	278	1.678
2001/2002	278	700	250	1.228	1	1.152	75	1.228
2002/2003	75	600	300	975	1	897	77	975
2003/2004	77	560	221	858	211	630	17	858
2004/2005	17	500	386	903	220	650	33	903
2005/2006	33	260	320	613	100	500	13	613
2006/2007	13	230	1.000	1.243	360	800	83	1.243
2007/2008	83	200	3.000	3.283	610	1.300	1.373	3.283
İtalya								
2000/2001	0	88.317	0	88.317	0	75.317	13.000	88.317
2001/2002	13.000	72.700	0	85.700	6.807	71.469	7.424	85.700
2002/2003	7.424	83.634	3.000	94.058	13.237	67.821	13.000	94.058
2003/2004	13.000	77.000	3.200	93.200	11.800	68.400	13.000	93.200
2004/2005	13.000	84.000	420	97.420	13.000	70.920	13.500	97.420
2005/2006	13.500	79.800	450	93.750	13.000	70.000	10.750	93.750
2006/2007	10.750	79.800	450	91.000	13.000	70.000	8.000	91.000
Japonya								
2000/2001	2.000	0	11.749	13.749	0	11.749	2.000	13.749
2001/2002	2.000	0	12.506	14.506	0	13.006	1.500	14.506
2002/2003	1.500	0	9.995	11.495	0	10.995	500	11.495
2003/2004	500	0	10.200	10.700	0	10.200	500	10.700
2004/2005	500	0	11.851	12.351	0	11.851	500	12.351
2005/2006	500	0	12.918	13.418	0	12.418	1.000	13.418
2006/2007	1.000	0	13.799	14.799	0	12.799	2.000	14.799
2007/2008	2.000	0	13.000	15.000	0	13.000	2.000	15.000
Dünya								
2000/2001	2.788	89.157	11.799	103.744	0	88.466	15.278	103.744
2001/2002	15.278	73.400	12.756	101.434	6.808	85.627	8.999	101.434
2002/2003	8.999	84.234	13.295	106.528	13.238	79.713	13.577	106.528
2003/2004	13.577	77.560	13.621	104.758	12.011	79.230	13.517	104.758
2004/2005	13.517	84.500	12.657	110.674	13.220	83.421	14.033	110.674
2005/2006	14.033	80.060	13.688	107.781	13.100	82.918	11.763	107.781
2006/2007	11.763	80.030	15.249	107.042	13.360	83.599	10.083	107.042
2007/2008	2.083	200	16.000	18.283	610	14.300	3.373	18.283

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 8: Dünya Greyfurt Suyu Üretim, Kullanım ve Ticareti (Ton) 2000/2001- 2007/2008

	Başlangıçta Stoklar	Üretim	İthalat	Toplam Arz	İhracat	İç tüketim	Bitiş Stokları	Toplam Dağılımı
İsrail								
2000/2001	0	101.000	28.000	129.000	80.000	27.000	22.000	129.000
2001/2002	22.000	81.000	12.000	115.000	78.000	21.000	16.000	115.000
2002/2003	16.000	71.000	15.000	102.000	70.000	25.000	7.000	102.000
2003/2004	7.000	74.000	17.000	98.000	67.000	26.000	5.000	98.000
2004/2005	5.000	78.500	14.000	97.500	65.500	27.000	5.000	97.500
2005/2006	5.000	81.500	13.000	99.500	67.000	27.500	5.000	99.500
2006/2007	5.000	76.032	14.500	95.532	65.700	23.832	6.000	95.532
2007/2008	6.000	77.970	12.000	95.970	67.000	24.300	4.670	95.970
Japonya								
2000/2001	2.000	0	24.794	26.794	0	24.794	2.000	26.794
2001/2002	2.000	0	29.925	31.925	0	30.925	1.000	31.925
2002/2003	1.000	0	31.272	32.272	0	31.272	1.000	32.272
2003/2004	1.000	0	32.128	33.128	0	32.128	1.000	33.128
2004/2005	1.000	0	37.879	38.879	0	33.879	5.000	38.879
2005/2006	5.000	0	21.733	26.733	0	25.733	1.000	26.733
2006/2007	1.000	0	22.134	23.134	0	22.134	1.000	23.134
2007/2008	1.000	0	22.000	23.000	0	22.000	1.000	23.000
Dünya								
2000/2001	2.000	101.000	52.794	155.794	80.000	51.794	24.000	155.794
2001/2002	24.000	81.000	41.925	146.925	78.000	51.925	17.000	146.925
2002/2003	17.000	71.000	46.272	134.272	70.000	56.272	8.000	134.272
2003/2004	8.000	74.000	49.128	131.128	67.000	58.128	6.000	131.128
2004/2005	6.000	78.500	51.879	136.379	65.500	60.879	10.000	136.379
2005/2006	10.000	81.500	34.733	126.233	67.000	53.233	6.000	126.233
2006/2007	6.000	76.032	36.634	118.666	65.700	45.966	7.000	118.666
2007/2008	7.000	77.970	34.000	118.970	67.000	46.300	5.670	118.970

Kaynak: ABD Tarım Bakanlığı Ekonomik Araştırma Servisi

Ek Tablo 9: Dünya Portakal Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)

Ülkeler	2005	2006	2007	2008
Arnavutluk	460.6	433.5	365.1	488.7
Cezayir	359.8	395.7	436.9	489.3
Arjantin	134.3	190.6	202.9	177.5
Avustralya	473.6	406.8	553.5	520.1
Azerbaycan	176.6	667.0	1164.4	1131.9
Brezilya	47.1	54.8	64.1	36.1
Şili	166.1	201.3	204.6	172.2
Çin	229.5	349.9	305.1	392.9
Küba	196.0	196.0	196.0	359.0
Kıbrıs	405.5	447.1	606.2	610.3
Ekvator	111.0	100.5	186.8	182.1
Mısır	130.8	141.3	183.5	196.4
Fransa	372.5	409.1	481.4	496.0
Yunanistan	266.1	237.6	260.0	320.4
İsrail	243.7	359.1	336.5	493.0
Japonya	1270.9	1194.6	1321.8	1071.0
Meksika	59.9	85.6	98.0	85.3
Fas	192.0	266.2	391.0	409.0
Portekiz	516.6	451.8	500.7	541.8
İspanya	276.6	219.4	240.0	339.1
Sri Lanka	434.9	372.6	473.3	516.0
ABD	114.0	158.0	255.0	175.0

Kaynak: <http://faostat.fao.org/site/570/DesktopDefault.aspx?PageID=570#ancor>

Ek Tablo 10: Dünya Mandalına Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)

Ülkeler	2005	2006	2007	2008
Arnavutluk	781.0	642.7	697.1	834.4
Cezayir	417.5	459.0	506.9	567.7
Arjantin	549.7	591.1	780.9	891.0
Avustralya	962.4	964.3	1274.6	1132.4
Azerbaycan	633.0	953.0	1164.4	1217.1
Bolivya	213.2	209.4	255.9	301.4
Bosna Hersek	467.5	231.1	241.0	348.3
Brezilya	82.6	96.1	113.8	64.0
Çin	215.9	231.3	267.4	329.0
Hırvatistan	779.4	409.8	496.6	597.8
Küba	391.0	391.0	391.0	391.0
Kıbrıs	399.1	392.5	413.6	464.7
Ekvador	84.4	76.4	81.1	81.9
Mısır	112.1	121.1	131.9	144.7
Fransa	477.9	524.9	617.6	636.3
Yunanistan	517.2	488.7	592.8	728.6
İran	274.5	249.8	362.4	231.7
İsrail	372.6	576.1	599.6	881.3
İtalya	511.3	459.2	481.4	
Japonya	1313.6	1451.8	1679.6	1430.0
Ürdün	89.1	156.3	213.7	118.2
Kenya	367.6	413.3	460.6	470.3
Lübnan	339.5	464.1	464.3	511.1
Malezya		490.8	497.6	533.1
Meksika	106.4	114.5	99.2	85.4
Fas	348.9	268.5	453.3	550.9
Yeni Zelanda	760.7	649.5	824.4	808.3
Pakistan	163.0	175.5	198.3	186.4
Filipinler	279.1	277.6	356.8	311.1
Portekiz	623.6	488.8	539.2	564.3
Kore	1241.0	904.6	985.7	923.5
Güney Afrika	187.5	192.9	203.7	206.0
İspanya	312.7	249.7	305.0	375.4
Sudan	634.3	762.2		919.6
Tayland	385.8	349.9	430.8	469.8
Tunus	486.3	503.5	463.9	526.7
ABD	337.0	276.0	384.0	370.0
Venezuela	393.9	466.1	583.8	827.3
Yemen	738.0	831.0	916.8	1082.6

Kaynak: <http://faostat.fao.org/site/570/DesktopDefault.aspx?PageID=570#ancor>

Ek Tablo 11: Dünya Limon Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)

Ülkeler	2005	2006	2007	2008
Arnavutluk	851.1	734.5	752.4	1168.2
Cezayir	344.9	379.3	416.6	466.6
Arjantin	933.7	1004.2	1417.7	1617.6
Avustralya	656.9	739.8	1006.3	978.5
Azerbaycan	909.6	1573.0	1746.6	3164.5
Brezilya	68.7	79.9	94.3	53.1
Şili	162.2	204.5	234.7	369.8
Çin	1028.9	1378.4	1425.3	1703.9
Ekvator	147.0	133.1	147.7	149.1
Mısır	193.4	208.8	300.0	320.5
Fransa	548.1	602.1	708.5	730.1
Yunanistan	522.7	441.4	531.8	1185.0
İsrail	323.3	410.8	517.7	2001.1
İtalya	602.9	623.6	673.1	
Malezya	398.7	482.6	503.4	533.8
Meksika	132.2	163.6	194.5	194.7
Fas	444.6	277.3	448.4	554.8
Yeni Zelanda	521.2	324.8	795.0	738.0
Portekiz	549.3	407.0	445.2	439.4
Güney Afrika	174.6	228.3	313.5	355.3
İspanya	322.7	173.4	379.3	704.4
ABD	237.0	307.0	464.0	771.0
Uruguay	230.9	236.9	362.6	762.2

Kaynak: <http://faostat.fao.org/site/570/DesktopDefault.aspx?PageID=570#ancor>

Ek Tablo 12: Dünya Greyfurt Üretici Fiyatları (ABD \$/ Ton)

Ülkeler	2005	2006	2007	2008
Cezayir	345.4	379.8	419.4	469.7
Arjantin	326.9	351.5	417.2	476.1
Avustralya	643.9	662.9	796.6	774.7
Bangladeş	421.2	412.8	429.1	472.8
Belize	66.9	68.9	73.3	76.2
Bolivya	61.1	62.2	68.4	87.2
Brezilya	48.1	55.9	66.0	37.1
Çin	273.1	292.7	333.7	410.5
Küba	211.0	211.0	211.0	373.0
Kıbrıs	330.0	370.7	432.3	461.8
Ekvador	91.6	82.9	96.7	97.6
Mısır	120.5	130.1	104.7	114.1
Fransa	351.4	386.0	454.2	468.0
Yunanistan	323.9	301.4	329.0	351.6
Hindistan	260.5	269.8	318.8	330.1
İran	188.2	249.7	269.4	451.9
İsrail	330.2	342.0	265.1	384.6
İtalya	572.5	587.1	646.4	
Kenya	174.1	195.7	218.0	222.6
Malezya	380.6	535.0	465.6	508.1
Mali	759.7	765.7	674.9	787.5
Malta	186.5	188.7	211.5	229.2
Meksika	148.1	103.0	152.1	105.2
Yeni Zelanda	281.7	240.6	293.5	282.4
Paraguay	34.7	42.1	49.9	61.6
Peru	103.2	94.7	108.8	123.1
Filipinler	268.0	341.0	385.2	404.3
Portekiz	326.1	285.2	316.9	344.7
Porto Riko	89.0	94.0	113.0	118.4
Güney Afrika	123.2	151.7	231.7	263.3
İspanya	246.7	224.8	293.3	232.8
Sudan	127.3	1148.8		956.9
Tayland	314.3	285.1	352.0	383.9
Tunus	378.2	356.9	347.5	378.2
ABD	349.0	241.0	143.0	132.0
Uruguay	253.6	338.5	365.8	549.9
Venezuela	79.0	87.9	101.8	161.7

Kaynak: <http://faostat.fao.org/site/570/DesktopDefault.aspx?PageID=570#ancor>

Ek Tablo 13: Türkiye’de Turunçgil Üretimi (2002 - 2009) (Ton)

ÜRÜN	ÜRETİM (TON)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Limon	525.000	550.000	600.000	600.000	710.401	651.767	672.452	783.587
Turunç	3.000	2.650	2.500	3.000	2.985	2.972	3.090	2.901
Greyfurt (Altıntop)	125.000	135.000	135.000	150.000	179.988	162.621	167.765	190.973
Portakal (Washington)			980.000	1.100.000	1.221.866	1.112.345	1.121.723	1.335.805
Portakal (Yafa)			70.000	75.000	68.403	68.649	69.673	78.280
Portakal (Diğer)			250.000	270.000	245.537	245.971	235.760	275.836
Toplam Portakal	1.250.000	1.250.000	1.300.000	1.445.000	1.535.806	1.426.965	1.427.156	1.689.921
Mandalina (Satsuma)			400.000	420.000	481.048	442.347	455.255	504.095
Mandalina (Clementin)			75.000	80.000	80.797	61.498	61.763	76.517
Mandalina (King)			5.000	5.000	5.153	5.177	5.865	9.521
Mandalina (Diğer)			190.000	210.000	224.257	235.317	233.590	256.257
Toplam Mandalina	590.000	550.000	670.000	715.000	791.255	744.339	756.473	846.390
TOPLAM	2.493.000	2.487.650	2.707.500	2.913.000	3.220.435	2.988.664	3.026.936	3.513.772

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 14: Türkiye’de Bölgelere Göre Turunçgil Üretimi (Ton) (2005-2009)

Bölge	Ürün adı	ÜRETİM (TON)				
		2005	2006	2007	2008	2009
Batı Marmara	Limon	101		122	240	240
	Portakal (Washington)	100	360	300	420	420
	Mandalina (Satsuma)	6.402	9.574	21.405	34.497	34.857
	Mandalina (Diğer)	21	20	12	12	10
	Toplam Mandalina	6.423	9.594	21.417	34.509	34.867
	Batı Marmara Toplamı	6.624	9.954	21.839	35.169	35.527
Ege	Limon	42.003	52.454	49.755	41.382	54.463
	Turunç	707	666	577	598	608
	Greyfurt (Altıntop)	1.354	2.172	2.090	2.261	2.632
	Portakal (Washington)	77.659	117.244	121.940	86.878	179.215
	Portakal (Yafa)	1.048	942	941	991	1037
	Portakal (Diğer)	17.464	15.697	24.909	24.318	22.888
	Toplam Portakal	96.171	133.883	147.790	112.187	203.140
	Mandalina (Satsuma)	119.019	135.459	114.123	113.684	125.660
	Mandalina (Clementin)	29.762	29.143	6.189	7.018	7.788
	Mandalina (King)	643	321	248	229	281
	Mandalina (Diğer)	7.494	8.388	4.653	4.955	4.936
	Toplam Mandalina	156.918	173.311	125.213	125.886	138.665
	Ege Toplamı	297.153	362.486	325.425	282.314	399.508
	Akdeniz	Limon	557.594	657.657	601.612	630.573
Turunç		2.286	2.311	2.395	2.492	2.293
Greyfurt (Altıntop)		148.641	177.808	160.520	165.494	188.331
Portakal (Washington)		1.021.705	1.103.718	989.594	1.033.882	1.155.212
Portakal (Yafa)		73.815	67.351	67.594	68.560	77.128
Portakal (Diğer)		251.459	228.538	219.793	210.574	252.083
Toplam Portakal		1.346.979	1.399.607	1.276.981	1.313.016	1.484.423
Mandalina (Satsuma)		291.072	332.951	302.994	303.201	339.608
Mandalina (Clementin)		50.238	51.654	55.275	54.738	68.721
Mandalina (King)		4.357	4.832	4.929	5.636	9.240
Mandalina (Diğer)		199.971	213.763	229.989	228.081	250.748
Toplam Mandalina		545.638	603.200	593.187	591.656	668.317
Akdeniz Toplamı		2.601.138	2.840.583	2.634.695	2.703.231	3.071.990

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 14 (Devam): Türkiye’de Bölgelere Göre Turunçgil Üretimi (Ton) (2005-2009)

Bölge	Ürün adı	ÜRETİM (TON)				
		2005	2006	2007	2008	2009
Batı Karadeniz	Limon	1	0	0	0	0
	Portakal (Washington)	0	0	1	1	
	Mandalina (Satsuma)	1	0	1	1	7
	Mandalina (Diğer)	0	0	0	1	1
	Toplam Mandalina	2	0	2	3	8
	Batı Karadeniz Toplamı	2	0	2	5	8
Doğu Karadeniz	Limon	301	290	278	257	258
	Turunç	7	8	0	0	0
	Greyfurt (Altıntop)	5	8	11	10	10
	Portakal (Washington)	536	544	510	542	958
	Portakal (Yafa)	137	110	114	122	115
	Portakal (Diğer)	1.077	1302	1269	868	865
	Toplam Portakal	1.750	1.956	1.893	1.532	1.938
	Mandalina (Satsuma)	3.506	3.064	3.825	3.872	3.963
	Mandalina (Clementin)	0	0	34	7	8
	Mandalina (Diğer)	2.514	2086	662	541	562
	Toplam Mandalina	6.020	5.150	4.521	4.420	4.533
Doğu Karadeniz Toplamı	8.083	7.412	6.703	6.219	6.739	
GENEL TOPLAM	2.913.000	3.220.435	2.988.664	3.026.936	3.513.772	

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 15: Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Fransa	256	389	42	93	42	58	8	19	46	69
Hollanda	1.235	3.141	999	3.153	353	582	611	967	408	677
Almanya	3.379	5.099	1.268	2.037	1.352	1.796	838	1.159	1.288	1.820
İtalya	73	191	5	22	0	0	0	0	25	42
İngiltere	3.232	10.337	710	3.280	539	1.870	339	512	277	416
Danimarka	24	49	1	3	0	0	0	0	5	7
Yunanistan	114	222	55	116	161	220	78	128	61	103
İspanya	2.893	7.748	0	0	0	0	0	0	0	0
Belçika	67	127	84	232	41	59	151	215	230	351
Norveç	30	57	36	78	40	63	17	18	15	23
İsveç	114	249	32	81	26	30	80	127	65	91
Avusturya	349	634	633	1.242	136	285	57	68	154	209
İsviçre	25	34	44	97	56	80	46	57	61	82
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	17	19
Letonya	146	327	186	465	33	68	42	76	309	503
Litvanya	37	100	27	60	3	7	26	48	26	39
Polonya	664	1.294	392	987	291	540	303	547	774	1.366
Çek Cum.	184	476	169	382	190	377	359	542	893	1.388
Slovakya	89	142	35	91	41	83	36	66	139	194
Macaristan	507	1.069	223	593	339	647	450	789	711	1.112
Romanya	9.373	23.964	13.241	33.467	10.446	21.112	8.993	15.852	8.103	14.167
Bulgaristan	870	2.623	1.435	4.172	1.314	3.111	1.211	2.464	2.955	5.870
Arnavutluk	58	173	34	115	15	26	3	5	4	13
Ukrayna	12.342	29.740	12.755	30.563	11.619	20.139	12.545	20.008	19.421	29.753
Beyaz Rusya	314	696	200	479	294	557	418	631	1.427	2.043
Moldova	426	1.470	589	2.232	970	2.157	1.188	2.284	1.097	1.978
Rusya Fed.	25.939	67.201	37.322	84.149	35.494	62.593	30.868	47.403	59.240	84.686
Gürcistan	1.647	5.152	2.333	6.936	3.503	6.812	4.317	7.904	5.632	8.858
Azerbeycan	576	1.572	1.158	3.048	2.707	5.513	2.967	5.422	2.814	4.085
Kazakistan	13	36	54	106	93	193	102	184	380	634
Türkmenistan	0	0	0	0	0	0	29	35	185	478
Özbekistan	40	98	104	261	570	1.132	239	429	367	566
Tacikistan	32	64	22	64	0	0	81	128	30	45
Kırgızistan	44	95	58	161	206	403	107	198	83	137
Slovenya	5	7	285	698	3	6	5	7	35	61
Hırvatistan	218	429	359	909	63	89	128	167	321	582
Bosna-Hersek	678	1.874	988	2.689	686	1.520	714	1.198	1.528	2.936
Sırbistan-Karadağ	1.317	3.349	0	0	0	0	0	0	0	0
Kosova	0	0	94	286	76	227	147	287	246	512
Makedonya	1.582	4.375	1.513	3.891	1.071	2.152	936	1.580	1.389	2.745

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 15 (Devam): Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Karadag	0	0	126	341	318	792	138	266	487	1.079
Sirbistan	0	0	2.252	5.896	1.121	2.226	1.026	1.548	1.433	2.671
Cezayir	0	0	0	0	174	247	0	0	0	0
Güney Afrika	0	0	35	82	50	59	14	19	34	42
ABD.	10	18	0	0	16	23	0	0	13	21
K.K.Türk.Cum.	18	38	281	1.785	0	0	0	0	11	22
Suriye	0	0	0	0	915	1.883	85	171	514	870
Irak	872	2.571	13.145	36.870	7.923	16.207	16.498	30.808	41.365	68.672
İran	0	0	0	0	3.980	11.628	5.771	11.711	10.680	24.669
Ürdün	34	95	216	655	163	314	35	56	531	807
Suudi Arabistan	2.870	8.287	2.385	5.872	2.025	3.640	2.303	3.601	1.449	2.074
Kuveyt	451	1.705	107	308	23	51	58	111	3	6
Bahreyn	0	0	0	0	0	0	3	5	28	44
B.A.E.	16	53	0	0	16	32	220	412	38	56
Umman	2	7	17	45	55	114	19	29	53	81
Yemen	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Malezya	0	0	0	0	0	0	5	9	11	17
Ege Ser. Bölge	17	26	0	0	11	7	13	8	1	1
Mersin Ser. Bölge	2.736	6.121	3.176	7.207	2.235	3.715	962	1.384	1.653	2.451
Toplam	75.918	193.538	99.249	246.360	91.843	175.525	95.681	161.754	169.066	272.242

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 16: Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalına İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Fransa	438	970	336	801	477	820	466	655	310	433
Hollanda	2.541	4.929	2.646	5.218	1.845	3.242	3.035	4.385	4.420	6.651
Almanya	3.594	6.040	3.274	6.214	3.068	4.179	3.498	4.271	3.870	5.163
İtalya	34	44	0	0	1	1	39	67	58	83
İngiltere	8.019	16.474	1.104	2.269	1.948	2.892	1.565	2.488	6.820	8.915
Danimarka	1	1	0	2	25	49	3	3	32	43
Yunanistan	35	75	28	47	9	15	24	32	86	118
İspanya	19	40	0	0	0	0	0	0	0	0
Belçika	370	705	373	823	609	1.068	926	1.290	1.885	2.895
Norveç	38	53	47	79	31	28	56	69	74	73
İsveç	26	66	23	46	23	30	29	39	41	59
Avusturya	1.232	1.896	2.573	4.371	1.421	1.482	1.883	2.519	1.042	1.086
İsviçre	91	98	12	21	118	228	202	322	287	380
Estonya	0	0	0	1	1	3	0	0	29	47
Letonya	106	254	58	137	47	92	31	50	315	499
Litvanya	74	131	88	171	39	70	3	5	29	39
Polonya	1.479	3.098	603	1.516	378	704	223	317	2.171	3.358
Çek Cum.	591	981	1.757	3.435	1.055	1.570	1.798	2.861	1.718	2.263
Slovakya	550	867	338	627	106	133	413	616	531	671
Macaristan	1.182	2.177	456	1.092	289	459	764	1.267	1.667	1.979
Romanya	8.019	22.649	11.378	27.505	14.257	24.153	15.977	25.573	15.994	25.351
Bulgaristan	1.443	4.188	3.098	8.742	1.622	4.125	2.825	6.202	3.169	7.105
Arnavutluk	334	1.076	157	414	72	137	51	76	216	458
Ukrayna	21.863	47.081	35.602	77.510	29.416	47.605	35.109	53.422	36.567	53.263
Beyaz Rusya	413	827	1.016	2.213	811	1.601	813	1.007	489	654
Moldova	771	2.689	1.123	3.603	2.051	4.373	2.525	4.552	2.518	4.410
Rusya Fed.	30.101	70.610	41.549	83.985	66.214	107.182	78.532	115.920	102.105	136.607
Gürcistan	43	147	54	135	121	238	138	250	178	271
Azerbaycan	3	10	42	141	377	686	592	955	769	1.142
Kazakistan	6	8	1	0	4	7	58	81	82	125
Türkmenistan	0	0	0	0	0	0	1	2	13	16
Özbekistan	1	1	0	0	9	19	19	26	49	65
Tacikistan	8	13	0	0	0	0	1	1	0	0
Kırgızistan	3	6	16	40	32	63	28	37	42	50
Slovenya	514	951	176	400	141	242	267	306	88	139
Hırvatistan	240	401	145	316	155	303	56	85	220	340
Bosna-Hersek	1.134	2.843	622	1.738	578	1.147	1.050	1.686	1.320	2.011

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 16 (Devam): Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalına İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Sırbistan-Karadağ	3.666	8.137	0	0	0	0	0	0	0	0
Kosova	0	0	280	855	336	909	653	1.237	597	1.147
Makedonya	2.847	6.212	3.025	6.041	2.369	3.822	3.187	5.050	3.668	5.564
Karadağ	0	0	129	363	83	188	37	58	58	101
Sırbistan	0	0	3.350	7.271	2.704	4.644	3.331	5.030	3.597	5.111
Mısır	9	25	0	0	0	0	0	0	0	0
Sudan	0	0	11	21	0	0	0	0	0	0
Liberya	12	22	0	0	0	0	0	0	0	0
Güney Afrika	0	0	84	175	76	125	71	106	77	104
Kanada	0	0	0	0	19	26	0	0	0	0
K.K.T.C	7	12	0	0	0	0	0	0	0	0
Suriye	0	0	0	0	419	739	0	0	105	168
Irak	56	158	2.097	7.040	2.442	4.637	14.866	25.975	33.614	54.189
İran	0	0	0	0	87	172	773	1.499	1.051	1.783
Ürdün	0	0	15	42	0	0	18	29	10	13
S. Arabistan	7.377	20.869	8.458	20.491	8.950	15.407	10.436	15.522	12.293	17.237
Kuveyt	196	680	85	251	23	56	378	678	309	570
Bahreyn	0	0	0	0	0	0	36	63	81	138
Katar	0	0	0	0	0	0	28	43	33	62
B.A.E.	8	26	0	0	98	165	203	333	361	603
Umman	2	7	11	27	16	35	14	21	15	24
Kes.Ülke ve Böl.	0	0	64	203	0	0	84	138	147	236
Mersin Ser. Böl.	9.816	17.786	10.947	22.722	10.736	18.061	8.973	14.103	7.947	10.270
Toplam	109.312	246.337	137.253	299.126	155.708	257.935	196.089	301.325	253.169	364.082

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 17: Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Fransa	671	1.147	394	676	409	373	294	248	416	478
Hollanda	2.660	4.731	2.692	4.786	4.943	4.940	6.713	5.561	5.259	6.239
Almanya	4.790	7.332	3.765	6.637	6.788	6.977	6.777	5.475	7.248	8.886
İtalya	1.645	2.882	1.038	1.759	1.774	1.998	1.391	1.231	2.779	3.467
İngiltere	1.664	2.649	1.324	2.115	2.982	3.602	3.129	2.856	4.433	5.864
Danimarka	29	48	77	141	104	130	107	60	587	759
Yunanistan	13.721	25.503	6.749	13.127	6.019	9.038	8.324	10.034	12.278	18.712
İspanya	11	20	12	21	0	0	0	0	78	85
Belçika	287	542	290	539	496	606	1.144	1.259	722	1.056
Norveç	48	85	136	286	121	134	254	222	179	267
İsveç	69	118	30	67	52	56	136	140	308	385
Finlandiya	0	0	0	0	0	0	0	0	61	97
Avusturya	373	653	103	203	678	614	228	196	342	440
İsviçre	35	52	9	15	93	147	15	12	19	19
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5
Estonya	32	67	1	2	1	2	11	12	49	65
Letonya	628	1.280	338	733	972	1.184	819	738	1.043	1.417
Litvanya	755	1.321	517	1.086	1.327	1.496	1.202	801	1.150	1.426
Polonya	9.992	17.405	5.492	10.663	12.034	11.896	9.677	8.165	12.555	16.157
Çek Cum.	2.892	4.722	1.816	3.474	4.802	5.159	4.478	4.602	6.983	8.992
Slovakya	757	1.468	452	912	736	763	391	389	1.553	2.028
Macaristan	4.428	7.899	2.717	5.294	3.498	4.193	3.750	3.828	3.146	4.321
Romanya	9.717	22.688	12.376	29.097	12.492	19.583	11.061	13.042	16.547	24.484
Bulgaristan	2.569	7.316	2.767	7.819	3.709	6.190	5.404	7.450	8.213	13.121
Arnavutluk	341	885	293	684	305	574	182	281	436	765
Ukrayna	17.780	38.881	17.939	39.379	21.687	34.460	24.601	27.753	27.021	40.562
Beyaz Rusya	1.369	2.692	1.192	2.534	2.091	3.089	3.004	2.660	2.495	3.245
Moldova	602	2.061	744	2.690	1.105	2.378	1.360	2.004	1.667	2.972
Rusya Fed.	50.080	107.539	43.691	87.073	62.102	93.230	63.930	69.398	73.051	105.578
Gürcistan	509	1.540	739	1.836	862	1.633	946	1.586	1.280	2.106
Azerbeycan	174	422	526	1.225	384	760	1.543	2.174	3.115	4.620
Kazakistan	24	55	38	82	115	212	247	309	751	1.115
Türkmenistan	10	19	0	0	0	0	1	1	23	34
Özbekistan	0	1	3	7	58	114	145	211	274	466
Kırgızistan	33	73	62	159	278	550	183	281	579	922
Slovenya	1.746	3.194	623	1.212	1.294	1.435	787	756	1.574	1.949
Hırvatistan	1.819	3.496	1.095	2.440	2.103	2.658	2.119	2.073	2.246	3.043
Bosna-Hersek	1.930	5.402	1.407	3.600	2.049	3.702	1.989	2.632	2.953	4.722
Kosova	0	0	153	420	252	586	714	1.228	922	1.614
Makedonya	2.732	7.083	1.806	4.505	2.130	3.882	1.569	2.316	2.332	3.846
Karadag	0	0	290	769	483	958	349	487	552	943
Sirbistan	0	0	3.715	8.829	5.754	8.335	6.184	6.283	7.102	10.470
ABD.	0	0	43	56	849	955	0	0	19	21
Kanada	13	19	168	396	125	134	0	0	18	20

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 17 (Devam): Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
K.K.Türk.Cum.	37	166	28	64	0	0	41	24	0	0
Irak	14	36	1.298	3.001	1.226	2.507	1.180	1.974	14.895	24.945
İran	0	0	0	0	11	23	397	590	3.740	6.307
Ürdün	37	72	528	1.247	103	202	8	13	508	832
Suudi Arabistan	21.022	48.447	28.095	59.578	21.750	39.298	23.075	26.400	38.927	59.621
Kuveyt	373	1.066	164	395	63	127	643	1.038	728	1.258
Bahreyn	0	0	0	0	0	0	90	149	193	337
Katar	0	0	0	0	0	0	78	108	101	160
B.A.E.	7	21	58	115	51	102	861	1.186	1.173	1.884
Umman	2	6	34	84	29	59	18	23	12	17
Endonezya	0	0	19	48	0	0	0	0	27	24
Malezya	216	387	123	290	106	141	137	163	694	798
Singapur	396	686	445	1.046	363	654	355	418	815	992
Hong Kong	461	880	880	1.982	376	704	0	0	184	295
Mersin Serb. Bölge	5.237	9.650	3.830	7.452	2.261	3.419	789	877	1.280	1.681
Rize Serb. Bölge	11	38	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	164.748	344.745	153.123	322.646	194.394	285.958	202.827	221.716	277.639	406.934

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 18: Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Fransa	2.548	4.886	3.346	7.128	1.262	2.384	929	1.507	913	1.394
Hollanda	3.794	7.877	6.588	14.894	4.003	6.902	3.207	5.839	3.330	5.184
Almanya	6.235	10.240	5.499	11.992	4.509	7.189	4.266	6.378	4.405	6.197
İtalya	1.002	1.731	1.345	2.643	1.288	2.597	1.174	2.272	1.583	2.420
İngiltere	1.267	3.078	1.242	2.779	344	883	379	1.317	371	537
Danimarka	135	153	152	348	90	172	81	139	196	285
Yunanistan	51	90	37	74	50	89	105	152	66	103
İspanya	30	55	48	99	23	37	0	0	0	0
Belçika	987	1.781	2.425	5.595	1.018	1.610	1.070	1.469	1.689	2.474
Norveç	3	5	3	7	20	20	14	13	7	9
İsveç	9	19	50	103	21	47	18	28	15	20
Avusturya	35	68	156	323	25	42	19	26	10	13
İsviçre	17	20	21	35	5	5	2	2	5	5
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4
Estonya	4	9	0	1	0	0	0	0	21	33
Letonya	246	545	379	814	243	442	193	326	307	509
Litvanya	195	321	337	769	181	341	105	161	141	210
Polonya	3.941	7.232	6.774	14.322	7.556	11.724	6.740	10.643	6.903	10.228
Çek Cumhuriyeti	1.182	1.856	2.103	4.435	2.732	4.635	3.209	5.088	2.541	3.708
Slovakya	417	708	521	1.064	739	1.240	655	1.164	646	923
Macaristan	1.499	2.670	1.305	2.814	1.394	2.662	1.589	2.803	1.324	2.209
Romanya	5.310	12.365	9.304	25.628	12.521	22.826	14.476	24.320	12.996	21.240
Bulgaristan	1.008	2.660	2.059	4.863	2.261	5.539	2.879	6.962	3.849	8.916
Arnavutluk	1	4	4	10	12	23	24	44	8	16
Ukrayna	2.622	5.019	3.924	8.633	5.597	9.791	6.322	9.738	7.321	10.967
Beyaz Rusya	323	749	473	1.199	810	1.504	934	1.355	786	1.033
Moldova	149	469	248	875	510	1.114	730	1.268	640	1.074
Rusya Federasyonu	8.867	17.341	12.936	25.049	17.261	28.281	24.083	32.705	26.481	38.223
Gürcistan	98	291	120	384	281	551	464	816	571	895
Azerbaycan	21	29	44	110	82	163	124	220	230	333
Kazakistan	1	1	3	6	16	31	61	84	97	141
Türkmenistan	0	0	0	0	0	0	1	1	8	12
Özbekistan	1	1	1	1	12	25	8	13	12	17
Kırgızistan	4	7	6	15	9	19	6	10	24	34
Slovenya	116	229	62	142	53	92	33	51	85	129
Hırvatistan	403	693	447	1.023	472	920	282	488	394	638
Bosna-Hersek	151	412	284	765	380	739	356	634	417	707
Sırbistan-Karadağ	315	715	0	0	0	0	0	0	0	0
Kosova	0	0	4	12	6	14	24	44	28	49
Makedonya	226	569	298	808	350	681	436	837	430	831
Karadağ	0	0	19	49	43	92	57	94	65	115
Sırbistan	0	0	859	1.999	1.305	2.457	1.601	2.780	1.760	2.893

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 18 (Devam): Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İhracatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Mısır	15	57	0	0	0	0	0	0	0	0
Güney Afrika	0	0	101	164	85	144	56	88	32	40
K.K.T.C.	34	153	36	162	0	0	0	0	0	0
Irak	3	2	165	418	180	379	379	732	1.503	2.497
İran	0	0	0	0	0	0	510	920	1.981	3.254
Ürdün	2	8	13	49	0	0	2	4	10	15
Suudi Arabistan	1.210	3.291	1.924	5.190	2.267	4.084	2.480	4.038	2.935	4.310
Kuveyt	14	41	23	67	5	11	21	35	11	21
Bahreyn	0	0	0	0	0	0	2	4	4	8
Katar	0	0	0	0	0	0	8	11	5	7
B.A.E.	11	35	19	61	142	299	328	556	329	534
Umman	0	0	3	7	6	14	8	12	5	7
Vietnam	0	0	59	117	9	19	0	0	0	0
Malezya	9	14	24	49	1	2	31	42	105	155
Singapur	42	85	84	192	44	75	38	62	47	61
Filipinler	0	0	0	0	10	19	0	0	0	0
Hong Kong	389	655	435	983	332	541	250	427	167	231
Mersin Serbest Bölge	5.273	9.720	2.758	5.631	1.905	3.675	1.004	1.502	429	632
Türkiye Toplam	50.217	98.962	69.067	154.900	72.473	127.145	81.776	130.226	88.236	136.499

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 19: Türkiye'nin Ülkelere Göre Portakal İthalatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
İspanya	0	0	0	0	0	0	0	0	24	73
Rusya Federasyonu	3	5	31	57	0	0	0	0	15	18
Zimbabve	0	0	0	0	0	0	0	0	76	156
Güney Afrika	0	0	0	0	0	0	1	2	56	155
K.K.Türk.Cum.	11.226	54.021	5.214	40.113	11.479	64.795	9.430	29.507	9.136	40.362
Lübnan	0	0	0	0	0	0	0	0	12	44
Suriye	0	0	0	0	0	0	0	0	4	22
Irak	7	17	45	94	35	63	159	265	0	0
İran	0	0	0	0	0	0	5	8	12	22
Türkiye Toplam	11.247	54.060	5.314	40.303	11.516	64.861	9.595	29.783	9.335	40.853

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 20: Türkiye'nin Ülkelere Göre Mandalina İthalatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Almanya	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0
Romanya	0	0	0	0	0	0	0	0	4	12
Rusya Federasyonu	52	90	58	112	47	92	153	190	173	215
Gürcistan	0	0	0	0	0	0	15	21	0	0
Azerbaycan	0	0	0	0	5	9	0	0	0	0
Slovenya	0	0	0	0	19	20	0	0	0	0
Güney Afrika	0	0	0	0	1	1	2	2	0	0
Arjantin	1	2	0	0	1	1	0	0	0	0
K.K.Türk.Cum.	343	649	953	2303	684	1966	352	765	827	2356
Irak	3	6	7	19	5	12	18	32	13	23
İran	0	0	0	0	0	0	28	44	0	0
Türkiye Toplam	399	748	1019	2434	763	2101	571	1056	1017	2606

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 21: Türkiye'nin Ülkelere Göre Limon İthalatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Yunanistan	10	47	0	0	0	0	0	0	0	0
Romanya	0	0	0	0	0	0	4	6	0	0
Ukrayna	0	0	52	82	0	0	0	0	0	0
Rusya Fed.	5	9	33	41	0	0	0	0	0	0
Azerbaycan	0	0	0	0	3	6	0	0	0	0
Mısır	0	0	0	0	0	0	36	48	0	0
Güney Afrika	0	0	0	0	0	0	98	100	0	0
Meksika	0	0	3	3	9	9	18	15	14	13
Ekvator	0	0	0	0	0	0	14	20	0	0
Brezilya	10	16	17	19	19	19	26	22	23	23
Arjantin	136	495	0	0	241	494	1.137	1.512	7	10
K.K.Türk.Cum.	384	1.992	303	1.793	891	4.400	909	1.274	1.245	1.762
Lübnan	0	0	0	0	0	0	43	60	0	0
Suriye	0	0	0	0	0	0	57	79	0	0
Irak	0	0	6	10	1	3	0	0	0	0
İran	0	0	0	0	11	19	0	0	0	0
Ürdün	0	0	9	26	0	0	0	0	0	0
Suudi Arabistan	0	0	8	13	0	0	0	0	0	0
Türkiye Toplam	545	2.560	430	1.988	1.176	4.949	2.342	3.137	1.289	1.808

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 22: Türkiye'nin Ülkelere Göre Greyfurt İthalatı

ÜLKE ADI	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg	Bin \$	Bin Kg
Fransa	7	19	0	0	0	0	0	0	0	0
Romanya	0	0	0	0	0	0	11	16	0	0
Rusya Federasyonu	0	0	2	3	1	3	0	0	0	0
Azerbaycan	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0
Slovenya	17	19	0	0	0	0	0	0	0	0
Sırbistan	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0
Güney Afrika	0	0	4	16	0	0	1	4	138	285
Arjantin	69	65	0	0	0	0	0	0	0	0
K.K.T.C	2.762	14.778	1.271	7.515	1.024	5.963	1.021	4.323	829	4.564
Irak	0	0	2	3	0	0	12	22	0	0
İsrail	92	291	0	0	0	0	0	0	0	0
Ürdün	0	0	8	28	0	0	0	0	0	0
Suudi Arabistan	0	0	3	8	0	0	6	9	0	0
Tayland	0	0	0	0	6	6	3	3	0	0
Çin	0	0	0	0	0	0	18	18	39	50
Mersin Serbest Bölge	0	0	0	0	82	163	8	17	0	0
Türkiye Toplam	2.946	15.171	1.291	7.575	1.115	6.137	1.080	4.411	1.006	4.900

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 23: Türkiye Turunçgil Ortalama Üretici Fiyatları (YTL/Kg)

Yıllar	Aylar	Portakal	Mandalina	Limon	Altıntop
2005	Ocak	0,50	0,47	0,61	0,42
	Şubat	0,51	0,55	0,62	0,41
	Mart	0,51	-	-	-
	Nisan	-	-	-	-
	Mayıs	0,00	0,00	0,00	0,00
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	0,69	-
	Ekim	-	0,50	0,64	-
	Kasım	0,50	0,53	0,62	0,43
	Aralık	0,47	0,54	0,52	0,34
2005	Ortalama	0,42	0,43	0,53	0,32
2006	Ocak	0,43	0,51	0,48	0,31
	Şubat	0,36	0,58	0,42	0,28
	Mart	0,40	-	-	-
	Nisan	-	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	0,62	-
	Ekim	-	0,62	0,63	-
	Kasım	0,61	0,57	0,58	0,44
	Aralık	0,56	0,55	0,51	0,43
2006	Ortalama	0,47	0,56	0,54	0,36
2007	Ocak	0,52	0,55	0,53	0,41
	Şubat	0,49	0,66	0,53	0,41
	Mart	0,58	-	-	-
	Nisan	-	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	0,88	-
	Ekim	-	0,70	0,86	-
	Kasım	0,72	0,71	0,85	0,59
	Aralık	0,66	0,70	0,87	0,55
2007	Ortalama	0,59	0,66	0,75	0,49

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 23 (Devam): Türkiye Turunçgil Ortalama Üretici Fiyatları (YTL/Kg)

Yıllar	Aylar	Portakal	Mandalina	Limon	Altıntop
2008	Ocak	0,65	0,69	0,89	0,56
	Şubat	0,65	0,76	0,91	0,51
	Mart	0,74	-	-	-
	Nisan	-	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	1,17	-
	Ekim	-	0,71	1,03	-
	Kasım	0,74	0,60	0,88	0,46
	Aralık	0,70	0,65	0,70	0,48
2008	Ortalama	0,70	0,68	0,93	0,50
2009	Ocak	0,62	0,63	0,70	0,36
	Şubat	0,63	0,73	0,62	0,39
	Mart	0,72	-	-	-
	Nisan	-	-	-	-
	Mayıs	-	-	-	-
	Haziran	-	-	-	-
	Temmuz	-	-	-	-
	Ağustos	-	-	-	-
	Eylül	-	-	0,90	-
	Ekim	-	0,83	0,87	-
	Kasım	0,82	0,81	0,72	0,48
	Aralık	0,80	0,78	0,77	0,50
2009	Ortalama	0,72	0,76	0,77	0,43

Kaynak: TÜİK

KAYNAK

1. Akbay, C., Candemir, S., ve Orhan, E. Türkiye’de Yaş Meyve ve Sebze Ürünleri Üretim ve Pazarlaması, KSÜ. Fen ve Mühendislik Dergisi, 8(2)-2005 KSU. Journal of 96 Science and Engineering 8(2)-2005.
2. Akdeniz Ülkeleri Narenciye İrtibat Komitesi Ekonomi ve Ticaret Komisyonu Toplantısı. Akdeniz Ülkeleri 2009 - 2010 Sezonu Narenciye İhracatı.
3. Albayrak, M., 2009. Yaş Meyve Ve Sebze Pazarlama Merkezleri: Toptancı Haller-Pazarlar (Dünya, Ab Ve Türkiye’den Örneklerle Yapısı Ve İşleyişi). Ankara.
4. Anonim, 2010/a. <http://www.egelihracatcilar.com>
5. <http://www.zmo.org.tr>
6. Anonim, 2010/c. www.faostat.com
7. Anonim, 2010/d. www.akiborgtr.akib/UserFiles/File/fruitlogistica/FRESHFELLRAPORdoc
8. Anonim, 2010/e. www.usda.gov
9. Anonim, 2010/f. www.tuik.gov.tr
10. Anonim, 2010/g. <http://www.yms.org.tr/home.aspx>
11. Anonim, 2010/h. <http://www.meyed.org.tr/>
12. Anonim, 2010/i. <http://www.fas.usda.gov/psdonline/psdQuery.aspx>
13. Anonim, 2010/i: <http://faostat.fao.org/default.aspx>
14. Anonim, 2010/j. http://www.freshplaza.com/index_sector.asp?sector=7
15. Anonim, 2010/k. http://www.fao.org/es/esc/en/15/238/251/highlight_252.html
16. Anonim, 2010/l. <http://www.fao.org/docrep/003/x6732e/x6732e02.htm>
17. Anonim, 2010/m. <http://www.ers.usda.gov/data/FarmToConsumer/>
18. Anonim, 2010/n. <http://www.bibilgi.com/mandalina>
19. Anonim, 2010/o. <http://tr.Wikipedia.org/wiki/Mandalina>
20. <http://tr.Wikipedia.org/wiki/Greyfurt>
21. <http://www.balkangunlugu.com>
22. Bedestenci, Ç. ve Vuruş, H., 2000. Türkiye’de Turunçgil Üretimi ve Geleceği. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi 2000, Cilt 3, Sayı 1.
23. C.L.A.M. Akdeniz Ülkeleri Narenciye İrtibat Komitesi, Ekonomi Ve Ticaret Komisyonu Toplantısı, 27 Nisan 2010, Brüksel / Belçika.
24. C.L.A.M. Akdeniz Ülkeleri Narenciye İrtibat Komitesi Ekonomi Ve Ticaret Komisyonu Toplantısı, 2 Aralık 2009, Brüksel/ Belçika.
25. Demir, A., 2007. Buğday Durum ve Tahmin 2007/2008. TEAE Yayınları, Yayın No: 158, ISBN 978-975-407-231-0, ISSN 1304-1533. Ankara.
26. Etiler, D., 2010. Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği Değerlendirme Raporu Türkiye Geneli (2008 / 2009 Ocak – Aralık Dönemi), Akdeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, 06.01.2010.
27. Freshfel/Shaffe, 2008. Narenciye Çalışma Grubu Telekonferans Raporu, 17 Aralık 2008.
28. FRESHFEL, 2009. Narenciye Çalışma Grubu Toplantı Raporu, 5 Şubat-25 Eylül 2009.
29. Freshel (Avrupa Taze Ürün Birliği), 2010. Narenciye Çalışma Grubu Telekonferans Raporu, 20 Nisan 2010.
30. Hasdemir, M., 2009. Dünya’da ve Türkiye’de İyi Tarım Uygulamaları. TSE Dergisi, Yıl:48, Sayı: 565, Haziran 2009. Ankara.
31. Hasdemir, M., 2007. Turunçgiller. T.E.A.E Bakış, Sayı: 10. Ankara.
32. İstanbul Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği, 2007 Faaliyet Raporu
33. Karahocagil, P., Tunalioglu, R., Çakaryıldırım, N., 2005. Turunçgiller Durum Tahmini:2004/2005, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü (T.E.A.E), Ankara.
34. Koç, A., Işık, S., Erdem, Ş., 2008. “Türkiye’nin AB Üyeliğinin Tarım Sektöründe Ürün Bazında Etkilerinin Belirlenmesi (Turunçgil Raporu)”. AKİB. Proje No: 105K007
35. MEYED, Türkiye Meyve Suyu Endüstrisi – İstatistiki Değerlendirme, 2000 – 2008.
36. Özdemir, S., 2008. Türkiye’nin Avrupa Birliği Ülkelerine Yaş Meyve-Sebze İhracatı Ve Avrupa Birliği Çevre Politikalarından Kaynaklanan Teknik Engeller. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı. Adana.

37. Taşkaya, B., ve Ark., 2003. Turunçgiller Durum ve Tahmin 2003/2004. TEAE Yayınları, Yayın No: 111, ISBN 975-407-145-4, ISSN 1304-5342. Ankara.
38. Turunçgil (Avrupa - Rusya), Dünya'dan Haberler Narenciye, AR-GE Dış İlişkiler/5316, Mersin 27.05.2010.
39. USDA/Economic Research Service Data last updated February 27 2009
40. Yerman, E., Avrupa Birliği – Rusya Limon Piyasası, Dünya'dan Haberler Narenciye, AR-GE Dış İlişkiler/8277, Mersin 12.08.2009.
41. Yerman, E., Arjantin 2009 Narenciye Sezonu, Dünya'dan Haberler Narenciye, AR-GE Dış İlişkiler/7862, Mersin 28.07.2009.
42. AKGÜN, C., 2006. Turunçgiller Sektör Profili. Dış Ticaret Şubesi Uygulama Servisi. Ankara.
43. www.grafikhaber.net/arastirma-haberleri/markalarin-limonata-yarisi.html